

ლიბრეჯანი

162 / ივნისი 2015

1737
2015

- შამი გასაგებად საუბრისა **გვ. 16**
- სტიქიისგან გაქცევის ტვირთი **გვ. 34**
- ინტერვიუ ღავით გერქანიშვილთან **გვ. 10**
- ღამნაშავედ ქცეული მსხვერპლი **გვ. 44**
- შენა გვწყურია ჩვენ პირდაპირი **გვ. 78**
- ფული **გვ. 82**

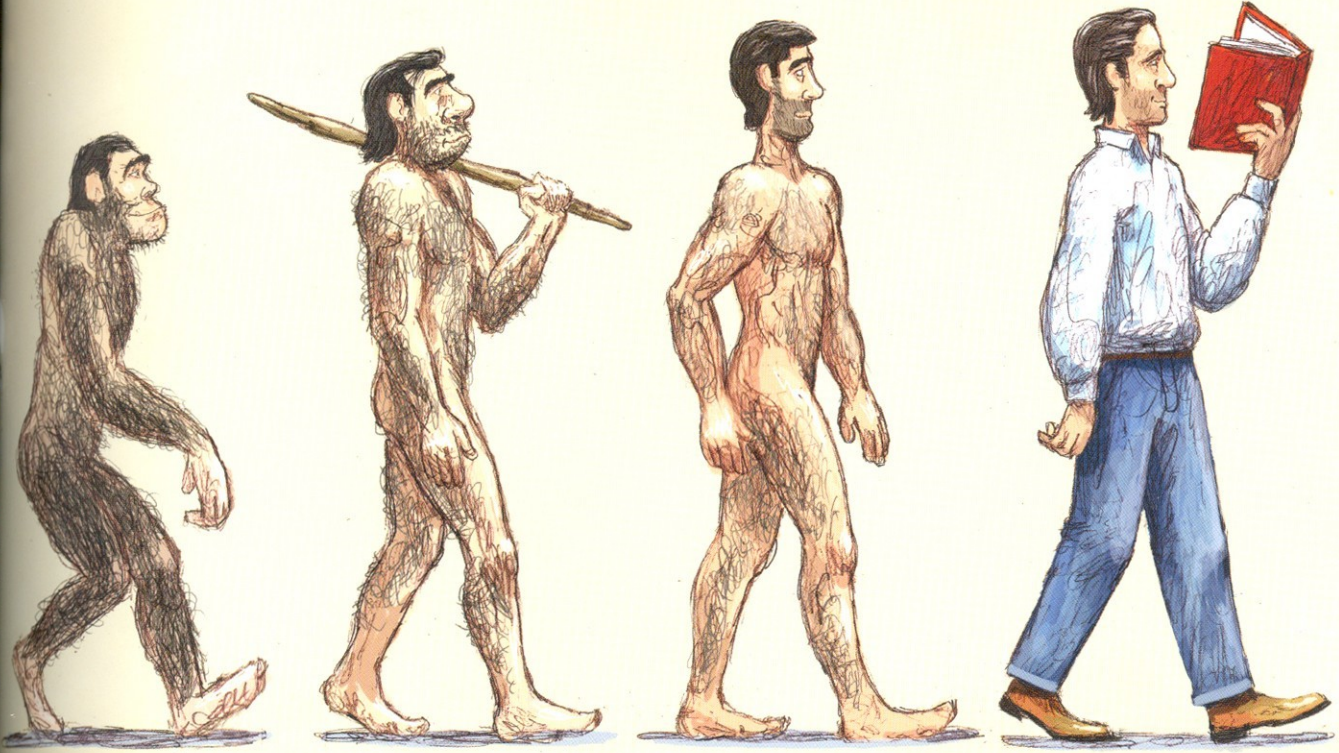
ISSN 1987-7528

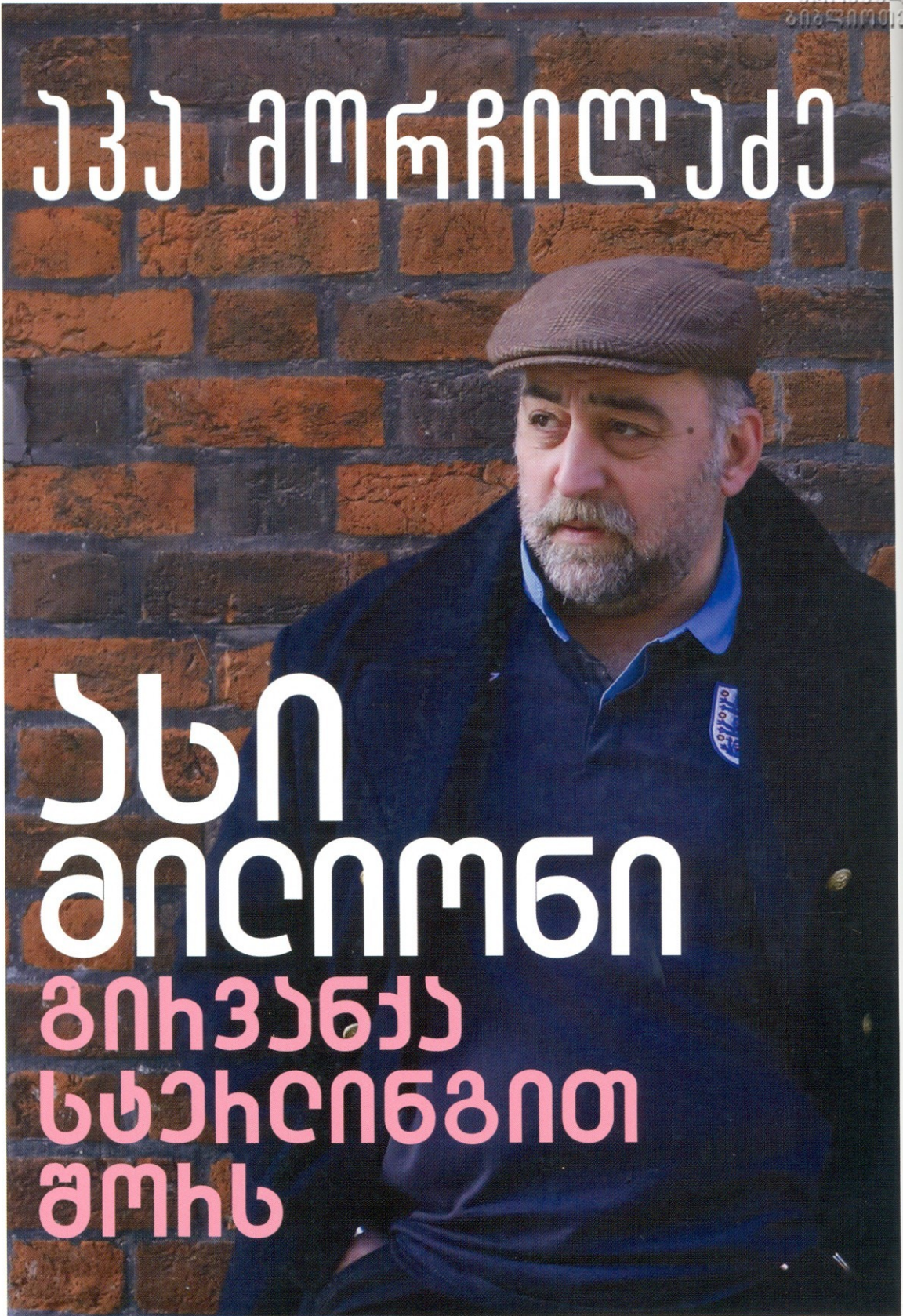

ფასი 5 ლარი

ნიბნიეხების ეპოქა

გვ. 30

ეკა მორჩილაძე

ასი მილიონი გიჩვანა სტახცინგით შოხს

შეიძინეთ
„ლიბერალის ბიბლიოთეკის“
პირველი წიგნი

გამომცემლობა „არტანუჯი“

ლიბეჩანი

ლიბერალი

№ 162 / ივნისი 2016

მთავარი რედაქტორი
ზურაბ ვარდიაშვილი

მურწალის რედაქტორი
გიორგი ქვიციანი

კულტივის რედაქტორი
ირაკლი აბსანძე

ვებგვერდის რედაქტორი/
მედიამარკეტინგის
მენეჯერი
ლევან ზაკაშვილი

ახალი ამბავის რედაქტორი
დათო გამისონია

ფოტორედაქტორი
ლევან ხერხეულიძე

მურწალისტატი
ზურაბ ვარდიაშვილი, ლიკა
ზაკაშვილი, გიორგი ქვიციანი,
ქვიციანი ლევან, თათია
ხალიანი, ეკა მაღალაძე, სოფო
აფციაური, თეი კანაშვილი, დათო
ფარულავა, ნათია ამირანაშვილი,
დათო გამისონია

კორექტორები
ლევან ახალაია, სილვია შტიობერი,
ლევან ბერძენიშვილი, გიორგი
კვციანი, ირაკლი ხვადაგიანი,
ზურაბ გურიელიძე, დავით
ბუბრიკიძე, გიო ახვლედიანი,
ბასტი შვალაბერიძე

მურწალის დიზაინერი
თორნიკე ლორთქიფანიძე

რედაქტორ-სტილისტი/
კორექტორი
ნათია ორმოცაძე

ახალი ამბავის სტილისტი/
კორექტორი
ნინო კალატოზიშვილი

მედიამარკეტინგის
მენეჯერი
ქვიციანი ლევან

კომუნიკაციის მენეჯერი
ელენე ხარაზაშვილი

პარტნიორებთან ურთიერთობის
მენეჯერი

ირმა მოსულიშვილი,
ანდრო ვანიაშვილი

ადმინისტრაციული მენეჯერი
მზია კუბლაშვილი

დისტრიბუტორი
გივი ნაზარაშვილი

მურწალის გამოწერის მსურველები
დაგვიკავშირდით:
247 02 46

www.liberali.ge

ნამდვილი აზრები

შენ წიგნებს თავიდან ბოლომდე კითხულობ? – სრული სერიოზულობით მკითხა ბავშვობაში ერთ-ერთმა მასწავლებელმა, როდესაც სკოლის დერეფანში ბიბლიოთეკის ოთახიდან გამოსული პირისპირ შევეჩვენე.

– აბა? – დავიბენი მე, 14 წლის ვარ, წიგნები მაქვს ამოჩრილი, ბოლო გაკვეთილებიდან „მოტყევა“ და ჩემი წიგნებით სახლში გაპარვას ვცდილობ. მაგრამ მაინც შევჩერდი.

– დასაწყისში ორი გვერდი, შუაში – სამი, ბოლოსკენ ისევ ორი და ეგაა, წიგნის შინაარსი დაახლოებით უკვე იცი, ბევრჯერ გამიკეთებია.

არ ხუმრობდა.

გავიდა წლები. დღეს უკვე აღარ მაცდებს ამგვარ მკითხველთა არსებობის დამადასტურებელი ბევრი ნიშანი, ასე მჭიდროდ კონცენტრირებული ჩემს თვალსაწიერში.

თქვენ ალბათ ფიქრობთ, რომ რთული ბავშვობა მქონდა. არა, ასე არ არის, სხვა მხრივ გამიმართლა და ჩემი მასწავლებლის კითხვის მანერა არ ამითვისებია. მაგრამ საკითხავია, რამდენს არ გაუმართლა?

თანაც მხოლოდ სკოლაზე ხომ არ ვსაუბრობთ (თუმცა ის ყველაზე მნიშვნელოვანია)? წიგნი – როგორც ბიზნესი და მისი კრახი საქართველოში, გამომცემლობების გასაჭირი, ბიბლიოთეკების სერვისი, და სხვა საკითხები, რომლებიც ერთობლიობაში ქმნის საფუძველს რომ წიგნის მოყვარულებმა, მკითხველებმა და არა გადამკითხველებმა თავი ჯოჯოხეთში არ იგრძნონ – მიმდინარე ნომერი ძირითადად ამ თემას ეძღვნება.

ზაფხულია. არდადეგების, შვებულებების, დასვენების დრო. რა ჯობია ბრეგვაციებში ქვიფს და წიგნებთან ერთად დასვენებას...

ზურაბ ვარდიაშვილი, მთავარი რედაქტორი

30725

მთავარი თემა

ქართული საბავშვო საჯარო - წახსანი და მომავალი

2012 წელს ქართველ გამომცემლებს მათ მიერ გამოცემული სახელმძღვანელოების გამოცემისა და რეალიზაციის უფლება ჩამოერთვათ. მაშინ გამომცემლები ამბობდნენ, რომ მინისტრის ეს გადაწყვეტილება მათ მომავალ საქმიანობას მნიშვნელოვნად შეაფერხებდა. როგორია ქართველ გამომცემელთა მდგომარეობა დღეს და როგორია მათი სამომავლო გეგმები.

ლიკა ზაკაშვილი
33.20

მთავარი თემა

თანამესახანო წიგნები

საქართველოს სასჯელაღსრულების დანესებულებების ბიბლიოთეკებში წამში 50 ათასამდე წიგნი ინახება. ბიბლიოთეკაში მოხვედრამდე წიგნი რამდენიმე კრიტერიუმს უნდა აკმაყოფილებდეს: მისი ზომბ არ უნდა აღემატებოდეს 21/30 სანტიმეტრს; ასევე, არ დაიშვება ლიტერატურა, რომელიც შეიცავს პორნოგრაფიას, მშენებლობის, ცეცხლსასროლი იარაღის და ასაფეთქებელი ნივთიერებების აწყობის ინსტრუქციებს; მასალას, რომელიც რასობრივ, რელიგიურ და ეროვნულ სიძულვილს მოიცავს და წიგნები, რომლებიც მსჯავრდებულის/ბრალდებულის უსაფრთხოებას შეიძლება უქმნიდეს საფრთხეს. თუმცა, ერთია წიგნები, მათი რაოდენობა, თანამედროვეობა და შინაარსი, მეორე კი ის, თუ რას ნიშნავს ციხის ბიბლიოთეკა თავად პატიმრებისთვის.

გიორგი ჭიჭიშვილი
33.24

ინტერვიუ

ჩსპ-ის ხისტი

„ნაციონალური მოძრაობა“ და ბურჯანაძის პარტია ერთმანეთის მიმართ ზურგით დგანან. ეს ორი უკიდურესად დაპირისპირებული პოლიტიკური ორგანიზაციაა. მათი გაერთიანების ალბათობა ძალიან დაბალია. „თავისუფალი დემოკრატები“ მაქსიმალურად ემიჯნებიან „ნაციონალებს“. ეს პარტია 5 წლის წინ, მათთან პაექრობის რეჟიმში შეიქმნა. „პატრიოტთა ალიანსი“ ბურჯანაძესთან გაცილებით ახლოს დგას, ვიდრე ნებისმიერ სხვა პოლიტიკურ პარტიასთან. ამ ვითარებაში კოალიცია „ქართულ ოცნებას“ ერთგვარი კომფორტული მდგომარეობა აქვს, რადგან მისი ერთიანი ალტერნატივა არ არსებობს.

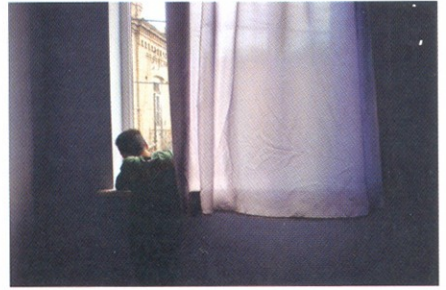
▶ ბურჯანაძის ინტერვიუ
33.10

ფოტოგრაფია

ბიოხი და ბიოხი

▶ ბასტი მგალობლიშვილი
33.54-63

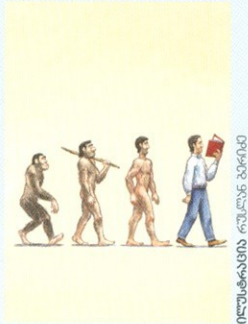
საზოგადოება

ბავშვები სკოლის ბაზაზე

ქალაქის ქუჩებში, მინისქვეშა გადასასვლელებში თუ მატარებლის ვაგონებში მუდმივად ვხვდებით ბავშვებს, რომლებიც მონყალებას ითხოვენ, სხვადასხვა ნივთებს ყიდიან. ვიცნობთ ბავშვებს მეზობელი ოჯახებიდან, რომლებიც არასდროს გვინახავს დილით ზურგჩანთით სკოლისკენ მიმავალი – ამ დროს კი მათი თანატოლები სკოლებში არიან, იღებენ განათლებას, იძენენ მეგობრებს, სწავლობენ ურთიერთობებს, ირჩევენ საყვარელ საგნებს, წიგნებსა და პროფესიებს. რამდენი ბავშვია სკოლის გარეთ, რატომ ცხოვრობენ ისინი განათლების გარეშე და რას აკეთებს სახელმწიფო მათ დასახმარებლად – გადავწყვიტეთ იენისის ნომერში ბავშვების უმთავრეს უფლებაზე – განათლებაზე გვესაუბრა.

▶ თათია ხალიანი
33.50

ნომერი:

ილუსტრაცია რუსლან პირნი

უცხოეთი

06 Get Back – ბრიტანეთისა და ევროპის „პოლიტიკური ქორწინების“ დასასრული?!

ინტერვიუ

10 რესპუბლიკელების რისკი

პოლიტიკა

16 უამი გასაგებად საუბრისა

მთავარი თემა

20 ქართული საგამომცემლო საქმე

– წარსული და მომავალი

24 თანამესაკნე წიგნები

30 წიგნიერების ევოლუცია

რეპორტაჟი

34 სტიქიისგან გაქცევის ტვირთი

სამართალი

44 დამნაშავედ ქცეული მსხვერპლი

საზოგადოება

50 ბავშვები სკოლის გარეთ

ფოტოპროექტი

54 გიორგი და გიორგი

ბიბლიოთეკა

64 სხვა ზაფხულების წიგნთა გამო

ქალაქი

66 უჭირისუფლო სასაფლაო

სამყარო

70 დიდი კატების ყველაზე პატარა

წარმომადგენელი

სვეტი

74 ლუდი საბჭოთა კავშირში

კულტურა

76 ძვირფასი ლითონის ფონდი

78 უენე გენყურია ჩვენ პირდაპირი

სპორტი

82 ფული

ჩემოჩხაუმი

სტიქიისგან
ბაქსავის
ტვირთი

„წალკაში ეკომიგრანტები სახლებიდან გამოასახლეს“, „ეკომიგრანტები აჭარაში დაბრუნდნენ“, „დახმარების მოთხოვნით ეკომიგრანტები აქციებს მართავენ“, „ეკომიგრანტებს სახლები გადასცეს“ – მედიაში პერიოდულად გავრცელებული განსხვავებული ინფორმაცია მკითხველს, მსმენელსა თუ მკითხველს მხოლოდ ფრაგმენტულ ინფორმაციას აძლევს და არასრულ წარმოდგენას უქმნის სხვადასხვა დროს სტიქიით დაზარალებული, უსახლკაროდ დარჩენილი ადამიანებისა და მათი მდგომარეობის შესახებ, ვისაც ეს საფრთხე სწორედ ახლა ემუქრება.

▶ ეკა მაღალაძე
33.34

სამაჩთანი

დამნაშავედ
ქსაუნი
მსხვერპლი

ოჯახში ძალადობის პრობლემა საქართველოში ძალიან მწვავედ დგას. ამას ბოლო წლებში ფემიციდის გახშირებული შემთხვევებიც მოწმობს. ერთ-ერთ მთავარ პრობლემას ქვეყანაში ქმედითი კანონის არარსებობა წარმოადგენს, რაც ქალს დაუცველობის განცდას უჩენს. შედეგად კი მსხვერპლი ოჯახში ძალადობისგან თავის დაცვას თვითონ ცდილობს და შესაძლოა, დანაშაულიც ჩაიდინოს. თუმცა თითქმის არავინ ინტერესდება იმით, რამ მიიყვანა ქალი დანაშაულამდე. მეტიც, სტერეოტიპულად განწყობილი საზოგადოება მას მაპროვოცირებელ ქმედებაში ადანაშაულებს, მოძალადე მამაკაცს კი მხარს უჭერს. შედეგად ქალი, რომელიც სინამდვილეში მსხვერპლია, შესაძლოა დამნაშავედ იქცეს.

▶ ქეთევან ღვედაშვილი
33.44

გამომცემელი:

შპს „ლიბერალი“. მისამართი: თბილისი, რუსთაველის ქ. 50. ტელ.: (995 32) 2470246

ელ-ფოსტა: info@liberali.ge ვებგვერდი: www.liberali.ge

„ლიბერალის“ საავტორო უფლებები დაცულია.

ჟურნალში გამოქვეყნებული მასალების ნაწილობრივი და/ან მთლიანი გამოყენება რედაქციის თანხმობის გარეშე აკრძალულია.

გაყიდვა:

შპს „სეზანი“. მისამართი: თბილისი, წერეთლის გამზ. 140. ტელ.: (995 32) 235 70 02.

გამოდის თვეში ერთხელ, ყოველ 10 რიცხვში. პირველი ნომერი გამოცემულია 2009 წლის მაისში. რეკომენდებული საცალო ფასი 5 ლარი.

დასაქმების ხანაუხი მანსი და სახითაშოხისო ბამოსდიცაბა საჩახოვაციოსთვის

რა შეიძლება იყოს ბანკისთვის იმაზე მნიშვნელოვანი, ვიდრე საკუთარი კლიენტებისთვის ხარისხიანი მომსახურების განევა და რესურსების სწორად განაწილება. ამ მიზნის მიღწევა მხოლოდ თანამშრომლების სწორი შერჩევითაა შესაძლებელი. სწორედ ამიტომ „პროკრედიტ ბანკი“ უკვე ოთხი წელია „ახალგაზრდა ბანკირების“ პროგრამას ახორციელებს.

პროგრამა 2011 წელს დაიწყო. მისი მეშვეობით ბანკმა ასზე მეტი კვალიფიციური კადრი შეიძინა, ახალგაზრდებს კი დასაქმებისა და განვითარების შესაძლებლობა მისცა.

ყველაზე მნიშვნელოვანი ისაა, რომ პროგრამაში ყურადღება ისეთ თვისებებსა და უნარ-ჩვევებზე მახვილდება, როგორცაა მონდომებულობა, მიზანდასახულობა, ანალიტიკური და კრიტიკული აზროვნება.

არანაკლებ მნიშვნელოვანია გუნდური მუშაობის უნარი, რადგან ბანკის პრინციპის თანახმად, ცალკე მდგომი ინდივიდი ვერც საკუთარი თავის და ვერც ბანკის განვითარებას ვერ შეძლებს.

„პროკრედიტ ბანკი“ უპირატესობას ისეთ თანამშრომლებს ანიჭებს, რომელთაც მუდმივი წინსვლის სურვილი აქვთ. ამასთან, იგი ადვილად უნდა ერგებოდეს სხვადასხვა პოზიციას. განსხვავებულ თანამდებობაზე მუშაობის შესაძლებლობა თავად თანამშრომლისთვისაც საინტერესოა, რადგან ეს მრავალფეროვანი ცოდნის მიღების შესაძლებლობას იძლევა. ამიტომ სიახლეების მიმართ სწრაფვის, უცნობის მარტივად ათვისებისა და ადაპტირების უნარს, ბანკის ხელმძღვანელობა დიდ მნიშვნელობას ანიჭებს.

კრიტერიუმებთან თანხვედრის შე-

მთხვევაში ახალგაზრდები ექვსთვიან პროგრამაში ერთვებიან. იგი თეორიულთან ერთად პრაქტიკულ ნაწილსაც მოიცავს. გარდა კონკრეტული სპეციფიკური საკითხებისა, ახალგაზრდები საბანკო საქმიანობასთან მჭიდრო კავშირში მყოფ თემებს სწავლობენ. მაგალითად, მაკროეკონომიკური საკითხები, ფინანსური კრიზისი, გლობალიზაცია და ა.შ. გარდა ამ კონკრეტული თემებისა, პროგრამა ფინანსური მათემატიკისა და ბუღალტერიის კურსებსაც მოიცავს.

„ძალიან მნიშვნელოვანია, რომ ჩვენი თანამშრომლები მხოლოდ ერთი კონკრეტული მიმართულებით არ იყვნენ გათვითცნობიერებული და ზოგადი ცოდნაც ჰქონდეთ, რადგან ჩვენი კლიენტებისთვის ეს აუცილებელი და საჭიროა“, – ამბობს „პროკრედიტ ბანკის“ ადამიანური რესურსების განყოფილების უფროსი, ნათია თხილაიშვილი.

პროგრამის წარმატებით დასრულების შემთხვევაში, მათთვის პირველი საფეხური კლიენტთა მომსახურების სფეროა. ისინი სიღრმისეულად უნდა გაეცნონ კლიენტის საჭიროებებს, რათა მათზე მორგებული მომსახურება შესთავაზონ.

„კლიენტთა მომსახურებისას მიღებული სამუშაო გამოცდილება მნიშვნელოვანია სამომავლო განვითარებისთვის და პოზი-

ციის ცვლილებისთვის. ჩვენ ვფიქრობთ, რომ ეს საკმაოდ ეფექტური კაპიტალდაბანდება. სწორედ ამის შედეგია, რომ ჩვენ არ გვჭირდება გარედან კვალიფიციური კადრების მოზიდვა. ბანკში მონივნავე და საპასუხისმგებლო თანამდებობაზე ადამიანური რესურსის შერჩევა კადრებიდან ხდება“, – ამბობს ნათია თხილაიშვილი.

ადამიანური რესურსის სწორად გასანაწილებლად ბანკის ხელმძღვანელობა კარგად უნდა იცნობდეს თანამშრომლების შესაძლებლობებსა და მისწრაფებებს. ამის საშუალებას მას პროგრამის მონაწილეებთან ექვსთვიანი კომუნიკაცია აძლევს. ამ დროს ბანკი და პოტენციური თანამშრომლები ერთმანეთს სიღრმისეულად ეცნობიან.

ერთმანეთის შესახებ მაქსიმალური ინფორმაციის მიღება მყარ საფუძველს ქმნის გრძელვადიანი თანამშრომლობისთვის, რაც ძალიან მნიშვნელოვანია „პროკრედიტ ბანკისთვის“.

„ჩვენი მთავარი ღირებულება თანამშრომლებია. ისინი რომ შენს ღირებულებად იქცნენ, კარგად უნდა იცნობდეს მათ. ეს იმის საშუალებას გვაძლევს, რომ სამომავლოდ ადამიანებმა ჩვენთან თავი სტაბილურად იგრძნონ. ეს უნიკალური პროგრამაა. მისი ანალოგი საქართველოში არ არსებობს. იგი კანდიდატებს განათლებითა და სტიპენდიით უზრუნველყოფს“, – გვეუბნება ნათია თხილაიშვილი.

ამ დრომდე ახალგაზრდა ბანკირები სასწავლო კურსს საქართველოში გადიოდნენ. თუმცა ახლა ისინი თეორიულ და პრაქტიკულ ცოდნას უკვე ბულგარეთში შეიძენენ, სადაც „პროკრედიტ ბანკის“ 14 ქვეყანაში არსებული ფილიალების წარმომადგენლები ერთმანეთს გამოცდილებასა და ცოდნას გაუზიარებენ.

Get Back - ბრიტანეთისა და აშშ-ის "პოლიტიკური მოხინჩის" დასასხიდი?!

1969 წლის აპრილში ლეგენდარულმა ბრიტანულმა ჯგუფმა „The Beatles“ დღეს ყველასათვის ცნობილი სიმღერა „Get Back“ ჩაწერა. თუმცა ალბათ ცოტამ თუ იცის, რომ არიზონელი ჯოჯოსა და „გაურკვეველი სექსუალური ორიენტაციის“ ლორეტა მარტინის ისტორიას პოლიტიკური ქვეტექსტი აქვს.

ლევან ახალაია

პოლ მაკარტნისა და ჯონ ლენონის მიერ დაწერილი სიმღერის პირველი, სკანდალურ ვერსია უფრო „No Pakistanis“ სახელწოდებითაა ცნობილი. ტექსტის პირველ სტროფში საუბარია „პაკისტანელებზე, რომლებიც სამუშაო ადგილების უმეტესობას დაეპატრონენ“. სიმღერის ამავე ვარიანტში არის შემდეგი სიტყვები „პუერტორიკოელები აშშ-ში არ სჭირდებათ“. სიმღერის ავტორების თქმით, მათი მიზანი იყო დიდ ბრიტანეთსა და აშშ-ში მცხოვრები მიგრანტების მიმართ მემარჯვენე პოლიტიკოსების დამოკიდებულების გაქილიკება. მიუხედავად ამისა, პოლიტიკური სატირა ბევრმა სათანადოდ ვერ გაიგო, რის გამოც „ლივერპული ოთხეულის“ წევრები რასიზმშიც კი დაადანაშაულეს. როგორც თავად სერ პოლ მაკარტნი ამბობდა, „Get Back“-ეს იდეა მას ბრიტანელი კონსერვატორი პოლიტიკოსის ჯონ ენოქ პაუელის ცნობილი გამოსვლის შემდეგ გაუჩნდა.

1968 წელს ბირმინგემში პაუელი თავის სიტყვაში, რომელიც ცნობილია სახელწოდებით „სისხლის მდინარეები“, მსმენელს „ერთა თანამეგობრობის“ წვერი ქვეყნების მოქალაქეების გაერთიანებულ სამეფოში იმიგრაციის შესაძლო შედეგებზე ესაუბრა. მისივე თქმით, სიგიჟის ტოლფასია, როდესაც მთავრობა სხვა რასის წარმომადგენლებს ქვეყანაში უკონტროლო შემოსვლის უფლებას აძლევს.

პაუელის გამოსვლა ბრიტანეთის პოლიტიკურმა სპექტრმა ღია რასიზმად შეაფასა და ის მეორე დღესვე მოხსნეს პარტიაში დაკავებული თანამდებობიდან. თუმცა „Gallup“-ის სოციოლოგიურმა კვლევამ აჩვენა, რომ ჯონ ენოქ პაუელის მოსაზრებებს გამოკითხულ მოქალაქეთა 74 პროცენტი ეთანხმებოდა. წლების შემდეგ მარგარეტ ტეტჩერმა განაცხადა, რომ პაუელი სწორი სიტყვით გამოვიდა, თუმცა ტერმინებს ყოველთვის კარგად ვერ არჩევდა.

აღსანიშნავია ისიც, რომ 1969 წლის მარტში პაუელი გაერთიანებული სამეფოს ევროკავშირის სამი ბურჯიდან ერთ-ერთში – „ევროპის ეკონომიკურ გაერთიანებაში“ შესვლის წინააღმდეგ გამოვიდა.

ერთი წლის შემდეგ კი დიდ ბრიტანეთში ჩატარებულ არჩევნებში მოულოდნელად „კონსერვატიულმა პარტიამ“ გაიმარჯვა. პაუელის მომხრეები ამ წარმატებას სწორედ მას უკავშირებენ.

ამ მოვლენებიდან 45 წლის შემდეგ, დიდ ბრიტანეთს ბევრი პოლიტოლოგისთვის მოულოდნელად, კონსერვატორები ჩაუდგნენ სათავეში. მათი ლიდერის დევიდ ქემერონის წინასაარჩევნო კამპანიის ერთ-ერთი მთავარი დაპირება კი საიმიგრაციო პოლიტიკის გამკაცრება და ევროკავშირიდან დიდი ბრიტანეთის გასვლის შესახებ რეფერენდუმის ჩატარება იყო.

„ეროკავშირი და 40 ათასი მიგრანტი“

ხელთაშუა და ანდამანის ზღვაში მობრუნებული გემებზე მყოფი არალეგალი მიგრანტების ისტორიები წელს მსოფლიო მედიის არნახულ ყურადღებას იქცევს. მხოლოდ 2013 წელს გაერომ მსოფლიოში რეკორდული რაოდენობის – 232 მილიონი მიგრანტი აღრიცხა (საუბარია მათზე, ვინც მინიმუმ ერთი წელი სხვა ქვეყანაში გაატარა). მათი რიცხვი განუწყვეტილად იზრდება. ამავე მონაცემებით მიგრანტების 50 პროცენტს 10 ქვეყანა იფარებს. ეროკავშირის წევრ სახელმწიფოებს შორის ყველაზე მეტი გერმანიაში, დიდ ბრიტანეთში, საფრანგეთსა და ესპანეთში ცხოვრობს.

ზაფხულის დადგომასთან ერთად იტალიის სანაპიროებთან ლტოლვილთა რიცხვი მნიშვნელოვნად მატულობს. აფრიკასა და ახლო აღმოსავლეთში მიმდინარე შეირადებული კონფლიქტები, სიდუხჭირე და რადიკალური ისლამის მიმდევართა სისასტიკე მილიონობით ადამიანს სამშობლოს დატოვებას აიძულებს.

არალეგალი მიგრანტების პრობლემის დაძლევის მიზნით ეროკავშირმა რამდენიმე საგანგებო შეხვედრა გამართა, თუმცა ყველა გეგმა ორგანიზაციის წევრებს შორის აზრთა სხვადასხვაობას იწვევს.

ეროკომისიის ბოლო ინიციატივა იტალიასა და საბერძნეთში მყოფი 40

ათასი ლტოლვილის ეროკავშირის სხვა სახელმწიფოებში განსახლებას ითვალისწინებს. საუბარია მხოლოდ სირიიდან და ერთიერიდან ევროპაში ჩასულ იძულებით გადაადგილებულ პირებზე. ამასთან, გემის თანახმად, თითოეული ქვეყანა ერთი ლტოლვილის განსახლების სანაცვლოდ 6000 ევროს მიიღებს.

ე.წ. „კოტირების სისტემის“ თანახმად, ყველაზე მეტი ლტოლვილი გერმანიაში, საფრანგეთსა და ესპანეთში უნდა გაემგზავროს.

ამასთან ერთად, ეროკომისიამ ეროკავშირის წევრებს იმ 20 ათასი მიგრანტის შეფარება სთხოვა, რომლებიც ამჟამად ორგანიზაციის არანევრ სახელმწიფოებში იმყოფებიან. ეს პროგრამა ორ წელიწადზეა გათვლილი და მას მხარს გერმანია უჭერს.

დიდმა ბრიტანეთმა, დანია და ირლანდიამ, ეროკომისიის გეგმის განხორციელებაში მონაწილეობაზე უარი უკვე თქვეს. ისინი ეროკავშირში „განსაკუთრებული სტატუსით“ სარგებლობენ და ბრიუსელის ამ ინიციატივაზე უარის თქმის სრული უფლება

აქვთ. ე.წ. „მიგრანტების კვოტების“ შემოღების წინააღმდეგ გამოდიან საფრანგეთი, ესპანეთი, უნგრეთი, ჩეხეთი, სლოვაკეთი და ბალტიისპირეთის ქვეყნებიც.

საბოლოო გადაწყვეტილებას ევროპა იენისის შუა რიცხვებში დაგეგმილ ეროკავშირის საბჭოს სხდომაზე მიიღებს.

რას ითხოვს დიდი ბრიტანეთი?

„ნისლიან ალბიონზე“ არალეგალური მიგრაციის პრობლემას სხვა კუთხით განიხილავენ. კონსერვატორები, რომლებმაც საპარლამენტო არჩევნების შედეგად უმრავლესობა მოიპოვეს, საიმეგრაციო პოლიტიკის გამკაცრებას ითხოვენ. მთავრობის ბოლო ინიციატივის თანახმად, გაერთიანებულ სამეფოში არალეგალურად მომუშავე უცხოელებს სისხლის სამართლის დამნაშავეებად გამოაცხადებენ, ხოლო მათი შემოსავლები კონფისკაციას დაექვემდებარება. თუმცა, როგორც პოლიტოლოგების ნაწილი მიიჩნევენ, მთავრობამ ეს „სიმბოლური ნაბიჯი“ უფრო ამომრჩევლებისა და პარტიის შედარებით მემარჯვენე წევრების გულის მოსაგებად გადადგა. უფრო ფუნდამენტურ ცვლილებებს კი გაერთიანებული სამეფოს პრემიერი ეროკავშირის წევრი სახელმწიფოების დედაქალაქებში გამართული ტურნეს ფარგლებში განიხილავდა.

ერთ-ერთი მათგანი ეროკავშირის მოქალაქეების დიდ ბრიტანეთში მიგრაციის შეზღუდვას ითვალისწინებს. ამის მიღწევას კონსერვატორები ძირითადად სოციალური შეღავათების გაუქმებით აპირებენ.

როგორც გერმანიაში ვიზიტის დროს გამოჩნდა, ქემერონის ამ მოთხოვნას ბერლინში არ იზიარებენ. ანგელა მერკელის თქმით, „ერთიანი ბაზრის, გადაადგილების, საცხოვრებელი და სამუშაო ადგილის არჩევის თავისუფლება ეროკავშირის ერთ-ერთი მთავარი პრინციპია და მისი კითხვის ქვეშ დაყენება დაუშვებელია“. თუმცა ამავე დროს მერკელმა არ გამოიცილა ბრიტანეთისა და ეროკავშირის შეთანხმების გადახედვა.

ბრიტანეთის კიდევ ერთი მოთხოვნაა, უარი თქვას ევროკომისიის გეგმაზე, რომელიც ევროკავშირის ნეკრი ქვეყნების მეტ ინტეგრაციას ითვალისწინებს. პირიქით, ლონდონში მიიჩნევენ, რომ პარლამენტს უარის უფლება უნდა ჰქონდეს ევროკავშირის იმ კანონების მიღებაზე, რომელიც ქვეყნის ეროვნულ ინტერესებს ეწინააღმდეგება.

კონსერვატორები ასევე არ ეთანხმებიან ბიზნესსაქმიანობაში ბრიუსელის „გადაჭარბებულ ჩარევასა“ და რეგულაციების მკაცრი სისტემის შემოღებას. გაერთიანებული სამეფოს მოთხოვნაა, რომ ბრიტანულ კომპანიებს ახალ ბაზრებზე გასვლის სრული თავისუფლება ჰქონდეთ, მათ შორის ამერიკისა და აზიის ქვეყნებთან თავისუფალი ვაჭრობის შეთანხმებების გაფორმების გზით.

დევიდ ქემერონი მხარს არ უჭერს, ე.წ. ევროპული არმიის შექმნის იდეასაც და მიიჩნევს, რომ ბრიტანეთის პოლიცია ევროკავშირისაგან დამოუკიდებლად უნდა მოქმედებდეს. ასევე ის

უარს ამბობს გირვანქა სტერლინგის ევროთი ჩანაცვლებაზეც.

ალსანიშნავია, რომ გაერთიანებული სამეფო ევროკავშირში გარკვეული პრივილეგიებით უკვე დიდი ხანია სარგებლობს. მაგალითად, 1984 წლიდან მოყოლებული ლონდონი საერთო ევროპულ ხაზინაში, სხვა ნევრ სახელმწიფოებთან შედარებით, 66 პროცენტით ნაკლებ თანხას რიცხავს. ის არ არის „შენგენის ზონის“ ნევრი და დამოუკიდებლად აკონტროლებს ქვეყანაში ჩასვლის მსურველებს.

ლონდონს გარკვეული შეღავათები აქვს საკანონმდებლო სფეროშიც. ბრიტანეთი ასევე უკვე დიდი ხანია წარმატებულად ეწინააღმდეგება საერთო ევროპული პოლიტიკის დანერგვას თავდაცვის კუთხით, რადგან მიიჩნევს, რომ ეს ეროვნული საკითხია.

ამ ფონზე გაერთიანებული სამეფოსათვის დამატებითი შეღავათების დაწესებისა და, ე.წ. „განსაკუთრებული სტატუსის“ მიღების მოთხოვნას ევროპელების ნაწილი შანტაჟის მცდელობად აღიქვამს. თუმცა ლონდონს ჰყავს მომხრეებიც.

„ევროკავშირის მომავალი“

პოლონეთში, ესპანეთსა და ფინეთში გამართულ არჩევნებში ევროკავშირისადმი სკეპტიკურად განწყობილი პოლიტიკური ძალებისა და კანდიდატების გამარჯვებით გამოჩნდა, რომ უახლოეს თვეებში პრობლემები ბრიუსელში შესაძლოა კიდევ უფრო გამწვავდეს.

ეკონომიკური კოლაფსის წინაშე მდგარი საბერძნეთის მიერ ევროზონის დატოვების პერსპექტივა საკმაოდ რეალურია. ათენის მსგავსად, ესპანეთსა და პორტუგალიაშიც მემარცხენე პარტიები ძალას იკრებენ და უკვე მნიშვნელოვნად ავინოებენ ევროკავშირთან ინტეგრაციის მომხრე კონსერვატორებს. ევროსკეპტიციზმში მათ არც პოლონეთის საპრეზიდენტო არჩევნებში გამარჯვებული კანდიდატი ჩამორჩება. ბრიუსელის სიყვარულით არ გამოირჩევა უნგრეთის პრემიერი ვიქტორ ორბანიც, რომელსაც ევროკომისიის პრეზიდენტმა, მართალია ხუმრობით, მაგრამ „დიქტატორი“ უწოდა.

ნათელია, რომ ევროკავშირთან შეთანხმების გადახედვა სავარაუდოდ სხვა ქვეყნებსაც სურთ. თუმცა მათი მოთხოვნები განსხვავებულია.

ლონდონი ევროკავშირის გავლენის შემცირებას ცდილობს, რადგან მისი ეკონომიკა შედარებით გაძლიერდა. ესპანეთი და პოლონეთი ბრიუსელის ფინანსური დახმარებით შედარებით კმაყოფილია, თუმცა ევროკავშირის წინააღმდეგ ამ ქვეყნების მოსახლეობის დიდი ნაწილი გამოდის.

ევროკავშირში ბიუროკრატიასთან ბრძოლისა და ორგანიზაციის რეფორმის ბრიტანულ იდეას მხარდამჭერები საფრანგეთისა და გერმანიის მთავრობაშიც ჰყავს.

მაგალითად, გერმანიის კანცლერი ეთანხმება დევიდ ქემერონის იდეას, რომ სამუშაოდ ჩასულ უცხოელებს ნ-თვიანი საცდელი პერიოდი უნდა დაუწესონ და თუ ისინი არ დასაქმდებიან, მაშინ ქვეყნიდან გააძევიან. ის ასევე მხარს უჭერს მიგრანტებისათვის სოციალური შეღავათების ნაწილის გაუქმებასაც. თუმცა ამ ნაბიჯმა შესაძლოა გაანაწყენოს პოლონელები, რომლებთანაც ბერლინს განსაკუთრებით „თბილი ურთიერთობები“ აქვს. გერმანიაში შობადობის მაჩვენებელი ევროპის ქვეყნებს შორის ყველაზე დაბალია და ეკონომიკა დამოკიდებულია მიგრანტებზე, რომელთა დიდი ნაწილი პოლონელია.

ნიდერლანდების მთავრობამ ევროკავშირის რეფორმის გეგმა ჯერ კიდევ 2013 წელს წარმოადგინა. ის გამორიცხავს ყველა წვერის ქვეყნის „მეტ ინტეგრაციას“. განსაკუთრებით სოციალური დაცვის სფეროში.

ამ ფონზე შეიძლება ისიც კი ითქვას, რომ დიდ ბრიტანეთში ევროკავშირის წევრობის საკითხზე 2017 წლის ბოლომდე დაგეგმილი რეფერენდუმი შესაძლოა ერთადერთი არ აღმოჩნდეს და თუ ბრიუსელი მიდგომას არ შეცვლის, „განსაკუთრებული სტატუსის“ მოპოვების პერსპექტივით სავარაუდოდ ორგანიზაციის სხვა წევრებიც მოიხიბლებიან.

„რეფერენდუმის შიშები“

ძნელი გამოსაცნობია, რა შედეგით დასრულდება დიდ ბრიტანეთში დაგეგმილი რეფერენდუმი, თუმცა ცხადია, რომ მანამდე გაერთიანებული სამეფოს პრემიერი ყველა ხერხით ცეცება ევროკავშირთან მოლაპარაკებების გზით სასურველი შედეგების მიღებას. ამას ემსახურებოდა დევიდ ქემერონის მიერ ევროპის ქვეყნებში გამართული ბოლო ტურნეც.

გაერთიანებული სამეფოს ევროკავშირიდან შესაძლო გასვლის ეკონომიკურ შედეგებზე ექსპერტების აზრები იყოფა. ერთი ნაწილი მიიჩნევს, რომ ბრიტანეთი მნიშვნელოვნად დაზარალდება, რადგან ევროპის ბაზარზე ადგილს დაკარგავს. სხვები ამბობენ, რომ გაერთიანებული სამეფო სხვა ქვეყნებთან ინდივიდუალური თანამშრომლობით უფრო მეტს მოიგებს. თუმცა ეკონომიკური ფაქტორების გარდა, არსებობს კიდევ ერთი საკითხი, რომელსაც კონსერვატორების მთავრობა ევროკავშირიდან გასვლის შემთხვევაში არანაკლებ უფროსხის. ის ქვეყნის ტერი-

ტორიულ მთლიანობას ეხება. მართალია, შოტლანდიელებმა შარშან ჩატარებულ რეფერენდუმზე მხარი გაერთიანებულ სამეფოში დარჩენას დაუჭირეს, თუმცა წელს, საპარლამენტო არჩევნებზე, შოტლანდიის ნაციონალურმა პარტიამ მნიშვნელოვან წარმატებას მიაღწია. ამავე დროს ის ევროპულ კურსს ატარებს. ამიტომ, თუ შოტლანდიელების უმეტესობა ევროკავშირიდან გასვლის წინააღმდეგ გამოვა, რეფერენდუმის შედეგებიდან გამომდინარე, მათ გაუზრდვბათ არგუმენტი, მოითხოვონ დამოუკიდებლობა. ექსპერტების ნაწილი მიიჩნევს, რომ ქემერონი ასეთ რისკზე არ წავა. ამიტომ ბევრი ფიქრობს, რომ კონსერვატორების ლიდერი ბრიუსელისაგან ისეთი წინადადების მიღებას ცეცება, რომელიც დაარწმუნებს ბრიტანელებს, ქვეყნის ევროკავშირში დარჩენას დაუჭირონ მხარი. მიაღწევს თუ არა ქემერონი ამ მიზანს, ჯერ გაურკვეველია.

ფაქტი ერთია, ლონდონსა და ევროპას შორის პოლიტიკური კავშირები ბოლოს XVI საუკუნეში მაშინ განყდა, როცა მეფე ჰენრი VIII-ემ ანა ბოლენის ცოლად შერთვა გადანყვიტა. პონტიფიკოსის უარის შემდეგ, ჰენრიმ უარი თქვა რომთან დიპლომატიური ურთიერთობების გაგრძელებაზე. დღეს საქმე უფრო რთულად არის. თუ 2017 წლის ბოლომდე დაგეგმილ რეფერენდუმზე ბრიტანელებმა ხმა ევროკავშირიდან გასვლას მისცეს, ეს გაერთიანებული სამეფოსა და ევროპის „ქორწინების“ დასასრული იქნება. ■

ფოტო: ლეონი ბარბაქაძე

ჩეხოსლოვაკიის ისტორია

რესპუბლიკური პარტია, ისე როგორც არასდროს, პოლიტიკური აღმავლობის გზაზე დგას. პასუხისმგებლობა, რისკი, წინასაარჩევნო პოლიტიკური ლანდშაფტის მოცემულობები...

ინტერვიუ რესპუბლიკური პარტიის პოლიტიკურ მდივანთან,
დავით ბერძენიშვილთან

ზურაბ ვარდიაშვილი

საარჩევნო სისტემის რეფორმირებაზე მსჯელობა კარგა ხანს გაგრძელდა. ხართ თუ არა კმაყოფილი იმ კონსენსუსით, რასაც შიდა კოალიციაში მიაღწიეთ?

რესპუბლიკელები უკვე ორი ათეული წელია, ე.წ. რეგიონული პროპორციული სისტემის მომხრეები ვართ. ძალიან

კარგია, რომ სხვადასხვა პოლიტიკური პარტიებიც ნელ-ნელა ხვდებიან, რომ ეს საუკეთესო სისტემაა ჩვენი ქვეყნისთვის. მაგრამ ეს ჯერ კიდევ მისაღწევია. ჩვენ გადავდგით ძალიან მნიშვნელოვანი ნაბიჯი. კოალიციამ განაცხადა, რომ პროპორციული სისტემა 2016 წლის არჩევნებისთვის უკვე იმუშავებს.

წინასაარჩევნო პერიოდი ახლოვდება. არის თუ არა ნიშა ახალი პოლიტიკური ძალებისთვის, თუ კვლავ კოალიცია „ქართული ოცნება“-„ნაციონალური მოძრაობის“ დაპირისპირებას უნდა ველოდოთ?

„ნაციონალური მოძრაობა“ კოალიციის კონკურენტი არ არის. ეს ყველა იმ არჩევნებმა დაადასტურა, რომელიც 2012 წლის შემდეგ ჩატარდა. „ნაციონალური მოძრაობა“, როგორც საპრეზიდენტო, ისე თვითმმართველობის არჩევნებში იბრძოდა არა ხელისუფლებისთვის, არამედ ოპოზიციაში ლიდერობისთვის და ამ ამოცანას თავი გაართვა.

თვითმმართველობის არჩევნების შემდეგ პოლიტიკური ლანდშაფტი შეიცვალა. ოპოზიციურ ფლანგზე გაჩნდნენ „თავისუფალი დემოკრატები“, რომელთაც, ბუნებრივია, კოალიციის მხარდამჭერთა გარკვეული ნაწილი გაჰყვა. არის ბევრი ამომრჩეველი, რომელსაც ჯერ არ გადაუწყვეტია, ვის მისცეს ხმა. ეს ამომრჩეველი ან კოალიციას მიემხრობა, ან „თავისუფალ დემოკრატებს“, ან დაჯდება სახლში და „ნაციონალურ მოძრაობას“ ხმას მაინც არ მისცემს. ვინც 2012 წელს არჩევანი კოალიციაზე შეაჩერა, მათი არცერთი პროცენტი „ნაციონალური მოძრაობისკენ“ არ გაიხედავს...

ამას ალლო გკარნახობთ?

ცოდნა მკარნახობს. ამას ამბობს სოციოლოგია, არჩევნების შედეგები, უამრავი კვლევა. რესპუბლიკურ პარტიას აქვს მეორე არჩევანი – „ქართული ოცნება“, „თავისუფალი დემოკრატები“, მაგრამ არავითარი კვეთა „ნაციონალურ მოძრაობასთან“ არ გაგვაჩნია. ჩვენი და მათი ამომრჩეველები ერთმანეთთან ზურგით დგანან. მათ ერთმანეთი არ უყვართ.

ავილოთ თვითმმართველობის არჩევნების შედეგები. შედეგი ხუთმა სუბიექტმა მიიღო. ხმების ნახევარი კოალიცია „ქართულმა ოცნებამ“ წაიღო; მეორე ადგილზე გავიდა, ანუ ოპოზიციაში ლიდერი „ნაციონალური მოძრაობა“ გახდა; მას მოჰყვა ნინო ბურჯანაძის პარტია –

10%-ით, 4,5% ქვეყანაში და 6% თბილისში „პატრიოტთა ალიანსმა“ აიღო; 3%-ზე ოდნავ მეტმა მხარი ლეიბორისტებს დაუჭირა; ამათ დამატებული „თავისუფალი დემოკრატები“ – ახლანდელი ქართული პოლიტიკური მოზაიკის მდგენელები.

როგორია შიდაოპოზიციური პრეფერენციები? „ნაციონალური მოძრაობა“ და ბურჯანაძის პარტია ერთმანეთის მიმართ ზურგით დგანან. ეს, ორი უკიდურესად დაპირისპირებული პოლიტიკური ორგანიზაციაა. მათი გაერთიანების ალბათობა ძალიან დაბალია. თავისუფალი დემოკრატები მაქსიმალურად ემიჯნებიან „ნაციონალებს“. ეს პარტია 5 წლის წინ, მათთან პაექრობის რეჟიმში შეიქმნა.

„პატრიოტთა ალიანსი“ ბურჯანაძესთან გაცილებით ახლოს დგას, ვიდრე ნებისმიერ სხვა პარტიასთან. ამ ვითარებაში კოალიცია „ქართულ ოცნებას“ ერთგვარი კომფორტული მდგომარეობა აქვს, რადგან მისი ერთიანი ალტერნატივა არ არსებობს.

ეს არის ჩვენი პოლიტიკური ლანდშაფტი.

გავაგრძელოთ ქართული ოცნების „კომფორტზე“ საუბარი. როდესაც თავისუფალი დემოკრატები კოალიციას გამოეყვნენ და ყრილობა მოინვიეს, რესპუბლიკელები მას დაესწრნენ. იქ გაკეთდა განცხადებები, რომ არავინ იცის, ერთად გამოვლენ თუ არა ეს პარტიები არჩევნებზე, მაგრამ ისინი აუცილებლად ითანამშრომლებენ. ხომ არ იყო ეს „ქართული ოცნების“ დისკომფორტი, და ხომ არ ნიშნავს, რესპუბლიკელების ბოლოდროინდელი „აღზევა“ სწორედ ამ კომფორტის გარანტიას – რესპუბლიკელების კიდევ უფრო შემომტკიცებას ქართულ ოცნებასთან?

რესპუბლიკური პარტია დაარსების დღიდან გადანვეტილებებს რესპუბლიკურ პარტიაში, აი, ამ მაგიდასთან იღებს...

თუმცა არსებობს გარე მოცემულობები. და ეს პოლიტიკაა, სადაც მოცემულობებს ანგარიშს უწევენ...

როგორია შიდაოპოზიციური პრეფერენციები? „ნაციონალური მოძრაობა“ და ბურჯანაძის პარტია ერთმანეთის მიმართ ზურგით დგანან. ეს ორი უკიდურესად დაპირისპირებული პოლიტიკური ორგანიზაციაა. მათი გაერთიანების ალბათობა ძალიან დაბალია. თავისუფალი დემოკრატები მაქსიმალურად ემიჯნებიან „ნაციონალებს“. ეს პარტია 5 წლის წინ, მათთან პაექრობის რეჟიმში შეიქმნა. „პატრიოტთა ალიანსი“ ბურჯანაძესთან გაცილებით ახლოს დგას, ვიდრე ნებისმიერ სხვა პარტიასთან. ამ ვითარებაში კოალიცია „ქართულ ოცნებას“ ერთგვარი კომფორტული მდგომარეობა აქვს, რადგან მისი ერთიანი ალტერნატივა არ არსებობს.

■ როგორ ფიქრობთ, ევროინტეგრაციის კომიტეტის თავმჯდომარე თინა ხიდაშელი, პარლამენტის თავმჯდომარე დავით უსუფაშვილი და საერთოდ, რესპუბლიკური პარტიის ამ კოალიციაში არცთუ ბოლო ადგილებზე ყოფნა, არ იყო საკმარისი იმისთვის, რომ კოალიციის პროდასავლურობა ეჭვქვეშ არ დამდგარიყო?

ჩვენ ვითვალისწინებთ პოლიტიკურ კონიუნქტურას, პარტნიორებს, მაგრამ გადანყვეტილებებს ვიღებთ აქ. იმ მომენტისთვის, როდესაც „თავისუფალმა დემოკრატებმა“ კოალიცია დატოვეს, რესპუბლიკელები გაცილებით უფრო მოკამათები ვიყავით. ახლაც ასე ვართ. ჩვენ პატიოსნად ვთამაშობთ, როგორც ერთმანეთთან, ისე პარტნიორებთან. ოპოზიციაში წასვლის სურვილი რომ გვქონოდა, ამ გადანყვეტილებას მივიღებდით, მაგრამ ჩვენ კოალიციაში რესპუბლიკური პარტიის გაძლიერებას ვამჯობინებთ. ეს კარგია პარტიისთვის, კარგია ქვეყნისთვის.

ამ გაძლიერებას მოსდევს პასუხისმგებლობის ზრდა მთელი ხელისუფლების ქმედებებზე...

რაც შეეხება აღმასრულებელ ხელისუფლებაში რესპუბლიკური პარტიის პასუხისმგებლობის გაზრდას – ეს არის ჩვენი გადანყვეტილება. ჩვენ პრემიერ-მინისტრს ჩვენი კანდიდატები შევთავაზებთ. ჩვენი შეთავაზების და პრემიერ-მინისტრის გადანყვეტილების შედეგია, რომ თინა ხიდაშელი და გიგლა აგულაშვილი მთავრობის წევრები გახდნენ.

ეს იყო პრემიერ-მინისტრ ირაკლი ღარიბაშვილის პირადი გადანყვეტილება?

ჩვენ კანდიდატები შევთავაზებთ ირაკლი ღარიბაშვილს. თუ თქვენი შეკითხვის ქვეტექსტი ისაა, იცოდა თუ არა ამის შესახებ ბიძინა ივანიშვილმა, გეტყვით, რომ ივანიშვილი მეორე დღესვე პოზიტიურად გამოეხმაურა ამ დანიშვნებს.

„იცოდა“ არ ყოფილა კითხვის ქვეტექსტი, ქვეტექსტი იყო – ვისი გადანყვეტილება იყო ეს – ღარიბაშვილის თუ უშუალოდ ივანიშვილის?

ჩვენ მოლაპარაკებას ვანარმოებდით პრემიერ-მინისტრთან, ის კი არასოდეს მალავს, რომ რჩევებს ივანიშვილს ეკითხება.

თქვენ თუ ეკითხებით?

მასთან კონტაქტები გვაქვს. როდესაც საარჩევნო სისტემასთან დაკავშირებით ძალიან მნიშვნელოვანი გადანყვეტილება უნდა მიგველო, ჩვენ კმაყოფილები ვიყავით, რომ შეხვედრას ბიძინა ივანიშვილი ესწრებოდა. მას აქვს პასუხისმგებლობა მის მიერ შექმნილ კოალიციაზე. ის არ მართავს ხელისუფლებას, მაგრამ არსებობს ივანიშვილის გავლენა.

დავაზუსტოთ, არის თუ არა დღეს ბიძინა ივანიშვილი დღეს პოლიტიკური ფაქტორი?

მე ვიტყოდი – პოლიტიკურ-საზოგადოებრივი ფაქტორი.

„რჩევას ეკითხება...“ – ეს გამოთქმა ზუსტად ასახავს ღარიბაშვილი-ივანიშვილის ურთიერთობას?

არ ვიცი, მათ შეხვედრებს არ ვესწრები. თუმცა საკმაოდ კარგად ვიცნობ ბიძინა ივანიშვილს. ურთიერთობის მიხედვით მანერა ძალიან რბილი, კონსტრუქციული, კამათზე აწყობილია. ამიტომ იქ იმპერატიული ბრძანებები არ იქნება.

არის თუ არა დემოკრატიული სისტემის მახასიათებელი მოცემულობა, რომელზეც ვსაუბრობთ?

მოდი, ასე ვთქვათ. რა ვითარება გვაქვს დღეს? პრეზიდენტი ნამდვილად დამოუკიდებელია, მათ შორის მისი წარმდგენი პოლიტიკური ძალისგანაც. ის არ იმართება არც ოფიციალური, არც არაოფიციალური ძალებისგან. მის გარეშე ვერ ფუნქციონირებს ვერც სასამართლო, ვერც აღმასრულებელი, ვერც საკანონმდებლო ორგანოები. ხელს აწერს კანონპროექტებზე, მთელ რიგ თანამდებობებზე წარადგენს კანდიდატებს.

ის, რომ სასამართლო აღმასრულებელი ხელისუფლებისგან დამოუკიდებელია, ეს ცხადია. მაგალითად, კაბელების საქმეზე სასამართლომ დასაშვებად ცნო ადვოკატების, ხოლო დაუშვებლად – ბრალდების მტკიცებულებები. მე არ

ვაფასებ, ვამბობ ფაქტებს. ეს ფაქტი კი ამბობს, რომ სასამართლო ახლა გაცილებით დამოუკიდებელია.

რაც შეეხება მედიას, შეუძლებელია ითქვას, რომ ის რომელიმე სახელისუფლებო ცენტრიდან იმართება. თუ კი დღეს ხელისუფლებას პოპულარულ ტელეარხებში საკუთარი ტელევიზია არ გააჩნია, ოპოზიციის ლიდერებს, ყველაზე პოპულარული ტელეკომპანია საკუთარ საარჩევნო სივრცეში აქვს..

ეს ფაქტორები იმის მაჩვენებელია, რომ ქვეყანა სრულად არის ინტიტუციონალიზებული?

არა. ეს ჩვენი ამოცანაა. რესპუბლიკელების, კოალიციის. როდესაც აღარ დარჩება კითხვები არაფორმალური ძალის მონაწილეობის შესახებ, ეს იქნება ინსტიტუციონალიზაცია, პოსტსაბჭოურიობისგან გათავისუფლება.

თინა ხიდაშელი თავდაცვის მინისტრად.. ისე ჩანს, თითქოს საქართველოს ხელისუფლება დასავლეთს უმტკიცებდეს, რომ ალასანია არანაკლებ პროდასავლელი პოლიტიკოსით ჩაანაცვლა. მოგეხსენებათ ალასანია წავიდა ბრალდებით, რომ ქვეყნის პროდასავლური კურსი საფრთხის ქვეშ დადგა...

როგორ ფიქრობთ, ევროინტეგრაციის კომიტეტის თავმჯდომარე თინა ხიდაშელი, პარლამენტის თავმჯდომარე დავით უსუფაშვილი და საერთოდ, რესპუბლიკური პარტიის ამ კოალიციაში არცთუ ბოლო ადგილებზე ყოფნა, არ იყო საკმაარისი იმისთვის, რომ კოალიციის პროდასავლურობა ეჭვქვეშ არ დამდგარიყო?

ჩვენ ძალიან დიდი სოლიდარობა გამოვუცხადეთ „თავისუფალ დემოკრატებს“. ჩვენ მათ ყრილობაზე მივედით, როდესაც კოალიციის ყველა სხვა პარტნიორი ამით არ იყო მთლად აღფრთოვანებული. ეს იმიტომ, რომ ისინი ლიბერალურ ოჯახში ჩვენი პარტნიორები არიან. იდეოლოგიურად ახლოს მყოფი ორგანიზაციები ვართ.

მეორე მხრივ, ჩვენ თავიდანვე გავემიჯნეთ იმ მოტივებს, რომ თითქოს პრო-

დასავლური კურსი საფრთხეშია. ეს არ დგას კითხვის ნიშნის ქვეშ. გიგლა აგულაშვილის და თინა ხიდაშელი მივიღებთ მთავრობის კაბინეტში რესპუბლიკური პარტიის ინიციატივა იყო. რესპუბლიკელებმა გავრისკეთ და აღმასრულებელ ხელისუფლებაზე მეტი პასუხისმგებლობა ავიღეთ.

რატომ უნოდებთ ამას რისკს?

აღმასრულებელ პოზიციაზე ნებისმიერი მაღალი პოზიცია რისკია. რისკი შეიძლება დასრულდეს უკეთესად ან უარესად. მე, ჩემი მხრივ, დარწმუნებული ვარ, რომ რესპუბლიკელი მინისტრები ამ მთავრობას არგია. რისკის გარეშე თინაც და გიგლაც ძალიან მაგარი კომიტეტების თავმჯდომარეები იქნებოდნენ. ასე მივიდოდით არჩევნებამდე ჩვენი საპარლამენტო პასუხისმგებლობით. მაგრამ ჩვენ გავრისკეთ, რადგან ამის საფუძველი გვქონდა.

„ნაციონალური მოძრაობა“ მისმა ოთხმა გამორჩეულმა წევრმა დატოვა... მათ შორის, საკმაოდ ახალმა სახემ ზურაბ ჯაფარიძემაც, რომლითაც შეიძლება ითქვას, ეს პარტია ამაყოფა კიდეც. ხომ არ ელით ახალი პოლიტიკური ცენტრის გაჩენას?

პალიკო კუბლაშვილი ძალიან გამოცდილი პოლიტიკოსია. მე მენიშნა, როცა თქვა, რომ მომავალ საპარლამენტო არჩევნებში მხოლოდ ზურა ჯაფარიძე იყრის კენჭს. დანარჩენები კი იმუშავენ იმისთვის, რომ ახალი პოლიტიკური მიზიდულობის ცენტრი შეიქმნას. თავის დროზე, 2004 წელს, 4-მა დეპუტატმა „ნაციონალური მოძრაობის“ ბლოკი დავტოვეთ, შემდეგ ეს დეპუტაცია რიგი ოპოზიციური გაერთიანების მიზიდულობის ცენტრი აღმოჩნდა.

ეს ანალოგია, ცხადია, ზუსტი არ არის. ვნახოთ, რა გამოვა. თუ ეს ძალა მხარდაჭერილი იქნება ნაციონალური ორბიტის ექსპერტებისგან, რომელთა სახელები შეუბღალავია და არც 7 ნოემბერი ანევეთ ზურგზე, და ასეთი ექსპერტები არსებობენ, ეს იქნება პოლიტიკური ჯგუფი, რომელიც „ნაციონალური მო-

■ **პალიკო კუბლაშვილი**
ძალიან გამოცდილი პოლიტიკოსია. მე მენიშნა, როცა თქვა, რომ მომავალ საპარლამენტო არჩევნებში მხოლოდ ზურა ჯაფარიძე იყრის კენჭს. დანარჩენები კი იმუშავენ იმისთვის, რომ ახალი პოლიტიკური მიზიდულობის ცენტრი შეიქმნას. თავის დროზე, 2004 წელს, 4-მა დეპუტატმა „ნაციონალური მოძრაობის“ ბლოკი დავტოვეთ, შემდეგ ეს დეპუტაცია რიგი ოპოზიციური გაერთიანების მიზიდულობის ცენტრი აღმოჩნდა.

■ „მრგვალი მაგიდა“, ალარ იყო გამსახურდია – ალარ იყო „მრგვალი მაგიდა“. იყო შევარდნაძე – იყო „მოქალაქეთა კავშირი“, ალარ იყო შევარდნაძე – ალარ იყო „მოქალაქეთა კავშირი“, ეს პარტიები მათი ლიდერების წასვლის შემდეგ აორთქლდნენ. „ნაციონალური მოძრაობა“ მათი ლიდერის წასვლის შემდეგ ორ არჩევნებში მყარად ინარჩუნებდა ოპოზიციაში ლიდერობას. ისინი ოპონენტები არიან საქართველოს პარლამენტში. მათი თანხმობის გარეშე ვერ მიიღება საკონსტიტუციო ცვლილებები. ანუ მათ აქვთ პოზიციები, მაგრამ აი, ახლა 2016 წლის არჩევნები აჩვენებს, „ნაციონალური მოძრაობა“ რჩება პირველ ნახელისუფლარ პარტიად თუ ვერა.

ძრაობის“ ამომრჩეველთა ერთ ნაწილზე ინადირებენ. ისინი თავისუფალი დემოკრატიების კონკურენტებიც იქნებიან.

ეს იმ შემთხვევაში, თუ ეს ჯგუფი არ შემოიფარგლება მხოლოდ ოთხი დეპუტატით. და დეპუტაცია გახდება ახალი პოლიტიკური პარტიისთვის.

საქართველოს ყოფილი პრეზიდენტი ოდესის გუბერნატორად – ეს შეიძლება გახდეს პლაცდარმი მის საქართველოში დასაბრუნებლად, თუ პირიქით, მისთვის ამით დასაბრუნებელი კარი დაიხურა?

მან თვითონ მოიხურა ეს კარი. თუმცა საქართველოს სახელისუფლებო სივრცეში დაბრუნებისთვის მისი პერსონალური პერსპექტივები ისედაც ნულის ტოლი იყო.

როდესაც სააკაშვილი ქვეყნიდან წავიდა, წავიდა ლექციების წასაკითხად. რამდენიმე თვის განმავლობაში სააკაშვილი არანაირად არ აქტიურობდა. მაგრამ უკრაინის მოვლენებმა მას მისცა ასპარეზი, რომ საქართველოს შორიახლოს, იმ ხალხთან ერთად ყოფილიყო, რომლებთანაც ამდენი ხნის განმავლობაში ჰქონდა კონტაქტი. უკრაინაში ყოფნით, რეფორმების საბჭოს ხელმძღვანელობით თითქოს „ნაციონალური მოძრაობის“, როგორც ოპოზიციური ფლანგის ლიდერის როლის გამყარებას ემსახურებოდა, მაგრამ როგორც კი ის ჩინოვნიკად წავიდა, როგორც კი მან უარი თქვა საქართველოს მოქალაქეობაზე, ამით ყველაფერი დასრულდა.

მიხეილ სააკაშვილი სხვა ქვეყნის ჩინოვნიკად... ამ გადმოსახედიდან როგორ გამოიყურება თქვენთვის ნაციონალური მოძრაობის პერსპექტივები?

ეს ბუნებრივად ხელს შეუწყობს „ნაციონალური მოძრაობის“ დეზინტეგრაციას.

„ნაციონალური მოძრაობა“ ერთგვაროვანი არ არის. როდესაც საპრეზიდენტო კანდიდატად ბაქრაძეს ასახელებ, ეს სხვა ხაზია, ზომიერი ნაწილია. მოგეხსენებათ ბაქრაძემ ეგზიტპოლებით მიულოცა მარგველაშვილს გამარჯვება. ხოლო, როცა

ახლა პარლამენტში ბაქრაძე თითქმის არ ჩანს და სააკაშვილის გამხმოვანებულობის „სხვა ხალხის ისმის იქ ურიაშული“, ეს მეორე ხაზია. ოთხეულის წასვლას შესაძლოა სხვა ტიპის დეზინტეგრაციის პროცესიც მოჰყვეს.

რას გულისხმობთ?

„ნაციონალური მოძრაობა“ იდგა არა იმ ამოცანის წინაშე, დაბრუნდება თუ არა ხელისუფლებაში (ის ვერ დაბრუნდება), არამედ იქნება თუ არა „ნაციონალური მოძრაობა“ პირველი ნახელისუფლარი პარტია საქართველოში. იყო გამსახურდია – იყო „მრგვალი მაგიდა“, ალარ იყო გამსახურდია – ალარ იყო „მრგვალი მაგიდა“. იყო შევარდნაძე – იყო „მოქალაქეთა კავშირი“, ალარ იყო შევარდნაძე – ალარ იყო „მოქალაქეთა კავშირი“, ეს პარტიები მათი ლიდერების წასვლის შემდეგ აორთქლდნენ. „ნაციონალური მოძრაობა“ მათი ლიდერის წასვლის შემდეგ ორ არჩევნებში მყარად ინარჩუნებდა ოპოზიციაში ლიდერობას. ისინი ოპონენტები არიან საქართველოს პარლამენტში. მათი თანხმობის გარეშე ვერ მიიღება საკონსტიტუციო ცვლილებები. ანუ მათ აქვთ პოზიციები, მაგრამ აი, ახლა 2016 წლის არჩევნები აჩვენებს, „ნაციონალური მოძრაობა“ რჩება პირველ ნახელისუფლარ პარტიად თუ ვერა. ეს მნიშვნელოვანი ამოცანაა, და მიხეილ სააკაშვილი მაინცდამაინც არ უწყობს ხელს ასეთ პოლიტიკურ პარტიად ჩამოყალიბებას. თუმცა ისიც უნდა ითქვას, რომ ამის გამო გული მაინცდამაინც არ დამწყდება.

ალბათ, არც ის უნდა გჯეროდეთ, რომ მიხეილ სააკაშვილის ამბიციები ოდესის გუბერნატორობით შემოიფარგლება...

მე მგონია, რომ სააკაშვილისთვის პირადი უსაფრთხოება გაცილებით მნიშვნელოვანია, ვიდრე მისი პოლიტიკური პარტია თუ, მით უმეტეს, მისი სამშობლო. საქართველო ალარ არის სააკაშვილის სამშობლო. მან ეს არჩევანი თვითონ გააკეთა. ის დაემშვიდობა საქართველოს. ■

CELEBRATING
130 years
CONGRATULATIONS
Years
ANNIVERSARY

ჩემი განსაზღვრება საუბრისა

რიგის სამიტის დეკლარაცია 13-გვერდიანია. სიტყვა „რუსეთი“ მასში მხოლოდ ერთხელ ამოტივტივდება. შეიძლება კაცმა იგულისხმოს, რომ აქ საქმე მხოლოდ ევროკავშირისა და 6 აღმოსავლელ მეზობელს: უკრაინას, მოლდოვას, საქართველოს, სომხეთს, აზერბაიჯანსა და ბელორუსს ეხება. მაგრამ, ცხადია, ყველა დიპლომატიური ფორმულირების უკან, პლანეტის უდიდეს ქვეყანაზე ფიქრია, რომლის მოსახლეობისათვის ზესახელმწიფოს სტატუსი უფრო მნიშვნელოვანი ჩანს, ვიდრე კეთილდღეობა და პოლიტიკაში თანამონაწილეობა.

სილვია შტიობური

დეკლარაცია იმ რეალობასთან გამკლავებას ცდილობს, რომელიც ცოტა ხნის წინ ერთმა დიპლომატმა თბილისში ასე აღწერა: რკინის ფარდის ადგილი იმ ქვეყნებისა და სეპარატისტული რეგიონების სარტყელმა დაიჭირა, რომლებიც სიღარიბისა და საფრთხის ნიშნის ქვეშ დგანან. და რაც უფრო მეტად ექცევიან რუსეთის ზეგავლენის ქვეშ, ეს მით უფრო ძლიერდება.

ბრიუსელელმა ბიუროკრატებმა უნდა ისწავლონ, რომ ამ რეგიონში ყველაფერი – ეკონომიკა იქნება ეს, ინფრასტრუქტურა თუ დემოკრატიული სტრუქტურების განვითარება, გეო და უსაფრთხოების პოლიტიკასთანაა დაკავშირებული, რადგან რუსეთს ასე სურს. ერთი მხრივ, კორუფციისგან რაც უფრო თავისუფალი და ფუნქციურად გამართულია სახელმწიფო, მით ნაკლებია რუსული გავლენის ქვეშ მოქცევის შანსი. მეორე მხრივ, თუ ევროკავშირი ინფრასტრუქტურის, როგორც, მაგალითად, საქართველოს სამხედრო გზაა, აღმშენებლობას დაუჭერს მხარს, ეს მხოლოდ მოსახლეობას არ ნაადგება. არ არის გამორიცხული, რომ ამ გზაზე ერთ მშენებელს დღეს კვლავ ტანკები ვიხილოთ.

ასე რომ, ევროკავშირს ისლა დარჩენია, აღმოსავლეთ პარტნიორობა გეო და უსაფრთხოების პოლიტიკის ასპექტის გათვალისწინებით განიხილოს. ფაქტია, რომ საქართველო-რუსეთის 2008 წლის ომით, ყირიმის ანექსიითა და აღმოსავლეთ უკრაინაში ომით

ევროკავშირ-ნატოსა და რუსეთს შორის უსაფრთხოების არქიტექტურა დაინგრა. ანუ, თუ ევროკავშირი და ნატო საკუთარი ქოლგის ქვეშ დღეს ახალი წევრების შეფარებას არ აპირებენ, მათ სხვა გზით უნდა იზრუნონ ამ ქვეყნების უსაფრთხოებაზე არა მხოლოდ სოლიდარობის გამო, არამედ იმიტომაც, რომ კონფლიქტები დასავლეთით არ გავრცელდეს.

უსაფრთხოების ახალი გარანტიები კი მხოლოდ მოსკოველ მმართველებთან კონსენსუსით იქნება შესაძლებელი. როგორ უნდა მოხერხდეს ეს, სავარაუდოდ, ევროკავშირის აღმოსავლეთ სამეზობლოს პოლიტიკის გადაფასების თემაა, რომელიც ბრიუსელში წლის ბოლომდე მიმდინარეობს.

რუსეთთან საერთო ინტერესებიც არსებობს, როგორც, მაგალითად, ისლამისტურ ტერორისტულ ორგანიზაციებთან ბრძოლა სამხრეთ კავკასია – თურქეთს, ირანსა და რუსულ ჩრდილო კავკასიას შორის მგრძობიარე ზონაა, როგორც ისლამისტ მებრძოლთა, ასევე ლტოლვილთა შესაძლო ზურგი და სატრანზიტო სივრცეა. ამაზე ბრიუსელში ის პოლიტიკოსები უნდა დაფიქრდნენ, ვისაც აღმოსავლეთ პარტნიორობის ხარჯზე ჩრდილო აფრიკის წონის გაზრდა სურთ.

საქართველოში კი ადამიანებისთვის დღეს უმთავრესი არა უსაფრთხოების თემა, არამედ უმუშევრობა, მზარდი ფასები და სიღარიბეა. ეკონომიკური და სოციალური

■ ასე რომ, ევროკავშირის ისლა დარჩენია, აღმოსავლეთ პარტნიორობა გეო და უსაფრთხოების პოლიტიკის ასპექტის გათვალისწინებით განიხილოს. ფაქტია, რომ საქართველო-რუსეთის 2008 წლის ომით, ყირიმის ანექსიითა და აღმოსავლეთ უკრაინაში ომით ევროკავშირ-ნატოსა და რუსეთს შორის უსაფრთხოების არქიტექტურა დაინგრა. ანუ, თუ ევროკავშირი და ნატო საკუთარი ქოლგის ქვეშ დღეს ახალი წევრების შეფარებას არ აპირებენ, მათ სხვა გზით უნდა იზრუნონ ამ ქვეყნების უსაფრთხოებაზე არა მხოლოდ სოლიდარობის გამო, არამედ იმიტომაც, რომ კონფლიქტები დასავლეთით არ გავრცელდეს.

ვითარება კარგ შესაძლებლობას უქმნის პრორუსულ პროპაგანდასა და გავლენებს. მომხიბვლელად უღერს პრორუსული არგუმენტები, რომ ქართული ღვინო და სხვა პროდუქტები რუსეთში ევრორეგულაციების გარეშე გაყიდოს+. და საერთოდაც, რად გვინდა დეკადენტური დასავლეთის ღირებულებები?! ისინი ხომ ქართულ ტრადიციებს ეწინააღმდეგება.

ევროკავშირსა და საქართველოს მთავრობას (თუ მას ნამდვილად სურს ევროინტეგრაცია) მხოლოდ გახსნილობა და ახსნა-განმარტება რჩება. მათ უნდა იპოვონ გამბედაობა და თქვან, რომ ევროკავშირის წევრობა ახლო მომავალში რეალისტური არ არის. მთავრობამ ამის ნაცვლად მთავარ ამოცანად საქართველოში კეთილდღეობის გაზრდა უნდა დაისახოს. პოლონეთი ამ მხრივ მშვენიერი მაგალითია. ევროკავშირი კი ბევრად უფრო პრაგმატულად უნდა დაეხმაროს და გააუმჯობესოს მასთან კომუნიკაცია იმის ასახსნელად, თუ რას მოიტანს ასოცირების ხელშეკრულების ჩარჩოში განსახორციელებელი ინსტიტუციური რეფორმები.

თუკი საქართველოს მთავრობა საკუთარ ქვეყანაში სტაბილურობას მართლაც აფასებს, მან მეტად უნდა იზრუნოს უმცირესობებზე, მაგალითად, სამცხე-ჯავახეთში. ისინი მეტად უნდა ჩართონ პოლიტიკურ პროცესში, არ განიხილონ მხოლოდ უსაფრთხოების რისკად.

მათ კი, ვინც ევროკავშირის მიმართ იმედგაცრუებით პროფიტირებს და ევრაზიის კავშირზე საუბრობს, ჯერ რუსული ეკონომიკის კრიზისის შედეგები უნდა ახსნან – ვალუტების გაუფასურება და რუსეთში მცხოვრებ ქართველთაგან გადმორიცხული თანხების შემცირება. განსაკუთრებით მტკივნეულად რუსეთთან კავშირის უარყოფით მხარეებს ახლა სომხეთი განიცდის. ამასთან, პრეზიდენტი სარქისიანი ევრაზიული კავშირის 20 მარტის სამიტზე ასტანაში არც კი დაპატიჟეს. უხერხულობის გასანეიტრალებლად მან იმავე დღისთვის დაანიშნინა შეხვედრა ევროკავშირის საბჭოს თავმჯდომარესთან, დონალდ ტუსკთან. ჯერჯერობით არ ჩანს, რომ ევრაზიის კავშირი ევროკავშირს რეალურ კონკურენციას უწევდეს.

მიუხედავად ყველაფრისა, რიგის სამიტის შედეგებმა არაერთი იმედი გააცრუა. დეკლარაციაში არაა განერილი, როდის უნდა ჰქონდეს საქართველოს ვიზის ლიბერალიზაციის იმედი. მაგრამ ამ იმედგაცრუების განწყობის მიყოლას, ყურადღების თემატური თანამშრომლობის იმ საკითხებზე გამახვილება სჯობს, რომლებიც ახლო აღმოსავლეთის კრიზისის ფონზე უნდა გადაიჭრას. თუ უკრაინა, მოლდოვა და საქართველო, როგორც ევროკავშირთან ასოცირებული ქვეყნები, ერთად უფრო ძლიერად წარსდგებიან, ეს გაზრდის შანსს, რომ ბრუსელმა მათ უფრო ყურადღებით მოუსმინოს. ■

მაღალი ხარისხის ბანათობა და ბუნებრივი ბაზემო - ბიზნისი-ქართული ახალი და თბილისის ბიზნისი საერთაშორისო სკოლა ლისის ტბაზე

ბრიტანულ-ქართული აკადემია (BGA) კერძო სკოლაა, რომელიც თბილისში 2006 წელს დაარსდა. სკოლა უზრუნველყოფს უმაღლესი ხარისხის ინტეგრირებულ განათლებას და მოსწავლეებს 21-ე საუკუნის გამონვევებებისთვის ამზადებს.

ბრიტანულ-ქართულ აკადემიაში ყველა საგანმანათლებლო საფეხურზე 500 მოსწავლე იღებს განათლებას. აკადემია მოსწავლეებს სკოლამდელ, დაწყებით, საბაზო და საშუალო საფეხურებზე როგორც ქართულ, ასევე ბრიტანულ საერთაშორისო პროგრამებს სთავაზობს.

2015 წლის სექტემბრისთვის სკოლა ლისის ტბაზე ახალი კამპუსის გახსნას გეგმავს, სადაც სუფთა და ჯანსაღ გარემოში მოსწავლეებს ახალი შესაძლებლობები მიეცემა.

სკოლის მისიაა, უზრუნველყოს მოსწავლეები იმ აუცილებელი ცოდნით, უნარებითა და კვალიფიკაციით,

რომლებიც მათ მომავალში კონკურენტუნარიან პროფესიონალებად ჩამოაყალიბებს. აქ მიღებული გამოცდილება 21-ე საუკუნის მზარდ დინამიკაში ცხოვრებისეული და კარიერული წარმატების საწინდარია.

„ლიბერალი“ ბრიტანულ-ქართული აკადემიის (2015 წლის სექტემბრიდან თბილისის ბრიტანული საერთაშორისო სკოლის) დირექტორს, ანჟელიკა რუბეს ესაუბრა.

აკადემიის საერთაშორისო დეპარტამენტი 2011 წელს გაიხსნა. ამ წლების განმავლობაში ჩვენ განვითარების გრძელი გზა განვვლეთ და იმ

სკოლად ჩამოვეყალიბდით, რომელშიც დღეს 25-ზე მეტი ეროვნების ბავშვი სწავლობს.

ჩვენი სკოლა უცხოელთა ოჯახებს მეგობრულ მულტიკულტურულ გარემოს სთავაზობს, სადაც ბავშვები და მათი მშობლები თბილისის ბრიტანული საერთაშორისო სკოლის (BIST) საზოგადოებაში ადვილად ინტეგრირდებიან.

ჩვენი პროგრამების საშუალებით, საინტერესო და ინტერაქტიულ გაკვეთილებზე მოსწავლეები მაღალი ხარისხის განათლებას იღებენ. BIST-ში ჩვენ საერთაშორისო დაწყებითი და საბაზო კურიკულუმისა და კემბრიჯის საერ-

თაშორისო სასწავლო პროგრამების კომბინაციას ვიყენებთ. საერთაშორისო დანყებითი და საბაზო საფეხურის სასწავლო პროგრამები ბავშვებს საშუალებას აძლევს, აქტიურად ჩაებან სასწავლო პროცესში, განივითარონ ახალი უნარები და დამოუკიდებლად შეუდგნენ სწავლას. ხოლო კემბრიჯის საერთაშორისო სასწავლო პროგრამები სასკოლო ასაკის ბავშვებისა და მოზარდებისთვისაა განკუთვნილი და მსოფლიო დონის სასწავლო პროგრამის სწავლებასთან ერთად მასწავლებელთა ძლიერ მხარდაჭერასა და ინტეგრირებულ შეფასებას უზრუნველყოფს.

თბილისის ბრიტანულ საერთაშორისო სკოლაში მასწავლებლებს მაღალი მოტივაცია, საერთაშორისო პრაქტიკა, კვალიფიკაცია და მრავალწლიანი გამოცდილება აქვთ. მათთვის მნიშვნელოვანია, რომ მოსწავლე თავს ბედნიერად გრძნობდეს და საერთაშორისო დონის განათლებას იღებდეს. ამდენად ისინი უსაფრთხო შემოქმედებით გარემოს ქმნიან.

ალსანიშნავია, რომ რამდენიმე თვის წინ BIST ბრიტანეთის საერთაშორისო სკოლების საბჭოს (COBIS) წევრი გახდა. ეს ორგანიზაცია ოფიციალურად უზრუნველყოფს სკოლის ხარისხის გარანტიას. 2010 წლის ოქტომბერში ბრიტანულ-ქართულ აკადემიას კემ-

ბრიჯის საერთაშორისო გამოცდების უნივერსიტეტისგან საერთაშორისო ცენტრის სტატუსი მიენიჭა და საერთაშორისოდ აღიარებული ცენზის, მათ შორის, კემბრიჯის საერთაშორისო დანყებითი პროგრამის, კემბრიჯის საშუალო წლების პროგრამის, IGCSE-სა და AS/A-ის პროგრამების სწავლების აკრედიტაცია მიიღო.

მოხარული ვართ, რომ სექტემბერში ლისის ტბის მიდამოებში ახალი კამპუსი გაიხსნება, რომლის მასშტაბი 10 000 კვადრატული მეტრი იქნება. ის აკადემიური, ადმინისტრაციული და რეკრეაციული ბლოკებით იქნება წარმოდგენილი.

აკადემიური ბლოკი დიდი და ნათელი საკლასო ოთახებისგან შედგება, რომლებიც ისეთი თანამედროვე ტექნოლოგიებითაა აღჭურვილი, როგორებიცაა ინტერაქციული ჭკვიანი დაფები და კომპიუტერები. ხელოვნების, მუსიკის, დრამისა და მეცნიერებისთვის სპეციალიზებული სასწავლო სივრცეები მასწავლებლებსა და მოსწავლეებს ექსპერიმენტული და შემოქმედებითი მუშაობის საშუალებას მისცემს, ხოლო შიდა და გარე სასწავლო სივრცეებში სხვადასხვა სასწავლო ღონისძიებებისა და აქტივობების განხორციელება იქნება შესაძლებელი. ადმინისტრაციის ბლოკი ის სივრცე იქნება, სადაც მშობლებს ერთმანეთთან შეხვედრისა და

სხვა მშობლებთან ერთად მუშაობის შესაძლებლობა ექნებათ, თავს ერთ გუნდად იგრძნობენ და ეს სივრცეც დამატებით არაფორმალური სწავლების გარემოს შექმნის მოსწავლეებისთვის.

სკოლის ეზოში ლანდშაფტი ბუნებრივადაა მოწყობილი, რაც ბავშვებს გარემოს აღქმაში, კრეატიულობისა და წარმოსახვის უნარის დიაპაზონის გაფართოებაში დაეხმარება.

სპორტისთვის განკუთვნილი საკმაოდ დიდი სივრცე შესაძლებლობას მოგვცემს, ბავშვებს მრავალფეროვანი სპორტული და სასკოლო აქტივობები შევთავაზოთ, ხოლო დახურული აუზი ცურვის გაკვეთილებისთვის იქნება განკუთვნილი.

ჩვენ ვაგრძელებთ საერთაშორისო დეპარტამენტის მსგავსად ქართული დეპარტამენტის გაფართოებასაც და ეკოლოგიურად სუფთა გარემოში ბავშვებისთვის ყველაზე თანამედროვე, ინოვაციური, ბავშვზე ორიენტირებული განათლების უზრუნველყოფას.

ქართული საბაზოზაზო საზა - ნაზსა და მოზაზა

ქართული საგამომცემლო ბიზნესი მნიშვნელოვანი გამონვევების წინაშეა. 2006 წლიდან საგამომცემლო სფეროში მოღვაწე გამომცემელთა რაოდენობა მატულობდა, იზრდებოდა გამოცემული და თარგმნილი ლიტერატურის რაოდენობაც. თუმცა 2012 წლის ოქტომბრის შემდეგ სასკოლო სახელმძღვანელოების გამოცემისა და გავრცელების უფლების ჩამორთმევამ საგამომცემლო ბიზნესის განვითარება მნიშვნელოვნად შეაფერხა.

ლიკა ზაკაშვილი

2012 წლის საპარლამენტო არჩევნების შემდეგ, მაშინდელმა განათლების მინისტრმა გიორგი მარგველაშვილმა უფასო სახელმძღვანელოების პროექტის ფარგლებში ქართველი გამომცემლების მიერ შექმნილი სასკოლო სახელმძღვანელოების ბეჭდვა/რელიზაცია სახელმწიფო პროგრამის ფარგლებში განახორციელა. გამომცემლებს კი წიგნის ღირებულების მხოლოდ 10% გადაუხადა. რაც, როგორც გამომცემლები ამბობ-

ნენ, სასკოლო სახელმძღვანელოების შექმნაზე დახარჯულ ხარჯს მინიმალურადაც კი არ ფარავდა. ისინი სახელმწიფოს მათ მიერ გაწეულ შრომაში ადეკვატური ღირებულების გადახდას სთხოვდნენ.

გამომცემლები ამბობენ, რომ სამინისტროს ამ გადაწყვეტილებით ბიზნესს მნიშვნელოვანი ფინანსური და მორალური ზიანი მიადგა, რადგან მაშინდელი განათლების მინისტრი გამომცემელთა დემონიზაციას

ენოდა და მათ სახელმძღვანელოების უფასოდ დარიგების მოწინააღმდეგეებად რაცხავდა. საქმე კი სხვაგვარად იყო – ისინი თავიანთი საავტორო უფლებების დაცვასა და განუვლი შრომის ადეკვატურ ანაზღაურებას ითხოვდნენ.

გამომცემლობა „ლოგოს პრესის“ ხელმძღვანელი ლაშა ბერაია ამბობს, რომ 2012 წელს გამომცემელთა პოზიცია საზოგადოებისთვის გაუგებარი იყო, რადგან უფლება, რისთვისაც ისინი იბრძვიან – არამატერიალურია. საავტორო უფლებების საკითხი უმრავლესობისთვის უმნიშვნელოა. ისინი ვერ ხვდებიან, რამხელა ზარალი მიადგამით საგამომცემლო საქმეს და რა საფრთხეები შეექმნა სფეროს, რომელიც საქართველოში 2004 წლიდან მოყოლებული ვითარდებოდა.

საქართველო კავკასიის რეგიონში გამოცემული/თარგმნილი ლიტერატურის რაოდენობით მოწინავე პოზიციას იკავებს. გამომცემელთა ასოციაციის მიერ ჩატარებული კვლევის მიხედვით, საგამომცემლო ბიზნესის ბრუნვა 2011 წელს 24 მილიონ აშშ დოლარამდე გაიზარდა (2007 წელს ის 6 მილიონ აშშ დოლარს შეადგენდა).

2012 წელს გამომცემლობები: „ინტელექტი“, „დიოგენე“, „არტანუჯი“ და „ლოგოს პრესი“ განათლებისა და მეცნიერების სამინისტროს წინააღმდეგ გაერთიანდნენ და რამდენიმე სარჩელი მოამზადეს. ერთი ადმინისტრაციულ სასამართლოში შეიტანეს და მიყენებული ზარალის ანაზღაურება მოითხოვეს. ამჯერად საქმე მეორე ინსტანციაშია – 2014 წლის 22 ოქტომბერს თბილისის საქალაქო სასამართლოს მიერ სამინისტროს სასარგებლოდ გამოტანილ გადაწყვეტილებას ასაჩივრებენ. მეორე სარჩელით გამომცემლები საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს განათლებისა და მეცნიერების მინისტრის ბრძანების იმ დებულების არაკონსტიტუციურად ცნობას ითხოვდნენ, რომლის საფუძველზეც სამინისტრომ მათ მფლობელობაში არსებული საავტორო უფლებები გადაიბარა. საკონსტიტუციო სასამართლოს სარჩელი წარმოებაში ჯერ არ მიუღია.

საქართველოში მხატვრული და სხვა ჟანრის ნიგნების მკითხველთა რაოდენობის სიმცირის გამო გამომცემლები სწორედ სასკოლო სახელმძღვანელოებიდან მიღე-

ბული თანხებით ახერხებდნენ ემუშავათ მხატვრული ლიტერატურის გამოცემაზე და ქართული ნიგნის ბაზარი გაემდიდრებინათ თარგმნილი უცხოური პროზითა თუ პოეზიით, გამოეცათ ქართველ ავტორთა ნიგნები.

2012 წელს მიყენებული დარტყმა გამომცემლებზე სხვადასხვაგვარად აისახა. თამარ ლებანიძე გამომცემლობა „დიოგენეს“ მომავალს პესიმისტურად უყურებს. 2012 წლამდე შექმნილ ოფისსა და მალაზიას ყიდის. ამბობს, რომ „გამომცემლობა ვალეში იხრჩობა“, ვალდებულებების შესრულებას ვერ ახერხებენ და დავალიანებები როგორც ადგილობრივ სტამბებთან, ისე საერთაშორისო პარტნიორებთანაც აქვთ: „რადიკალურად შემცირდა ჩვენ მიერ გამოცემული ნიგნების რაოდენობა. ის, რაც 2013-2014 წლებში გამოვეცით, ძველი პროექტები იყო. წელს, მაგალითად, მარსელ პრუსტის ნიგნს გამოვეცემთ. ამ პროექტზე მუშაობა 6 წლის წინ დავინწყეთ. ახალი პროექტები თითქმის აღარ გაქვს“.

ლაშა ბერიას განცხადებით, გამომცემლობას არსებობის ისტორიაში წელს პირველად შეუმცირდა როგორც შემოსავალი, ისე გამოცემული ნიგნების რაოდენობა.

გამომცემლობა „ინტელექტს“ ბანკის კრედიტი არ ჰქონია, ამიტომ საქმიანობის გაგრძელებას ჯერჯერობით წლების წინ დაგროვილი თანხით ახერხებს და უახლოესი ორი წლის განმავლობაში გაკოტრება არ ემუქრება. თუმცა, როგორც „ინტელექტის“ წარმომადგენელი ზვიად კვარაცხელია აღნიშნავს, ჩანაფიქრი ბევრად მასშტაბური იყო. სახელმძღვანელოებიდან შემოსული თანხა თანამედროვე ქართველი ავტორების ნიგნების გამოცემისა და უცხოური ლიტერატურის თარგმნის საშუალებას იძლეოდა. შექმნილი მდგომარეობიდან კი ამ ნიგნების მასშტაბურად გამოცემა შეუძლებელი გახდა.

გამომცემელთა ასოციაციის წარმომადგენელი თიკო ბერიაშვილი ამბობს, რომ სასკოლო სახელმძღვანელოებიდან მიღებული შემოსავალი გამომცემლებისთვის ძირითადი ფინანსური საყრდენი იყო, თანაც სასკოლო სახელმძღვანელოების ბაზარი მარტივად დათვლადია, ამიტომაც გამომცემლებს სტაბილურობის განცდა ჰქონდათ და ამ გზით მიღებული შემოსავალი რომ არ დაეკარგათ, დღეს მეტი დებიუტანტი ავტორის და არა მხოლოდ მათი

■ საქართველო კავკასიის რეგიონში გამოცემული/თარგმნილი ლიტერატურის რაოდენობით მოწინავე პოზიციას იკავებს. გამომცემელთა ასოციაციის მიერ ჩატარებული კვლევის მიხედვით, საგამომცემლო ბიზნესის ბრუნვა 2011 წელს 24 მილიონ აშშ დოლარამდე გაიზარდა (2007 წელს ის 6 მილიონ აშშ დოლარს შეადგენდა), გაყიდული ნიგნების რაოდენობამ კი 7,7 მილიონს მიაღწია (2007 წელს ეს რიცხვი 2,3 მილიონი იყო).

■ საქართველოში ბესტსელერად ითვლება ნიგნი, რომელიც 8000-10000 ტირაჟით გამოდის და იყიდება. ნიგნები ძირითადად 1000-იანი, 2000-იანი ტირაჟით იბეჭდება. ხშირია ისეთი ნიგნებიც, რომელთა ტირაჟი 500-ს არ ცდება.

გამოცემის შესაძლებლობა ექნებოდათ: „ეს ეხება არა მხოლოდ ქართველ ავტორებს. მაგალითად, არსებობს ლიტერატურა, რომელიც ბესტსელერი არ არის, თუმცა სამეცნიერო ან საგანმანათლებლო შინაარსისაა. ასეთი ნიგნები სავარაუდოდ მცირე რაოდენობით გაიყიდება, თუმცა აუცილებელია მათი ქართულად თარგმნა, თუნდაც იმიტომ, რომ ბიბლიოთეკაში იდოს“.

არაკომერციულ პროექტებზე საუბრისას „ლოგოს პრესის“ ხელმძღვანელი აღნიშნავს, რომ სასკოლო სახელმძღვანელოებიდან მიღებული შემოსავლებით გამოცემებს საშუალება ჰქონდათ გამოეცათ ნიგნები, რომელთა ტირაჟი 500-1000-მდე მერყეობდა, რაც არასერიოზული რიცხვია, თუმცა დღეს ნიგნების ბაზარი მრავალფეროვანი სწორედ ასეთი პროექტების ხარჯზეა: „ის, რომ ქართულ ბაზარზე ნიგნების ასეთი მრავალფეროვნებაა, იმის შედეგია, რომ სასკოლო ნიგნებიდან მიღებულ თანხას გამოცემლები უხვად აბანდებდნენ სხვადასხვა ლიტერატურაში. სახელმძღვანელოებთან დაკავშირებულმა პრობლემებმა, რასაკვირველია, დისბალანსი შექმნა. არაერთი მსხვილი გამოცემლისთვის ეს შემოსავალი მნიშვნელოვანი იყო. მათი რესურსები ნელ-ნელა იწურება. ახალი პროექტებისთვის დღეს ნაკლები რესურსი გვაქვს. გამოცემული ნიგნების რაოდენობა შემცირდა და მომავალში კიდევ უფრო შემცირდება. ბაზარი ღარიბდება. აღარ გამოიცემა ახალი ნიგნები, რომლებიც გამოცემლებს გამზადებული აქვთ, მაგრამ სტამბაში ვერ აგზავნიან“.

გამომცემლები ვარაუდობენ, რომ საგამომცემლო ბაზრის გაღარიბება მომდევნო წლებში უფრო თვალშისაცემი გახდება.

ბოლო სამი წლის განმავლობაში ქართულ საგამომცემლო ბაზარზე არსებული ვითარების შესასწავლად არ ჩატარებულა კვლევა, რომელიც სისტემურად და აკადემიურად დაითვლიდა როგორც გამოცემული ნიგნების რაოდენობას, ისე შემოსავლებს.

ერთადერთი ასეთი კვლევა ასოციაციის ინიციატივით 2012-2013 წლებში ჩატარდა. კვლევის მიზანი ნიგნის ბაზრის შესახებ კონკრეტული ინფორმაციის მოგროვება იყო. თუმცა, როგორც თავად კვლევის ავტორები განმარტავენ, ციფრები ზუსტი არ არის, რადგან გამოცემლები მათ მიახლოებულ ციფრებს აწვდიდნენ, ზოგიერთ-

მა კი საერთოდ უარი თქვა მასში მონაწილეობაზე.

საქართველოში არსებული 68 გამოცემლობიდან მოქმედი და აქტიური მხოლოდ 40-ია. კვლევაში მონაწილეობა 34-მა გამოცემლობამ მიიღო, მათ შორის ბაზრის თითქმის ყველა ლიდერმა და რამდენიმე მცირე ზომის კომპანიამაც.

კვლევა მნიშვნელოვან ინფორმაციას იძლევა საგამომცემლო ბაზრის მასშტაბების შესახებაც. შეკითხვას, 2012 წელს მიღებული შემოსავლების შესახებ 34-დან 29 კომპანიამ უპასუხა. ფირმების ნახევარზე მეტმა (52%) მიუთითა, რომ მათი შემოსავალი 50,000 ლარზე ნაკლებს შეადგენდა (დაახლ. 30,200 აშშ დოლარი, გაცვლითი კურსი 1,63 აშშ დოლარი/ლარი). კომპანიების 21%-ის შემოსავალი 50,000-200,000 ლარს შორის მერყეობს (დაახლ. 30,200-120,800 აშშ დოლარი, გაცვლითი კურსი 1,63 აშშ დოლარი/ლარი).

იმ პასუხებზე დაყრდნობით, რომლებიც 34 კომპანიის გამოკითხვის შედეგად შეგროვდა, გაირკვა, რომ საგამომცემლო ბაზარზე სრულ და ნაწილობრივ შტატზე მომუშავე თანამშრომლების რაოდენობა (დამოუკიდებელი და მოკლევადიანი კონტრაქტით მომუშავე პერსონალი გათვალისწინებული არ ყოფილა) 1-დან 50-მდე მერყეობს. 34-დან არცერთ კომპანიას არ ჰყავს 50-ზე მეტი თანამშრომელი. ფირმების უმეტესობაში 5-ზე ნაკლები ადამიანია დასაქმებული. დაახლოებით ამავე რაოდენობის კომპანიებში კი 6-10 ადამიანი მუშაობს.

გამომცემელი ლაშა ბერია ამბობს, რომ საქართველოში საგამომცემლო საქმიანობა რთულია, რადგან ცოტაა მკითხველი.

„ლიტვაში, ვილნიუსის ნიგნის ფესტივალზე, კოლეგებთან საუბარში გაირკვა, რომ ქვეყანას, რომლის მოსახლეობაც საქართველოს მოსახლეობაზე სამჯერ ნაკლებია, ჩვენზე 4 ჯერ მეტი მკითხველი ჰყავს. ვითარებაზე ქვეყნის სიმცირეც მოქმედებს, მაგრამ, მეორე მხრივ, მნიშვნელოვანია მკითხველის ფაქტორი. საქართველო რთული ქვეყანაა. საქმიანობის დასაწყისში მდგომარეობას ვარდისფერი სათვალით ვუყურებდი და მეგონა რომ 1000 ტირაჟით გამოცემული არისტოფანეს კომედიები ძალიან მალე გაიყიდებოდა. ბოლოს ფასდაკლებით გავყიდეთ“, - ამბობს ლაშა ბერია.

საქართველოში ბესტსელერად ითვლება წიგნი, რომელიც 8000-10000 ტირაჟით გამოდის და იყიდება. წიგნები ძირითადად 1000-იანი, 2000-იანი ტირაჟით იბეჭდება. ხშირია ისეთი წიგნებიც, რომელთა ტირაჟი 500-ს არ ცდება.

ქართული საგამომცემლო საქმისთვის ერთ-ერთი ყველაზე მნიშვნელოვანი გამოწვევა 2018 წლის ფრანკფურტის წიგნის საერთაშორისო ფესტივალია, სადაც საქართველო საპატიო სტუმრის სტატუსით უნდა წარდგეს.

„დარჩა სამი წელი. დღეს ქართულ ლიტერატურაში საყურადღებო, ძლიერი ნაწარმოებები იქმნება, მაგრამ ამ ყველაფერს გამოცემა სჭირდება. გამომცემლობამ საკუთარ თავზე უნდა აიღოს როგორც ამ წიგნების ბეჭდვა, ისე მათი პოპულარიზაცია. ეს საკმაოდ შრომატევადი საქმეა. ამ ყველაფრის უზრუნველყოფის შესაძლებლობა შეგვეზღუდა. შესაბამისად, რა თქმა უნდა, საერთაშორისო დონეზე ჩვენი ავტორების მხარდაჭერაც შეიზღუდება“, – ამბობს „არტანუჯის“ გამომცემელი ზვიად კვარაცხელია.

რთული სათქმელია, როგორ განვითარდება ქართული საგამომცემლო ბიზნესის მომავალი. გამომცემელთა ნაწილი მომავალს პესიმისტურად, ნაწილი კი იმედით უყურებს. თუმცა ყველა მათგანი სახელმწიფოსგან მხარდაჭერის სახით მხოლოდ ერთ რამეს ითხოვს – ნუ ჩაერევა სახელმწიფო მათ საქმიანობაში და ნუ შელახავს მათ საავტორო უფლებებს. **ა**

ფოტოები სოფო ავთუაშვილი

თანამესახანო ნიბნაუი

პირველადი მოხმარების საგნები, ჰიგიენური საშუალებები, სხვადასხვა ნივთები და საკითხავი ლიტერატურა – ეს ის ჩამონათვალაია, რომლის ამანათი მიღება, შენახვა ან მალაზიაში შექმნა მსჯავრდებულებს კანონით შეუძლიათ.

სასჯელსაღსრულების დანესებულების ზიბლითეკაში მოხედრამდე ნინი რამდენიმე კრიტერიუმს უნდა აკმაყოფილებდეს: მისი ზომა 21/30 სანტიმეტრს არ უნდა აღემატებოდეს; ასევე არ დომუბა ლიტრატურა, რომელი შეუძლებს პორნოგრაფიის, მხენებლობის, ცეცხლსარეზო იარაღის და ასავეცხელი ნივთების ამანათის ინსტრუქციებს; მასალას, რომელიც რასობრივ, რელიგიურ და ეროვნულ

სიძულეს მოიცავს და ნინები, რომლებიც მსჯავრდებულის/ბრალდებულის უსაფრთხოებას შეიძლება უქმნიდეს საფრთხეს.

საქართველოს სასჯელსაღსრულების დანესებულების ზიბლითეკებში ვაშში 50 ათასამდე ნინი ინახება. ზიბლითეკის გარდა, მსჯავრდებულის/ბრალდებულს კითხვა და ნინის ნაღვე საკანონო შეუძლია – არაუმეტეს სამი ნინისა. მსჯავრდებულის ოფიციალური მოთხოვნის შემთხვევაში შესაძამის ნინს მოიძიებენ და გადასცემენ. „ნინის განზრახ დაზიანება კი შესაძამის პასუხისმგებლობას გულისხმობს“.

საქართველოს სასჯელსაღსრულებისა და პრობაციის სამინისტროს ინფორმაციით, დანესებულებს ნინებში ეტაპობრივად (მინიმუმ ნელინდში ერთხელ) ამარაგებს: სასჯელსაღსრულების დეპარტამენტი, საქართველოს სპორტისა და ახალგაზრდობის სამინისტრო, საპატრიარქო, არასამთავრობო ორგანიზაციები, გამომცემლობები, ნინის ავტორები, ეროვნული ბიბლიოთეკა და ასევე დანესებულებების თანამშრომლები.

თუმცა, ერთა ნინები, მათი როდენობა, თანამდროვეობა და შინაარსი, მეორე კი ის, თუ რას ნინავს ცოხის ზიბლითეკა თავად პატიმრებისთვის.

ქალთა №5 დანესაღსრულება

„ბიბლითეკა ოაზისა უდაბნოში, განგაღა“, – ერთ-ერთი პატიმრის ეს ფრაზა შესაძამა კიურადაც მოგეცენით, თუმცა ვინც ხროკუზე მდებარე რუსთაის ქალთა №5 დანესებულებასთან ზაფხულში ერთხელ მანაც მოხედვრდა და თან ამ დანესებულების ზიბლითეკაში ყოფილა, მიხედება, რომ ამ ფრაზის გაგება პირდაპირც შეიძლება და ორბადაც – დიდი, ნათელი სივრცე კარგი ვენტლაციით, ვარდისფრად მულებლი კედლები, პროექტორი და ეკრანი, დაბალ ხმაზე ჩართული სასიმონი მუსიკა, რამდენიმე „უნიტერნეტო“ კომპიუტერი და ოცამდე თარი სხვადასხვა დროს გამოცემული ნინებთა და ვიდეოთეკი.

დანესებულებაში რამდენიმე კორპუსია და ზიბლითეკაში ჩახსლის განრივაც ამის მიხედვითა და დედენილი – თითო კორპუსის პატრონებისათვის კერძოში ორი დღე – დროს 11 საათიდან საღამოს 5 საათამდე. ბიბლითეკაშიც ტარდება სხვადასხვა კულტურული თემატიკის ვიდეო:

ქალთა №5 დანესებულების ზიბლითეკაში ნორვეგიის საგარეო საქმეთა სამინისტროს

გიორგი ჭიჭიშვილი

■ საქართველოს სასჯელსაღსრულებისა და პრობაციის სამინისტროს ინფორმაციით, დანესებულებებს ნინებში ეტაპობრივად (მინიმუმ ნელინდში ერთხელ) ამარაგებს: სასჯელსაღსრულების დეპარტამენტი, საქართველოს სპორტისა და ახალგაზრდობის სამინისტრო, საპატრიარქო, არასამთავრობო ორგანიზაციები, გამომცემლობები, ნინის ავტორები, ეროვნული ბიბლიოთეკა და ასევე დანესებულებების თანამშრომლები.

ფოტო: ლევან ჩაჩუკელიძე

ქალთა №5 დანესებულების ბიბლიოთეკა

მიერ დაფინანსებული, ოსლოს საჯარო ბიბლიოთეკის ეგიდით წამოწყებული პროექტი. მეოთხე წელია ამ ბიბლიოთეკას ნინო ქოქოშვილი ხელმძღვანელობს. მომზადება ოსლოში გაიარა, სადაც არა მხოლოდ საბიბლიოთეკო საქმეს, არამედ მსჯავრდებულებთან ურთიერთობასაც ასწავლიდნენ.

ნინო 27 წლისაა, სამსახურში თბილისიდან დადის. რამდენიმე ტრანსპორტის გამოცვლა უწევს, ციხის გადასახვევიდან დანესებულებაზე კი ავტოსტოპით უხდება მგზავრობა. ამბობს, რომ ორ სამყაროს შორის უწევს მოგზაურობა, თუმცა თავს გარედან შემოსულად არ გრძნობს. არასდროს გასჭირვებია სამსახურთან შეგუება და „ციხეში შესვლისთანავე თავადაც ერთ-ერთი რიგითი პატიმარია“. ფიქრობს, რომ დანაშაულისგან დაზღვეული არაფერია, რადგან შეცდომას ყველა უშვებს და არც ის აინტერესებს, თუ რა დანაშაული ჩაიდინეს აქ მყოფმა ადამიანებმა.

„აქ მოსვლისას ვიცოდი, რომ 1200 მსჯავრდებული ქალი იხდიდა სასჯელს, ოსლოს ციხეში კი სულ რაღაც 45 ქალი დამხვდა. თავიდან ბიბლიოთეკა მხოლოდ თეთრი კარკასი იყო. სწრაფად გვინდოდა გაგვეხსნა. პატიმრებიც გვაჩქარებდნენ. როდესაც ბიბლიოთეკა გაეხსენით, მახსოვს მსჯავრდებულების ემოციები – აქ არ გვაქვს შეგრძნება, რომ სასჯელს ვიხდით, „სვაბოდაზე“ ვართ. 70-80 ადამიანი

ინტენსიურად კითხულობს, თუმცა ბიბლიოთეკით ამ დანესებულების თითქმის ყველა მსჯავრდებული და ბრალდებული სარგებლობს. მოგეხსენებათ ბრალდებულები ციხეზე არიან, ჩვენ მათ ვუგზავნით კატალოგს, საიდანაც სასურველ წიგნებს არჩევენ. ზოგადად, პატიმრებს საკანში 5 წიგნის ატანის საშუალება აქვთ. თუმცა ისეც ხდება, რომ თუკი რამე თემაზე მუშაობენ ან წერენ, 10 წიგნსაც ვატანთ, შეზღუდვები აქ არ ვრცელდება“, – ამბობს ნინო ქოქოშვილი.

ბიბლიოთეკარი რამდენიმე საინტერესო ფაქტზეც საუბრობს და აღნიშნავს, რომ დანესებულებაში მყოფ რამდენიმე ქალს ბიბლიოთეკაში დაცული ყველა წიგნი აქვს ნაკითხული, ხოლო ზოგიერთი მსჯავრდებული ინტენსიურად ერთსა და იმავე წიგნს კითხულობს.

ნანა

ნარკოდანაშაულისთვის ციხეში 21 წლის ასაკში მოხვდა. 9 წელია სასჯელს იხდის, თუმცა არ თვლის, რომ ეს დრო „წყალშია გადაყრილი“. ამბობს, რომ 9 წელია საკუთარ ცხოვრებას გვერდიდან უყურებს, თუმცა პიროვნულად შედგა. მისი აზრით, ამაში ციხეში გატარებულმა დრომ თავისი წვლილი შეიტანა.

„აქ ბევრი დროა კითხვისთვის, ფიქრისთვის და საერთოდ ბევრი რამისთვის. ზოგადად, ადამიანებს გვიყვარს, როცა რაღაცებს

სასჯელალსრულების №11 არასრულწლოვანთა დანსებულების ბიბლიოთეკა

მარტივად ვაღწევთ. ოცნება ფიქრზე ბევრად მარტივია. აქ დიდი დრო გაქვს იმისთვის, რომ იფიქრო – ოცნებას ეშვები და ფიქრს სწავლობ. წიგნთან ყოველთვის ვმეგობრობდი და ვთვლი, რომ ეს მამაჩემის დამსახურებაა. საყვარელი პერსონაჟებიც მყავს. „ღორიან გრეის პორტრეტი“ ჩემი ბავშვობის წიგნია და მისი გადაკითხვა ყოველწლიურად მინდა ხოლმე. ხშირად მიფიქრია – კი, ციხეში ვარ, მაგრამ მაინც ბედნიერი ვარ, თუნდაც იმიტომ, რომ იმ სიტუაციაში არ ვარ, რომელშიც ჩემი საყვარელი პერსონაჟები მოხვედრილან“, – ამბობს ნანა.

თამარი

54 წლისაა, რუსული ენისა და ლიტერატურის სპეციალისტი. ორი წელი აქვს მისჯილი – „წამლის“ შეძენა-შენახვის ბრალდებით. მისთვის ციხე კომპარტან ასოცირდებოდა და აქ მოხვედრის პირველი დღეების გახსენება არც უნდა. ამბობს, ნიჟარაში შეკეტილი ლოკოკინასავით ვცხოვრობდი და საკნიდან პირველად სწორედ ბიბლიოთეკაში ჩასასვლელად გამოვედი.

„სულ ლევან ბერძენიშვილის სიტყვები მახსენდება, ერთ-ერთ ინტერვიუში ჰკითხეს – ამდენი წიგნის წაკითხვა როდის მოასწარითო, მან უპასუხა – ციხეშიო. აქ ისეთი წიგნები აღმოვაჩინე, რომელმაც მომავალში ჩემი, 54

წლის ადამიანის მსოფლმხედველობა სრულად ამოატრიალა. მაგალითად, რობინ შარმას წიგნები. ორი ისეთი ადამიანი მყავს აქ, ვისთანაც ერთადაც სრულად ვტოვებ ამ სამყაროს და იმ გამოუცნობში ვარ ჩაფლული, რასაც ლიტერატურა, წიგნი ჰქვია. აქედან რომ გავალ, ცოტა გროტესკულად ვიტყვი – „მე ის თამრო აღარ ვარ“-მეთქი. ყოველდღე, ყოველ წუთს რაღაცას ვსწავლობ, ჩემი აქაური ყოფა შემეცნებითია და ჩემს გაოგნებას არ აქვს საზღვარი“, – აღნიშნავს თამარი.

ციხეში წერაც დაიწყო, წარმოშობით გურიიდანაა და პირველი მოთხრობა „მონატრება გურიაზე“ სწორედ ოზურგეთში, მისი ფანჯრიდან დანახულ აჭარა-გურიის მთების პეიზაჟს, იქაურ წვიმას და იმ ყველაფერს ეხება, ასე ძალიან რომ ენატრება. ახლა ახალ მოთხრობას წერს – „თეთრი და შავი“. თუმცა ამბობს, რომ სტენდალს არ ბაძავს.

„აქ მოხვედრამდეც წიგნი ჩემთვის ყოველთვის განუყოფელი ნაწილი იყო, ბავშვობიდან მოყოლებული დედაჩემი მიმაღავდა წიგნებს. მახსოვს, ბალზაკს რომ ვკითხულობდი, იმდენად მის სამყაროში ვიყავი, რომ სარეცხის მანქანასთან მჯდომიც კი არ ვკარგავდი დროს. დღესაც ასეა. სხვათა შორის, მიუხედავად აქაური ჭრელი კონტინგენტისა, არაერთ მოაზროვნე, ინტელექტუალ ადამიანს შეხვედებით“, – ამბობს თამარი.

■ ნინო 27 წლისაა, სამსახურში თბილისიდან დადის. რამდენიმე ტრანსპორტის გამოცვლა უწევს, ციხის გადასახვევიდან დანსებულებამდე კი ავტოსტოპით უხდება მგზავრობა. ამბობს, რომ ორ სამყაროს შორის უწევს მოგზაურობა, თუმცა თავს გარედან შემოსულად არ გრძნობს. არასდროს გასჭირვებია სამსახურთან შეგუება და „ციხეში შესვლისთანავე თავადაც ერთ-ერთი რიგითი პატიმარია“. ფიქრობს, რომ დანაშაულისგან დაზღვეული არავინაა, რადგან შეცდომას ყველა უშვებს და არც ის აინტერესებს, თუ რა დანაშაული ჩაიდინეს აქ მყოფმა ადამიანებმა.

■ აქ მოხვედრამდე წიგნი ჩემთვის ყოველთვის განუყოფელი ნაწილი იყო, ბავშობიდან მოყოლებული დედაჩემი მიმაღავდა წიგნებს. მახსოვს, ბალზაკს რომ ვკითხულობდი, იმდენად მის სამყაროში ვიყავი, რომ სარეცხის მანქანასთან მჯდომი კი არ ვკარგავდი დროს. დღესაც ასეა. სხვათა შორის, მიუხედავად აქაური ჭრელი კონტინგენტისა, არაერთ მოაზროვნე, ინტელექტუალ ადამიანს შეხვდებით“, – ამბობს თამარი.

თამარიც და ნანაც კმაყოფილები არიან ციხის ბიბლიოთეკით, თუმცა სურვილი აქვთ, რომ ბიბლიოთეკას ბოლოს დროს თარგმნილი წიგნებიც დაემატოს, ვიდრე თეკა განახლდეს. როგორც ჩანს, რომ ეს არამხოლოდ მათი, არამედ ბიბლიოთეკით მოსარგებლე ქალი პატიმრების საერთო სურვილიცაა.

სასჯელალსრულების №11 არასრულწლოვანთა დაწესებულება

მტვერი, მტვერიანი გზა და მტვერის ღრუბლები – მშრალ ამინდში სასჯელალსრულების №11 დაწესებულების ადმინისტრაციის შენობამდე არცთუ კომფორტული გზით თუ მიხვალთ. შემონმების სტანდარტული, მკაცრი პროცედურისა და რამდენიმე რკინის კარის გავლით არასრულწლოვანთა სარეაბილიტაციო დაწესებულებაში მოხვდებით.

მკლავებმოსვირინგებული, 14-დან 18 წლამდე მოზარდების დაკვირვების ობიექტად ქცევის შემდეგ აშკარად გრძნობთ, რომ აქ უცხო ხართ.

ოფიციალური მონაცემებით ამ დაწესებულების ბიბლიოთეკაში, რომელიც ერთ საშუალო ზომის ოთახშია განთავსებული, 4549 წიგნია დაცული. არდადეგების დროს მოზარდებს დიდიდან-სალამომდე შეუძლიათ ბიბლიოთეკაში ყოფნა, სკოლის პერიოდში კი (არასრულწლოვნები თბილისის ერთ-ერთი საჯარო სკოლის მოსწავლეებად ირიცხებიან და სასწავლო პროგრამას სასჯელალსრულების დაწესებულებაში გადიან) – გაკვეთილების შემდეგ.

თამარ შათირიშვილი №11 დაწესებულების სოციალური მუშაკი მოზარდების ფსიქოლოგიურ რეაბილიტაციაზე მუშაობს. ამბობს, რომ მოზარდთა ცხოვრებაში ბიბლიოთეკა ძალიან დიდ როლს თამაშობს. აქვთ მკითხველთა კლუბი, სადაც ამა თუ იმ ნაწარმოებს კითხულობენ, შემდეგ კი განიხილავენ.

„როგორც სოციალურ მუშაკს გარეთაც მიმუშავია და ყველაზე მეტად იმან გამაკვირვა, რომ ხშირ შემთხვევაში, დაწესებულებაში მყოფ მსჯავრდებულებს უფრო მეტი ინტერესი აქვთ წიგნების მიმართ, ვიდრე გარეთ მყოფ ბავშვებს. ვფიქრობ სახლში ბევრს არა აქვს წიგნთან ურთიერთობის საშუალება იმის გამო, რომ მშობლები უმეტესად დაკავებული არიან, ან საშუალება არ აქვთ, რომ ბავშვს ესა თუ ის ნაწარმოები გააცნონ“, – გვეუბნება თამარ შათირიშვილი.

ბიბლიოთეკაში მსჯავრდებულები შემოდიან. დამშვიდობებისას ციხის დირექტორის მოად-

გილის ფრაზა – „ჟურნალისტებთან საუბარი აქ ცოტა არ არის მოდამი“ – არასრულწლოვანთა შემოსვლისთანავე იგრძნობა. კითხვებს მოკლედ, ან საერთოდ არ პასუხობენ, თუმცა ერთი-ორი მოზარდი შედარებით ვრცლადაც საუბრობს.

„მე უფრო დროის გასაყვანად ვკითხულობ, თან მაინტერესებს“.

„სახალისოდ“.

„დეტექტივები უფრო მაინტერესებს“.

„მე არ ვკითხულობ“.

„რელიგიაზე ვკითხულობ ხოლმე ხშირად ქრისტიანულზე“.

ერიდებათო, ამბობენ მეთვალყურები.

„ახლა „99 ფრანკს“ ვკითხულობ. კითხვა იმის შესახებლობას იძლევა, რომ სხვისი ცხოვრებით იცხოვრო, ანუ ის პერსონაჟი იყო, რომლის შესახებაც კითხულობ“.

„ფავორიტი ნაწარმოები ან პერსონაჟი? ალბათ „დორიან გრეის პორტრეტი“. აქ მოხვედრამდე არც ისე ხშირად ვკითხულობდი. ცხოვრებისეულადაც მეტი გამოცდილება და დროის გასაყვანადაც კარგია. მინდა, აქედან რომ გავალ, კითხვა გავაგრძელო, თუმცა არ ვიცი, რამდენად მომიხერხდება“.

ქეთი კობალაძე, №11 დაწესებულების ფსიქოლოგი, ასევე, სოციალური, საგანმანათლებლო, აღმზრდელითი მიმართულებით დირექტორის მოადგილე აღნიშნავს, რომ მოზარდთა უმეტესობამ აქ დაიწყო კითხვა – თავიდან დროის გაყვანის მიზნით, შემდეგ კი სერიოზული ინტერესი გაუჩნდათ.

„ხშირად ვსაუბრობთ, კონკრეტულ თემებს ვარჩევთ, ზოგჯერ გვეკითხებიან კიდევ – რა ჯობია, თქვენ თუ გაქვთ ნაკითხულიო. გარდა იმისა, რომ ამ მოზარდებს ცხოვრების მართლა დიდი ზოგჯერ სამწუხაროც გამოცდილება აქვთ, დამატებით ცდილობენ, რომ რაღაც გაკვეთილი კიდევ მიიღონ და ამაში წიგნები ნამდვილად ეხმარებათ“, – ამბობს ქეთი კობალაძე.

მართალია, სასჯელალსრულების №11 დაწესებულების ბიბლიოთეკაში 5000-ათასამდე წიგნია დაცული, თუმცა მას გადახალისება და ახალი გამოცემებით გამდიდრება სჭირდება, განსაკუთრებით კი იმის გათვალისწინებით, რომ აქ არასრულწლოვნები იხდიან სასჯელს.

სასჯელალსრულების №8 დაწესებულება

გლდანის „ცნობილ“ ციხეში, დახურულ დაწესებულებაში, რომელიც სხვადასხვა დროს საქართველოს სახალხო დამცველის ანგარიშ-

სასჯელალსრულების №8
დანესებულების ბიბლიოთეკა

■ დამშვიდობებისას, კითხვაზე, რომელიმე პერსონაჟთან თუ აიგივეებს თავს, ილიმის და არა როგორც სასჯელალსრულების №8 დანესებულების მსჯავრდებული, არამედ როგორც „კარცერი ლუქის“ პატიმარი ისე მპასუხობს - რა თქმა უნდა, „კაცთან, რომელსაც ლიტერატურა ძლიერ უყვარდა“.

ში პატიმართა უფლებების უზღუდვებელყოფისა და სხვადასხვა დარღვევების გამო ხვდებოდა, ხოლო საზოგადოებას სკანდალური „ციხის კადრებით“ დაამახსოვრდა, პატიმრებმა წელს პირველად აირჩიეს ბიბლიოთეკარი.

გიორგი ჯავახაძე, სასჯელალსრულების №8 დანესებულების ბიბლიოთეკარი, რადიკალური ნივთიერების გადატანის ბრალდებით იხდის სასჯელს. სასამართლომ 7 წლით თავისუფლების აღკვეთა მიუსაჯა. ის სასჯელს 2011 წლიდან იხდის. მსჯავრდებულებმა ბიბლიოთეკარი საკუთარი რიგებიდან წელს პირველად შეარჩიეს. არჩევანი სწორედ მასზე შეაჩერეს.

სამუშაო მაგიდასთან მჯდომი გიორგი ჯავახაძე ამბობს, რომ უწინგოდ ცხოვრება არ შეიძლება და როცა კითხულობ, ნაწარმოების გმირთან ერთად უნდა ითევზაო, იმუშაო, ირბინო, იჯირითო. სხვანაირად არ გამოვა, უწინგონოდ ვერ იცხოვრებ.

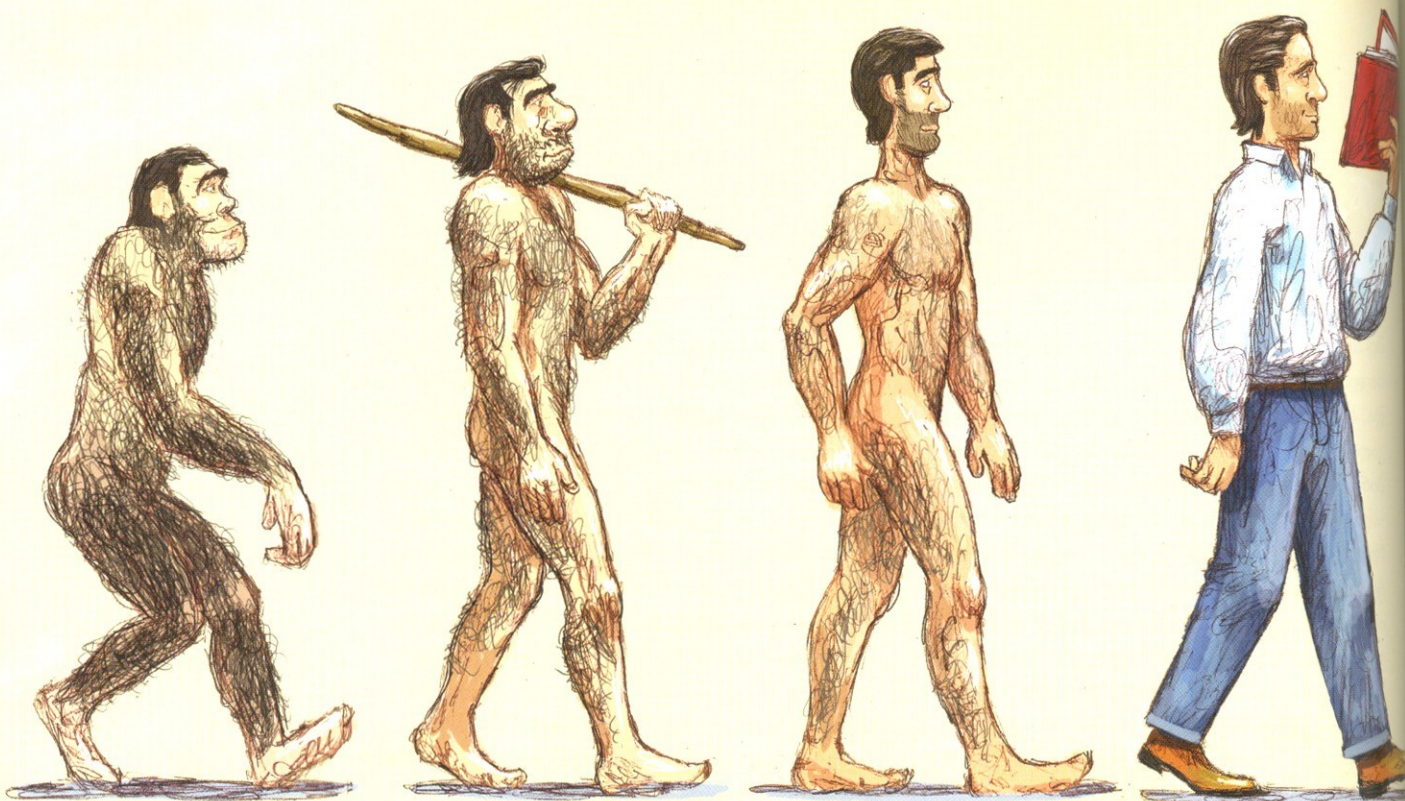
„დაპატიმრებამ არ გამაბოროტა. თითოეული ჩვენთაგანის ხვედრი ღვთის ნებაა. რაც შეეხება ბიბლიოთეკას, მიმას დროს ვერ გაბედავდი ამა თუ იმ წიგნის მოთხოვნას, რასაც მოგიტანდნენ, ის უნდა წაგეკითხა. ჩვენც ასე ვიყავით - რაც მოჰქონდათ, იმას ვკითხულობდით. ბოლო აღწერით 11 ათას წიგნზე მეტი გვაქვს. მათი დაახლოებით 40% კორპუსებზეა გატანილი. როდესაც პატიმარი წიგნს ითხოვს, ჩემთან სოციალური მუშაკი მოდის, შეკვეთას მაძლევს - ვურჩევ, ვუღაგებ და ვუგზავნი.

პოეზიას ბევრი კითხულობს. აქ არიან პატიმრები, რომლებიც ლექსებს წერენ. აინტერესებთ დეტექტივები, ასევე, საქართველოს ისტორია. ახალი აღთქმა და ლოცვები იმ რაოდენობით გვაქვს, რომ ყველა კამერაშია. აგერ, ხომ ხედავთ, ყურანიც გვაქვს. მსჯავრდებულებს პროფესიული შინაარსის წიგნებიც აინტერესებთ, უფრო სოფლის მეურნეობის მიმართულებით, მაგალითად, როგორ კეთდება სათბურები და ასეთი პრაქტიკული საკითხები. იცით რა ხდება? თუ ერთი კაცი მაინც არის კამერაში, ვინც ახლოს არის წიგნთან, შემდეგ ძალაუფლებურად სხვებიც ინტერესდებიან“, - ამბობს ბიბლიოთეკარი.

დამშვიდობებისას შეკითხვაზე, რომელიმე პერსონაჟთან თუ აიგივეებს თავს, ილიმის და არა როგორც სასჯელალსრულების №8 დანესებულების მსჯავრდებული, არამედ როგორც „კარცერი ლუქის“ პატიმარი ისე მპასუხობს - რა თქმა უნდა, „კაცთან, რომელსაც ლიტერატურა ძლიერ უყვარდა“.

მართალია „კარცერი ლუქის“ პოზიტიურ შინაარსს ატარებს და ბევრისთვის საოცნებო ადგილიც კია, მაგრამ სტატიის გმირები, ისევე, როგორც დაახლოებით 10 000 ადამიანი, საქართველოს სასჯელალსრულების სხვადასხვა დანესებულებების საკნებში რეალურად იხდის სასჯელს და კარგი იქნება, თუ ციხის ბიბლიოთეკა მაინც არა მხოლოდ წიგნების სიმრავლით, არამედ ტექნიკური აღჭურვილობითაც დაემსგავსება ლუქსს. ■

ნიბნიჩაბის ავოლუსია

ლიტერატურა თავისთავად დიდი და მალალი ღირებულებაა და დამატებითი ახსნა, თუ რას იძლევა, რას გვჩუქნის ის, თითქოს არ სჭირდება, თუმცა ლიტერატურის ავტორიტეტი კითხვის ნიშნის ქვეშ დადგა. ბავშვები და მოზარდები სვამენ, მათი აზრით, სამართლიან შეკითხვებს – რატომ უნდა წავიკითხოთ? რა იქნება, თუ არ წავიკითხავთ? ბავშვები ძალიან უფრთხილდებიან თავიანთ რესურსს, ძვირფას დროს, რომელიც უშურველად შეიძლება დახარჯონ კომპიუტერულ თამაშებზე, სხვა გასართობზე, ოღონდ არა კითხვაზე. მათ გაუჩნდათ შეკითხვა, უფროსები კი მზად არ აღმოჩნდნენ პასუხის გასაცემად.

ლევან ბერძენიშვილი

პასუხი – ნაიკითხე წიგნები და წარმატებუ-
ლი იქნები, ფარისევლობის ელემენტებს ატა-
რებს, იმიტომ რომ საქართველოში არაერთმა
ადამიანმა მიიღწია წარმატებას (დღევანდელი
გაგებით) ისე, რომ არაფერი ნაუკითხავს. ზო-
გიერთი ამით ტრაბახობდა კიდევ. ეს ტრაბახი
ჩვენთვის ჯერ კიდევ კლასიკური ქართული
ლიტერატურადანაა ცნობილი. ლუარსაბი ამ-
ბობდა: „მე თუ წიგნი არ წამიკითხავს, ფერი
მაკლია თუ ხორცი?“, „წიგნი რა კაცის საქმეა“
და ა.შ.

მოკლედ, დადგა დრო, როდესაც შეკითხვე-
ბს – რაში გვჭირდება ლიტერატურა და რას
იძლევა ის – აღმოაჩინდა საფუძველი და მას
პასუხი სჭირდება.

ყოველთვის არსებობდა ხალხი, რომელიც
კითხულობდა და პირიქით, არსებობდნენ ისე-
თებიც, რომლებიც არაფერს კითხულობდნენ.
ამ უკანასკნელებს, მათ შორის სტუდენტებსა
და პროფესორებსაც კი, რომლებმაც ფაქტო-
ბრივად არაფერი იცოდნენ, დღესაც შეხვდებით.

ნორმალურ ვითარებაში უნივერსიტეტი იო-
ლად ცხოვრობს. უნივერსიტეტი კაცის ქვეყანას
განვითარებული ქვეყანა ჰქვია. ჩვენ ამის ფუ-
ფუნება არა გვაქვს. დიხ, ადამიანი შეიძლება
უნივერსიტეტი იყოს ამერიკის რომელიმე შტატში,
იმიტომ რომ იქ შრომის მაღალი კულტურაა,
რითაც ამის კომპენსირებას მოახერხებს. თუმ-
ცა გაუნათლებელი ადამიანი ბევრს ვერაფერს
მიიღწევს.

მხატვრული ლიტერატურა იძლევა სპეცი-
ფიკურ განათლებას, არა მარტო ესთეტიკურს,
არამედ შემოქმედებით განათლებასაც, ანუ
გვაძლევს წარმოსახვის საშუალებას. წარმო-
სახვას ვერცერთი სხვა დარგი ისე მძაფრად
ვერ ავითარებს, როგორც ლიტერატურა. მხა-
ტვრული, გამოგონილი სამყარო, გაცილებით
უფრო ნამდვილია, ვიდრე ცხოვრება. ეს ჯერ
კიდევ არის ბოლომდე აღმოაჩინა, რომელმაც
თქვა, რომ ლიტერატურაში მოვლენები ხდე-
ბა აუცილებლობით ან მაღალი ალბათობით,
ხოლო ცხოვრებაში კი – შემთხვევითობით.
თუკი ცხოვრებას აღწერ ისეთს, როგორც
არის, დამაჯერებელი არ იქნება. ცხოვრება არ
არის დამაჯერებელი, ცხოვრებით ვერავინ ვე-
რაფერს სწავლობს. ერთ-ერთი უძველესი ერი
ვართ, დიდად დაბრძენებულები უნდა ვიყოთ,
თუმცა, სამწუხაროდ, ამის ნიშნები მაინცდა-
მაინც არ გვეტყობა.

ჩვენი საზოგადოების დიდი ნაწილი უნივერსი-
ტეტში, ამ სიტყვის პირდაპირი და ირიბი მნიშ-
ვნელობით. პირდაპირ მნიშვნელობაში ვგუ-

ლისხმობ, რომ წიგნი ხელში არ უჭირავს, ირიბ
მნიშვნელობაში კი ფაქტს – საკმაოდ ღრმად
არაიან დარწმუნებული, რომ იცოდნენ, ვინ არის
მტყუანი, ვინ დამნაშავე... როცა ადამიანი და-
რწმუნებულია, რომ ეს იცის, ნათელია – იგი
გაუნათლებელი, ბნელია. შეუძლებელია განა-
თლებულმა და მხატვრულ ლიტერატურაზე
გაზრდილმა ადამიანმა ზუსტად იცოდეს, ვინ
არის მართალი და ვინ მტყუანი. მას უნდა
ჰქონდეს მთავარი ინტელექტუალური ღირე-
ბულება – ეჭვი, სკეფსისი, კითხვები. ხოლო,
როცა კაცმა მყარად იცის, რომ A არის A და B
არის B, ჩვენ წინაშეა მასტოდონტი, გარკვეული
გაგებით ურჩხული, დრაკონი. მან იცის, რომ
ადამიანი უნდა იყოს ქართველი – არ შეიძლე-
ბა ადამიანი იყოს სომეხი; ქართველი ადამიანი
უნდა იყოს მართლმადიდებელი – არ შეიძლება
ქართველი ადამიანი იყოს კათოლიკე, კრიშნაი-
ტი ხომ საერთოდ! იმაზე არაფერს ვიტყვით,
რომ „სწორი“ ორიენტაცია უნდა ჰქონდეს.
აუცილებლად უნდა იყოს მეოჯახე, მისთვის
დაუოჯახებლობაც კი სერიოზული ცოდვაა,
უშვილობაზე დიდი უბედურება კი არ არსე-
ბობს. მოკლედ გამოდის, რომ გალაკტიონმა,
ილია ჭავჭავაძემ, ნიკოლოზ ბარათაშვილმა და
შესაძლოა შოთა რუსთაველმაც ტყუილად გაა-
ცდინეს დრო დედამიწაზე.

ისეთი ხალხიც ვიცი, რომელიც კითხულობს,
თუმცა აზრი არ ან ვერ გამოაქვს. ეს ადამი-
ანები იბნევიან, როგორც კი ცხოვრებაში პი-
რობითობას წააწყდებიან. თუ გახსოვთ, მარ-
ტინ იდენი იმის გამო ლეღავდა, რომ ოპერაში
ასაკოვან და ჭარბწონიან ადამიანებს შეხვდა,
არა ისეთებს, როგორებიც „უნდა“ ყოფილიყ-
ვნენ.

რა თქმა უნდა, მხატვრული ლიტერატურის
გარეშე შეიძლება ცხოვრება, წარმატების მი-
ღწევაც, მაგრამ მხატვრული ლიტერატურის
საფუძვლის გარეშე თითოეული წარუმატე-
ბლობა ადამიანისთვის კრახის ტოლფასია.

ჩვეულებრივ, ადამიანისთვის წარუმატებლო-
ბა დაახლოებით იმას ჰგავს, გამარჯვება და
დამარცხება და-ძმანი რომ არიან – ხან გაიმარ-
ჯვებ, ხან დამარცხდები. უნივერსიტეტი ადამიანის-
თვის, მხატვრულად უვარჯიშებელი გონების-
თვის, პირველივე ნაფორხილება უკანასკნელი
შეიძლება აღმოჩნდეს, მან შეიძლება წარმოი-
დგინოს, რომ სამყარო თავზე დაექცა.

საკმაოდ ხშირად ლიტერატურას მომხმარე-
ბლის კუთხიდან ვუდგებით, ანუ ვცდილობთ,
რომ ის ცოტა, რაც წავიკითხავს, რაც შეი-
ძლება ძვირად გავასალოთ. ასეთ ადამიანებს

**■ შეუძლებელია
განათლებულმა და
მხატვრულ ლიტერა-
ტურაზე გაზრდილმა
ადამიანმა ზუსტად
იცოდეს, ვინ არის მარ-
თალი და ვინ მტყუანი.
მას უნდა ჰქონდეს
მთავარი ინტელექტუ-
ალური ღირებულება –
ეჭვი, სკეფსისი, კითხვე-
ბი. ხოლო, როცა კაცმა
მყარად იცის, რომ A
არის A და B არის B,
ჩვენ წინაშეა მასტო-
დონტი, გარკვეული
გაგებით ურჩხული,
დრაკონი. მან იცის,
რომ ადამიანი უნდა
იყოს ქართველი - არ
შეიძლება ადამიანი
იყოს სომეხი; ქართვე-
ლი ადამიანი უნდა
იყოს მართლმადიდებე-
ლი - არ შეიძლება ქარ-
თველი ადამიანი იყოს
კათოლიკე, კრიშნაიტი
ხომ საერთოდ!**

■ საკმაოდ ხშირად ლიტერატურას მომხმარებლის კუთხიდან ვუდგებით, ანუ ვცდილობთ, რომ ის ცოტა, რაც წაგვიკითხავს, რაც შეიძლება ძვირად გავასალოთ. ასეთ ადამიანებს იოლად იცნობთ, ისინი მუდმივად ციტირებენ. მათ ჰგონიათ, რომ ლიტერატურაში მთავარია „დაასტუკო“, ანუ ადგილზე მიხვიდე და თქვა - მე აქ ვიყავიო. ეს ის ხალხია, რომელიც ათენში აკროპოლისზე წარწერის გაკეთებას შეეცდება, რომ პირობითად – „აქ იყო ვანო“. ბერძნები ასეთ რამეს არ გაგაკეთებინებენ, თუმცა ბაგრატი ან სხვაგან ისინი ამას აკეთებენ.

„მე აქ ვიყავი“ ლიტერატურაში საკმარისი არ არის, თუმცა პირველი ნაბიჯია. ჩვენ ვიცით მისი დამატობელი ძალა. ფაქტია, რომ ლიტერატურაზე „შეჯდომაც“ ხდება და გარკვეული გაგებით იგი მოქმედებს როგორც ნარკოტიკი, კეთილი ნარკოტიკი, რომელიც ცდილობს გაგანათლოს და გასწავლოს უბრველეს ყოვლისა ის, რომ ყოველთვის მართალი არ ხარ, რომ სხვაც ადამიანია.

ზოგიერთებს უჭირთ წარმოიდგინონ, რომ რომელიმე კულტურაში ვიღაცას ჩვენსავით უყვარს შვილი. ლიტერატურა გვეხმარება გავიგოთ, როგორია ის სხვა. ლიტერატურა გვეხმარება გავიგოთ, რომ პურს ჭამ თუ ბრინჯს, მანც ერთ მოდგმას ეკუთვნი. რად გინდათ მსოფლიოს მოვლა, ყველაფერი აქაო, გვითხრა ლაო ძიმი. ეს ის კაცია, რომელმაც თქვა, რომ ათასი ლის მანძილი ერთი ნაბიჯით იწყება. ლიტერატურა სწორი მიმართულებით გადადგმული სწორედ ეს ერთი ნაბიჯია.

ლიტერატურის ძალა ის გახლავთ, რომ მხოლოდ სიტყვებში არსებულ უამრავ პერსონაჟს ადამიანი გულში უშვებს და მათ მატერიალიზებას ახდენს. ჩვენ ვამთავრებთ ლიტერატურას, კულტურის იმ სახეობას, რომელიც მზა ფორმით არ არსებობს. შეგვიძლია წარმოვიდგინოთ ყველაფერი, რასაც ვკითხულობთ. სწორედ ადამიანები ვქმნით ხელოვნურ, ვირტუალურ სამყაროს, რომელიც გაცილებით მყარი, გაცილებით ნამდვილია, ვიდრე, ე.წ. რეალისტური სამყარო. მაგალითად, როდესაც კაფკა წერს, რომ იოსეფ კ. დააპატიმრეს და ნანარმოების მიხედვით ვერ ვიგებთ, რას ერჩოდნენ, რას ემართლებოდნენ, რისთვის მოკლეს – ეს უფრო ნამდვილი და შემზარავი ამბავია, ვიდრე გაზეთში გამოქვეყნებული ქრონიკა, სადაც ახსნილია ვინ, როდის და რატომ მოკლეს.

არაფერს აქვს განმანათლებლობის ისეთი უნარი, როგორიც ლიტერატურას. დარწმუნებული ვარ, ვერასდროს ვერავინ მოშლიდა ფრანგებში გილიოტინას, რომ არა ალბერ კამიუ, ადამიანი, რომელმაც დაწერა „ამბოხებული კაცი“, „უცხო“ და მთელი ცხოვრება მხატვრული სახეებით სიკვდილით დასჯის წი-

ნალმდეგ ბრძოლას მიუძღვნა. ეს იმ ფონზე, რომ სამარცხვინოდ გვიან, რეფერენდუმზე, საფრანგეთის მოსახლეობის ნახევარზე ოდნავ მეტმა მშვიდობიანობის დროს სიკვდილით დასჯის აკრძალვას დაუჭირა მხარი.

დღესდღეობით ევროპის კონტინენტის 48 ქვეყნიდან არცერთში არ არის სიკვდილით დასჯა. ამ ყველაფრის სათავე და საფუძველი კი ლიტერატურაა. ეს ამბავი ვიქტორ ჰიუგომ წამოიწყო, რომელმაც დაწერა „სიკვდილმისჯილის ერთი დღე“. შემდეგ სტენდალმა „ნითელი და შავით“ სიკვდილით დასჯაზე მსოფლიო სერიოზულად დააფიქრა, როცა გამოავლინა მექანიზმები, ვინ, რისთვის და ვის კლავს. ეს მექანიზმები ლიტერატურული იდეალის პიკზე აიყვანა კამიუმ. მის „უცხოში“ ადამიანს კლავენ მხოლოდ იმიტომ, რომ დედა ისე არ დაიტირა, როგორც საზოგადოებას მოეწონებოდა. მკვდარი დედის პატრონი საყვარელ ქალთან ერთად ზღვაშიც შევიდა, ფილმსაც უყურა. ხომ წარმოვიდგინოთ საზოგადოება როგორ გაღიზიანდა? ამის შემდეგ არავინ იხსენებს, რატომ მოხდა მკვლელობა, მონშეებადაც ის ადამიანები გამოიძახეს, რომლებიც კიცხავდნენ – კუბო არ გადაახდევინა, მკვდარ დედას არ დახედა და ემოციები ისე არ გამოხატა, როგორც საჭირო იყო. კამიუმ გვითხრა, რომ ჩვენ განსხვავებულებს ვერჩით, ამ განსხვავებულობის მთავარი იდეა კი ქრისტიანია. იგივე აზრი მანამდე დოსტოვესკიმ „დიდი ინკვიზიტორში“ გამოთქვა. მისმა პერსონაჟმა, ივანე კარამაზოვმა დაწერა პოემა, სადაც გვითხრა, რომ თუკი დედამინაზე ქრისტი გამოჩნდება თავისი არსით – სიკეთით, სიკვდილის დამარცხებით და სხვა, დედამინა იზრუნებს იმაზე, რომ იგი კოცონზე დაწვას და საერთოდ, მას ჩვენთან არაფერი ესაქმება.

რა თქმა უნდა, არსებობენ საზოგადოებები, რომლებიც არ კითხულობენ, თუმცა არსებობენ საზოგადოებები, რომლებიც აგვიანებენ განვითარებას. განვითარების დაგვიანება ნიშნავს, რომ ან ეკონომიკურად ხარ ჩამორჩენილი, ან სულიერად, ან უარესი – ეკონომიკურადაც ჩამორჩენილი ხარ და სულიერადაც. ასეთ დროს გეჩვენება, რომ შენ ხარ ყველაზე მაღალი სულიერების მქონე. ჩვენ ვართ ხალხი, რომელსაც „ვეფხისტყაოსანთან“ ერთად „ქართველი ერის სულიერი მისია“ აქვს დაწერილი. ეს იმ დროს, როდესაც ცოტა ხანში ერთმანეთი დავზოცეთ. რისი სულიერი მისია და რა მაგალითი მიეცით მსოფლიოს, ეს გასაგებია.

იმის თქმა მინდა, რომ განათლების გარკვეული დეფიციტი ყოველთვის აჩენს საკუთარ სიმართლეში დარწმუნებულობის განცდას და ეს ყველაზე საშიშია. ჩვენი საზოგადოების დიდი ნაწილი, რომელსაც წიგნებთან ახლოს არც კი გაუვლია, დარწმუნებულია, რომ ზუსტად იცის, როგორ უნდა იყოს სამყარო მოწყობილი, ვინ არის მართალი და ვინ – მტყუანი, ვის რა უნდა ეცვას, რას უნდა ფიქრობდეს, ვინ რომელ საათზე რომელ ლოცვას უნდა ამბობდეს. ამაში ისევე ღრმად არიან დარწმუნებული, როგორც მავანნი, რომ მათი ცოლები „დეკოლტეს“ ვერ ჩაიცვამენ. მინდა ყველა გაეფრთხილო – ცოლს გააჩნია! შეიძლება ცოლი უკვე კითხულობს ლიტერატურას, და არაერთ ცოლს ჩაუთრევიდა ქმარი ამ საქმეში. ეს ოჯახის ერთ-ერთი ბრწყინვალე ფუნქციაა.

აბსოლუტურად დარწმუნებული ვარ, რომ საქართველოს გარკვეული პროგრამა უნდა ჰქონდეს იმისათვის, რომ ქვეყანაში ნიგნიერების მაჩვენებელი გაიზარდოს. ეს არ ნიშნავს კონკრეტული მოქალაქეების ცხოვრების პირობების გაუმჯობესებას, ეს ნიშნავს ქართველი ხალხის გადარჩენას. ნიგნიერების კითხვას ბედნიერება არ მოაქვს. ნიგნიერების კითხვას მოაქვს საკუთარი თავის რწმენა და, როგორც წესი, მკითხველი კაცი თავს არ იკლავს, კრიტიკულ მომენტში ცდილობს იმოქმედოს. ესაა საბოლოო შედეგი. განვითარებული, განათლებული კაცი ოდნავ უფრო უშიშარი ხდება და იგი მზადაა განსაცდელისთვის, განსაცდელი კი ყველასთან მიდის. ფოლკნერი ამბობდა, ნიგნიერი კაცი გაუძლებს და არა მარტო გაუძლებს, არამედ გადარჩებაო. ძალიან მნიშვნელოვანი ფორმულაა და არ ვიცი დაუფერებს თუ არა ქართველი ხალხი მას, მაგრამ რუსთაველს მაინც დაუფეროს, მის სიბრძნეს: „სცდების და სცდების, სიკვდილსა ვინ არ მოელის ნამისად“ და „შიში ვერ იხსნის სიკვდილსა, ცუდია დაღრეჯილობა“. ეს ბრწყინვალე ფორმულები ლიტერატურამ გვაჩუქა. რუსთაველი გვიხსნის, რომ კი ბატონო, გეშინია, მაგრამ ამ შიშს აზრი არა აქვს! ლიტერატურა დაღრეჯილობის ნამალი, სიცოცხლის ძირითადი საფუძველი და ამ სიცოცხლეში შიშის დაძლევის მთავარი იარაღია.

ფილოსოფიურად, ლიტერატურა გაცილებით სასარგებლოა, ვიდრე ხელოვნების რომელიმე სხვა დარგი. თუმცა ხელოვნების თითოეული დარგი, რა თქმა უნდა, ადამიანის გაუმჯობესებას ემსახურება. ლიტერატურამ მოახერხა და დღესაც ახერხებს ადამიანში იმაზე მეტის

პოვნას, ვიდრე თავად ადამიანია. ერთხელ პოლ ვალერიმ თქვა – ადამიანი, რომელსაც ერთხელ მაინც არ უცდია ღმერთებს დამსგავსებოდა, უფრო ნაკლებია, ვიდრე ადამიანია. აუცილებელი არ არის, ყველასგან ზეკაცი დადგეს, მაგრამ ადამიანი უნდა ცდილობდეს მასთან მიმსგავსებას და ამის ერთადერთი საშუალება ლიტერატურაა.

უნიგნური კაცი შორს ვერ ხედავს. ლაო ძის სიტყვებია – ვნებებისგან თავისუფალი და ვნებებით სავსე ადამიანი – ორივე ადამიანია. ვნებებისგან თავისუფალი ხედავს საგანს, არსს, ხოლო ვნებებით შეპყრობილი – მხოლოდ კონტურებს. ამ თავისუფლებას კი მხატვრული განათლება იძლევა. ილია ჭავჭავაძემ აღნიშნული აზრი ასე გამოთქვა – „უნიგნოდ თვალთახედვის ისარი მოკლეა“.

ზოგჯერ ამბობენ, რომ – მოუმზადებლად კითხვაც არ ვარგაო; ძალიან ადრე დაიწყე ნიციშეს კითხვაო და სხვა. ეს ყველაფერი სისულელეა, წერა-კითხვის დრო ყოველთვის არის. მარტო მარსელ პრუსტის ამბავი რად ღირს?! ამიტომ წურავინ მეტყვი, რომ კითხვა ან წერა დაგვიანებულია. გოეთეს 80 წლის ასაკისთვის რომ არ გადაებიჯებინა, ფაუსტის მეორე ნაწილი არ გვექნებოდა და ამ შემთხვევაში ვერც პირველი ნაწილის არსს გავიგებდით.

ლიტერატურაზე საუბრისას გამუდმებით უნდა გვახსოვდეს, რომ ის სიცოცხლის ფუნქციაა. ის ადამიანს მეტად შემწყნარებლად გახდომის შანსს აძლევს. არ ვამბობ, რომ ლიტერატურას ნაიკითხავ და ლიბერალი გახდები. ამაზე არ ვსაუბრობ. უბრალოდ არ მჯერა, რომ უკიდურესად მემარჯვენე იდეოლოგიის ყველა ადამიანს შეუძლია ბავშვები გაზის კამერაში შეყაროს. არ მჯერა და ნამდვილად ვიცი, რომ ასე არაა, რადგან არსებობს სტატისტიკა – ჯალათებს უფრო ოპერა უყვარდათ.

მოგეხსენებათ, როდესაც ჰიტლერს რაინჰარდ ჰაიდრიხის მკვლელობის ამბავი ამცნეს, ფიურერი თავის საყვარელ ვაგნერს, კერძოდ, „ტრისტანისა და იზოლდას“ ფინალს უსმენდა. ნარმოიდგინეთ, ჰიტლერი განიცდის მელიოდის, ტირის და იმ დოკუმენტზე, რომლის მიხედვითაც ჰაიდრიხის მკვლელობის გამო 1000 ჩეხი უნდა დაიხვრიტოს, ერთ ნულს ამატებს და ისე აწერს ხელს. მუსიკას არ აღმოაჩნდა ის ძალა, რაც ლიტერატურას აქვს, ლიტერატურა სხვაგვარადაა აგებული. ამბობენ, ჯალათებს ოპერა უყვართო, თუმცა გამონაკლისებიც არის – ამხანაგ სტალინს ლიტერატურა ერჩივნა. **□**

■ განათლების გარკვეული დეფიციტი ყოველთვის აჩენს საკუთარ სიმართლეში დარწმუნებულობის განცდას და ეს ყველაზე საშიშია. ჩვენი საზოგადოების დიდი ნაწილი, რომელსაც წიგნებთან ახლოს არც კი გაუვლია, დარწმუნებულია, რომ ზუსტად იცის, როგორ უნდა იყოს სამყარო მოწყობილი, ვინ არის მართალი და ვინ – მტყუანი, ვის რა უნდა ეცვას, რას უნდა ფიქრობდეს, ვინ რომელ საათზე რომელ ლოცვას უნდა ამბობდეს.

საჩივისთან ბაქავეის ტვიხთი

ნალკის ცენტრიდან მოშორებით, ყოფილი რაიონული საავადმყოფოს ძველ შენობაში, სადაც ადამიანებს უკვე რამდენიმე წელია აღარ მკურნალობენ, უსახლკაროდ დარჩენილი ოჯახები არიან შესახლებული. ოთხსართულიანი ნაცრისფერი შენობის ფანჯრების ნაწილში შუშების ნაცვლად პოლიეთილენის პარკები გაჭიმული ერთ, ორ, სამ ფენად. ნალკაში მკაცრი ზამთარი იცის. ოჯახებმა ერთი ასეთი ზამთარი აქ უკვე გაატარეს, უფანჯროდ და უშუქოდ. ელექტრომომარაგებას დღემდე ელოდებიან, ელოდებიან საცხოვრებელი პირობების გაუმჯობესებასაც, ზოგი კი სულაც ახალ ბინას.

ეკა მალალაძე

ყოფილი საავადმყოფოს შენობა თავშესაფრად მას შემდეგ იქცა, რაც ათეულობით ოჯახი გასულ წელს კიდევ ერთხელ დარჩა უსახლკაროდ. ნალკის რაიონის 24 ყოფილ ბერძნულ სოფელში, მიტოვებულ სახლებში ადამიანები 20-30 წლის განმავლობაში საქართველოს სხვადასხვა კუთხიდან სახლდებოდნენ. სახლების უმეტესობა ეთნიკურად ბერძენ მოსახლეობას ეკუთვნოდა. 80-იანი წლების ბოლოს და 90-იანი წლების დასაწყისში ბინების მესაკუთრე ბერძნები საქართველოს მასობრივად ტოვებდნენ. სტიქიით დაზარალებულ ადამიანებს ხელისუფლებამ საცხოვრებლად სწორედ მათი სახლები შესთავაზა. ზოგიერთი იმასაც იხსენებს, რომ აქ ჩამოსახლებულებმა რამდენიმე დღე სახლების მესაკუთრეებთან ერთადც გაატარეს. ზოგმა პირობა მიიღო, რომ სახლი სამუდამოდ მათი იქნებოდა, თუმცა მხოლოდ სიტყვიერად, ზუსტად ისე, როგორც ცენტრალური თუ ადგილობრივი ხელისუფლება ჰპირდებოდა – რომ ნალკაში მშვიდად იცხოვრებდნენ, ნაყოფიერ მიწას დაამუშავებდნენ და აქედან არასდროს არავინ გაყრიდათ.

თუმცა მდგომარეობა მას შემდეგ შეიცვალა, რაც ბერძნებმა საკუთარ სახლებში დაბრუნება დაიწყეს. ჯერ მხოლოდ რამდენიმე ადამიანი დაბრუნდა, ბოლო წლებში კი ასობით სახლს დაუბრუნდა მეპატრონე. იქ შესახლებულ ადამიანებს სახლების დაცლა მოუხდათ. ნაწილი „ოცნების ქალაქში“ ნაგებ ფიცრულეებში გადაბარდა, ნაწილმა ჯერ ისევ უპატრონოდ დარჩენილი სხვა სახლი მოძებნა, ნაწილი სახელმწიფოს საკუთრებაში არსებულ შენობებში შესახლდა. ნალკის ყოფილი რაიონული საავადმყოფო ერთ-ერთი ის ადგილია, სადაც დერეფნებში გამომავალი ყოფილი პალატების კარების უმეტესობას შავი ფლომასტრით აწერია – „დაკავებული“.

შუშანა

შუშანა შანიძის ოჯახი საავადმყოფოს პირველ სართულზე ორ ოთახშია შესახლებული. ეს უკვე მეხუთე ადგილია, სადაც აჭარიდან ნამოსვლის შემდეგ ცხოვრობს. მისი ნამდვილი სახლი 2005 წელს ხულოში, სოფელ ტაბახმელაში მენყერსაში ზონაში მოჰყვა. ამბობს, რომ ყოველ წამს მენყერის ჩამონოლას ელოდებოდნენ. ამ დროს კი ცენტრალური ხელისუფლების წარმომადგენლებისგან ტელევიზიით გაკეთებული მონოდებითაც და ადგილობრივი ხელისუფლების წარმომადგენლებისგანაც გაიგო, რომ „ნალკაში ყველაფერი იყო, რაც დასჭირდებოდათ“. მეუღლესთან, დედამთილ-მამამთილთან და ორ შვილთან ერთად ჩამოვიდა.

„აქ ყველაფერი უკეთესად უნდა ყოფილიყო, ასე ამბობდნენ. ჩვენთანაც ამოვიდნენ, გვითხრეს, გვეგონა ბინებს შეგვისყიდდნენ. ყველა საჭირო ცნობა გვქონდა. ჩამოვედით, მაგრამ მოტყუებულები დავრჩით“.

სოფელ ავრანლოში ბერძნების მიტოვებული სახლის დაცლა რამდენიმე წელიწადში მოუხდა. პატრონი დაბრუნდა. შემდეგ სხვაგან შესახლდა. წელიწადნახევარში იმ სახლის პატრონმა ქირა მოსთხოვა. ვერ გადაიხადეს, კიდევ სხვაგან გადასახლდნენ. ბოლო სახლის პატრონმაც გარკვეული ხნის შემდეგ ქირა მოითხოვა, თვეში 100 ლარი. ოქტომბრის პირველ რიცხვში კი ღამე უკვე ყოფილი საავადმყოფოს შენობაში გაათენეს.

სახლისა და შემოგარენი მიწის ექსპერტული შეფასების დასკვნები შუშანას მეუღლემ ხულოს რაიონის გამგეობიდან აიღო, გასულ წელს კი დევენილთა სამინისტროშიც ჩაიტანა. ბოლოს სამინისტროში ორი წლის წინ იყო, უთხრეს, რომ ოჯახი ყველა კრიტერიუმს აკმაყოფილებდა და როგორც ეკომიგრანტს, სამინისტრო შეუსყიდია სახლს.

„შეარჩიეთ 2-3 სახლი, რომლის დოკუმენტაციაც წესრიგში იქნება და შემდეგ ჩვენ ვიყიდით. ავარჩიეთ, მოვიდნენ სამინისტროდან, მაგრამ ბერძნები ფასებს მაღლა სწევნ, 20-30 ათასი დააფასეს. კომისიის წევრებმა უარი გვითხრეს, ამდენს ვერ გავწვდებითო. ამაზე ნაკლებად კი სახლი ჩვენ ვერ ვნახეთ. წასვლისას

გვითხეთ, რა გვეშვლებოდა, სხვა რა უნდა გვექნა, რა გვეცადა, არ ვიცითო, გვითხრეს“. უფრო ნაკლებ ფასად ნალკაში სახლი ვერ ნახეს, სხვაგან კი ვერც ეძებნენ.

მეუღლე BP-ის დაცვაში მუშაობს. მისი ოჯახი ერთ-ერთია იმ ორი ოჯახიდან, ვისაც საავადმყოფოში მცხოვრებთაგან ტელევიზორი აქვს. სანავისთვლის მეზობლები ფულს აგროვებენ, საღამოობით კი „ტელევიზორიანებთან“ იკრიბებიან და საინფორმაციო გამოშვებებს ან სხვა გადაცემებს უყურებენ, 2-3 საათით, მობილურ ტელეფონებს ტენიან.

შუშანას უმცროსი შვილი მეექვსე კლასშია, უფროსი – მეთერთმეტეში. დედა ამბობს, რომ ბავშვებს გამუდმებით საცხოვრებლის შეცვლა უჭირთ, მაგრამ მაინც ეჩვევიან, თუმცა ზამთრის სიცივეს „ცელოფანაკრული“ ფანჯრებით შეხვდნენ. გამგეობამ თითო ოჯახს ზამთრისთვის 5 ლიტრი „სალიარკა“ აჩუქა.

საავადმყოფოს სიახლოვეს 300-300 მეტრი მიწის ნაკვეთები გაიყვეს, მაგრამ შუშანას ოჯახს მიწა ჯერ არ დაუმუშავებია, ამის არც საშუალება აქვს და არც ამინდმა შეუწყო ხელი.

ამბობს, რომ სტიქიის მოლოდინის გარდა, ყველაფერს გაუძლებდა, აჭარაში სახლში დაბრუნება რომ შეეძლოს.

„თქვენ არ იცით, რა ძნელია ყოველ წუთს შიშში ცხოვრება, იმის შიშში, რომ მიწა დაიძვრება. ეს რომ არა, დაბრუნებაზეც კი ვიფიქრებდი. ამაზე უარესი მხოლოდ ის არის, რომ მოსალოდნელ სტიქიას წინ ვერაფრით აღუდგები. თორემ მიწის სიმცირე, უმუშევრობა და გაჭირვება არც იქ გვაკლდა“, – იხსენებს ხულოში ცხოვრების წლებს შუშანა. უახლოეს მომავალში კი მხოლოდ ელექტროენერჯის ჩართვას ელოდება.

რაინდი

17 წლის რაინდი კახაძე მეთერთმეტე კლასშია და წელს სკოლაში ოთხი გამოცდის ჩაბარება მოუწევს. ყველაზე მეტად ფიზიკის გამოცდის გამო ღელავს. რომ შეეძლოს, ინტერნეტში განთავსებული ტესტებით ივარჯიშებდა, მაგრამ ყოფილი საავადმყოფოს ოთახში არც კომპიუტერი აქვს და არც შუქი. ძველი ელექტროგაყვანილობაც მოშლილია და მომარაგებაც

აჭარიდან წამოსვლის შემდეგ ეს უკვე მეხუთე ადგილია, სადაც შუშანას ოჯახი დასახლდა

ბერძენი მოსახლის ბინის დატოვება ორი თვის წინ, მოულოდნელად მოუხდათ, ერთადერთი თავშეფარი ყოფილი საავადმყოფოს შენობა იყო.

ფოტოები სურთ ავანაზაძე

შენწყვეტილი. რამდენიმე თვის განმავლობაში მიღებული დაპირებების მიუხედავად, ამ დრომდე შენობაში ელექტრომომარაგება ჯერაც არაა აღდგენილი.

„როცა ინტერნეტი ყველაზე მეტად დამჭირდა, მაშინ მოვწყედი ყველაფერს. ამ პირობებში გამოცდებისთვის მომზადება ალბათ ძალიან გამიჭირდება, მაგრამ საბოლოოდ უმადლესშიც ვაპირებ ჩაბარებას, ზიზნის მართვას ვისწავლი. ძლიერი სკოლა გვაქვს. რეგიონისთვის განკუთვნილი 13 საგრანტო ადგილიდან 4 წელს ჩვენმა სკოლამ აიღო. არ მინდა, რომ მომავალში ისევ ასეთ პირობებში მომიხდეს ცხოვრება“. რაინდის თბილისში უნდა წასვლა, „იქ მეტი პერსპექტივა“.

ნათელა

ნათელა დეკანაძის ოჯახი ხულოდან, სოფელი ქედლებიდან ზვავის სამიშროებს გამოექცა. მეცამეტე წელია ნალკაში ცხოვრობს. გასულ წლამდე სოფელ ტბეთში, ეთნიკურად ბერძენი მოსახლის სახლში ცხოვრობდა.

„აქ გადმოსულს წასვლისას დამიბარა, ოღონდ ჩემი შვილის საფლავს მიხედვით არც არაფერს მოგთხოვ და არც სახლს დაგატოვებინებო, მაგრამ რამდენიმე თვის წინ დაბრუნდა და სახლის დაცლაც მოგვიხდა“, – ჰყვება ნათელა. ნალკაში ცარიელი სახლი იპოვა და იქ გადასახლდა, მაგრამ მალე მეპატრონის ნათესავებმა იმის დაცლაც მოსთხოვეს. უკვე ორი თვეა ოჯახის ხუთი წევრი ყოფილი საავადმყოფოს შენობაშია შესახლებული.

ოჯახის არცერთი წევრი მუდმივად არ მუშაობს. ერთი შვილი სამეგრელოში ცხოვრობს, გოგონები ქმრებთან გადავიდნენ, უფროსი ვაჟი კი ცოლთან, 6 თვის შვილთან და მშობლებთან ერთად ყოფილ პალატებშია დაბინავებული. დროდადრო, ჩაის კრეფის სეზონზე სამუშაოდ თურქეთში მიდის. სოციალური დახმარება არ აქვთ, უახლოეს დღეებში ნათელას პირველ პენსიას ელოდებიან.

ამბობს, რომ მისი ოჯახის მდგომარეობა არასდროს შეუფასებიათ, როგორც ეკომიგრანტ ოჯახს არც არანაირი დახმარება მიუღია ოდესმე. ერთადერთი, რასაც ახლა ელოდება, ისაა, რომ ყოფილი საავადმყოფოს შენობაში შუქი ჩართონ.

კოტე

ნალკის რაიონის სოფელ ტბეთში, ტბის პირას მდგარი ერთსართულიანი სახლის ირგვლივ მინა ახალი მოხსულია. სახლის ფანჯრების ნაწილს შუშები არ აქვს, ნაწილი პოლიეთილენის პარკებითაა დაფარული. კოტე მიქელაძის ოჯახი აქ ხუთ წელზე მეტია ცხოვრობს. მათი ნამდვილი სახლი ხულოში, სოფელ დანისპარაულში 22 წლის წინ დაიმწყნრა. სხვა დაზარალებულებთან ერთად ადიგენში, კახეთში გადასახლებული ოჯახების სახლებში გადასახლეს. 2-3 წელიწადში ბერძენების მსგავსად, ისინიც საკუთარ სახლებს დაუბრუნდნენ, ეკომიგრანტებს კიდევ ერთხელ მოუხდათ საცხოვრებლის შეცვლა:

„მერე გვიტხრეს, ნალკაში ნადითო, აქ ჩამოსულებისთვის სახლები უნდა ეყიდათ. საბუთები, რომლებშიც ეწერა, რომ სახლი ეროზიულ ზონაში იყო და დაიმწყნრა, ხულოში ჩავაბარე, მათ უნდა გადაეზავნათ თბილისში. წლების შემდეგ ხულოში ჩასულს მითხრეს თბილისში, სამინისტროში გავგზავნეთ ეს საბუთებიო. სამინისტროში მიპასუხეს, საბუთებს რომ მივიღებთ, დაგვიკავშირდებით“.

ნალკაში ჩამოსული ჯერ სოფელ გუმბათში დასახლდა, შემდეგ განთიადში გადავიდა, მიტოვებულ ბარაკებში ცხოვრობდა, მერე ბერძენების მიტოვებულ სახლში შეუშვა მეპატრონის ნათესავმა, მერე იქიდანაც წამოვიდა და ტბეთში დასახლდა. ტბის პირა სახლში ცხოვრებისთვის მეპატრონეს წელიწადში 300\$-ს უხდის. მაგრამ ამისთვის მთელი წლის განმავლობაში მიღებული სოციალური დახმარების, შეზღუდული შესაძლებლობის მქონე დის პენსიის მოგროვება უნევით. ეს თანხა თვეში 250 ლარს არ აღემატება.

ოჯახი დიდია: კოტე, მისი მეუღლე, და, ვაჟი, რძალი და 4 შვილიშვილი. ბიჭს სეზონურად თურქეთში უნდოდა სამუშაოდ წასვლა, მაგრამ მაშინ ოჯახი სოციალური დახმარებას დაკარგავდა, ამიტომ ახლა სამუშაოს ფოთსა და ბათუმში ეძებს. მანამდე ნალკაში კოტე ცდილობს ოჯახის შენახვას. „ცხენი მყავს, ხან ტვირთი გადამაქვს, ხან კვლებს ვაკეთებ, ხან ბარვაში ვეხმარები სხვებს, ფულს ვაგროვებ“.

კოტესთან სახლში მისი მდგომარეობის

შესაფასებლად ან როგორც ეკომიგრანტთან, არასდროს არცერთი სახელმწიფო სტრუქტურიდან არ მისულან. სახლის მეპატრონეც 20 წელია საქართველოში არ ჩამოსულა, მაგრამ ცოტა ხნის წინ შემოუთვალეს, გაისად ჩვენც ჩამოვალთო.

ყოფილი საავადმყოფოს შენობაში, ნალკის ცენტრსა თუ სხვა სოფლებში უსახლკარო სხვა ოჯახიც ბევრია.

გურამ ირემაძე ხულოდან მცირე მინიანობის გამო ადიგენში გადასახლდა, საბოლოოდ ნალკის ყოფილ საავადმყოფოს შენობაში აღმოჩნდა. ჯგერა ქელიძეს სამი შვილი და ათი შვილიშვილი ჰყავს, მძიმე ეკონომიკურ-სოციალური პირობების გამო ნალკაში ჩოხატაურიდან ჩამოსახლდა. ამბობს, რომ ეს ტელევიზიით პრეზიდენტ სააკაშვილის მოწოდების მოსმენის შემდეგ გააკეთა. ჩოხატაურის სახლიც გაყიდა და უსახლკაროდ დარჩა. ქეთო დავითაძე შუახევში სტიქიით დაზარალდა, ქობულეთში ბინაში 6 შვილთან ერთად შეასახლეს, მაგრამ შემოსავლის არანაირი წყარო რომ არ ჰქონდა, ნალკაში გადმოსახლდა. აქ მინას ამუშავებდა. ახლა კი ყოფილი საავადმყოფოს შენობაშია, სამი მცირეწლოვანი ბავშვისთვის განკუთვნილი დახმარება 300 ლარს აღწევს. იციან, რომ ეკომიგრანტებისთვის განკუთვნილ ბინებს ვერ მიიღებენ, მაგრამ სახელმწიფოსგან სულ მცირე საავადმყოფოში დარჩენის უფლებას და ელექტროენერჯის ჩართვას ითხოვენ.

ყოფილი საავადმყოფოს შენობა ეკონომიკის სამინისტროს ბალანსზეა, ამიტომ ათთვიანი უშუქობის შემდეგ გამგებელი, „ენერგოპრო ჯორჯია“ და მოსახლეები პასუხს თბილისიდან ელოან.

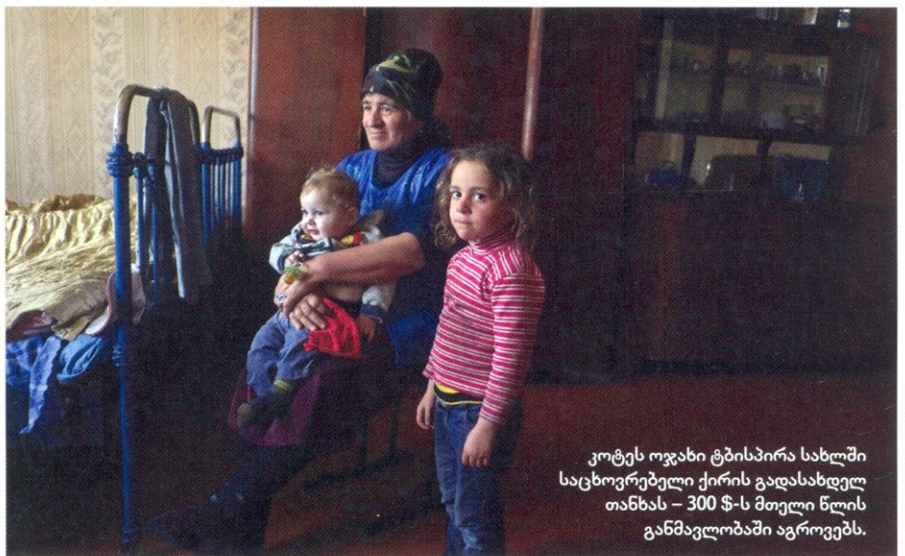
„ამ თანხმობას ალბათ სულ მალე მივიღებთ. თან გაყვანილობა მწყობრიდანაა გამოსული. გარდა ამისა, მოსახლეობა იქ უკანონოდაა შეჭრილი და ესეც ისე უნდა მოვავაროთ, რომ კანონი არ დავარღვიოთ“, – ამბობს გამგებელი. რამდენი ეკომიგრანტი ოჯახია რაიონში, ზუსტად არ იცის, ამბობს, რომ ამით სამინისტროა დაკავებული. მანამდე კი ნაცნობების მეშვეობით სხვა მიტოვებულ სახლებს ეძებს და უსახლკაროდ დარჩენილებს სთავაზობს.

„მე მხოლოდ დროებით შემიძლია დავეხმარო, მეტი არაფერი“, – ამბობს ნალკის გამგებელი ილია საბაძე. კითხვაზე შესაძლებელია თუ არა, რომ გამგეობა ოჯახებს საცხოვრებელი პირობების გასაუმჯობესებლად ფანჯრების ჩასმით ან სხვა გზით დაეხმაროს, გვპასუხობს: „რა უფლება მაქვს სხვისი შენობა გავარემონტო? თქვენ არამიზნობრივ ხარჯვაზე მესაუბრებით“.

ეკომიგრანტების გაურკვეველი სამართლებრივი სტატუსი, ჯერ კიდევ ფრაგმენტული კანონმდებლობა, ერთიანი მონაცემთა ბაზის არარსებობა – ამ და სხვა საკითხებს სახალხო დამცველი და არასამთავრობო ორგანიზაციების ნაწილი სტიქიის შედეგად დაზარალებული და იძულებით გადაადგილებული პირების წინაშე მდგარ სისტემურ პრობლემებად მიიჩნევენ.

2010 წლიდან ეკომიგრანტების პრობლემებს სახალხო დამცველის პრაქტიკულად ყველა ანგარიშში ცალკე თავი ეთმობა. 2013 წელს კი ამ თემაზე სპეციალური ანგარიშიც მომზადდა. მაშინაც და ახლაც ომბუდსმენი უპირველესად იმას აღნიშნავს, რომ სახელმწიფოში დღემდე

კოტეს ოჯახი ტბისპირა სახლში საცხოვრებელი ქირის გადასახდელ თანხას – 300 \$-ს მთელი წლის განმავლობაში ავროებს.

ფოტოები სოფო ალხაიძისა

არ არსებობს კანონი, რომლითაც ეკომიგრანტთა სტატუსი, უფლებრივი მდგომარეობა და მათი სოციალური უზრუნველყოფის საკითხი განისაზღვრება.

კანონს მიღმა

2014 წლის 1 ივნისს ოკუპირებული ტერიტორიებიდან იძულებით გადაადგილებულ პირთა, განსახლებისა და ლტოლვილთა სამინისტროში ეკომიგრანტთა

საკითხების დეპარტამენტი შეიქმნა და ამავე წლიდან სტიქიით დაზარალებულ ოჯახებს შესაძლებლობა მიეცათ, საცხოვრებელი ფართის მიღების თაობაზე სპეციალური განაცხადის ფორმა შეეცხოთ. თუმცა 2013 წლიდან სამინისტროში „სტიქიური მოვლენების შედეგად დაზარალებული და გადაადგილებას დაქვემდებარებული ოჯახების განსახლების კრიტერიუმების დამტკიცებისა და გან-

ფოტო: სიმონ ავალიანი/სტრატეგია აღმაშენებელი

ყოფილი საავადმყოფოს შენობაში, ნალკის ცენტრსა თუ სხვა სოფლებში უსახლკარო სხვა ოჯახიც ბევრია.

სახლების საკითხების მარეგულირებელი კომისიაც“ ფუნქციონირებს.

ეკომიგრანტთა ბინით უზრუნველყოფის საკითხებს სწორედ ამ კომისიის შექმნის შესახებ გამოცემული ბრძანება არეგულირებს: კანონქვემდებარე აქტი, რომელიც ოჯახების განსახლების წესსა და საცხოვრებელი სახლის დაზიანების კატეგორიების შეფასების ფორმებს განსაზღვრავს. აქვეა განმარტებული, ვის შეუძლია მოითხოვოს ბინით დაკმაყოფილება.

„ადამიანის უფლებათა სწავლებისა და მონიტორინგის ცენტრის“ (EMC) იურისტი და სოციალური უფლებების პროგრამის პროექტების კოორდინატორი გიორგი დვალაძე ამბობს, რომ ეს განმარტება არ შეიძლება ეკომიგრანტების დეფინიციად ჩაითვალოს, რადგან ის ვინროდ, მხოლოდ ბინებით დაკმაყოფილებაზე მორგებული და სხვა არანაირ საჭიროებას არ მოიაზრებს. ამიტომ ის სამართლებრივი სტატუსის განმსაზღვრელ ნორმად ვერ ჩაითვლება, ვერ იგულისხმებს სოციალური მხარდაჭერის ფორმებს და ა.შ.

კიდევ ერთი კითხვა, რასაც ამჟამად სტატუსთან დაკავშირებით უფლება-მოცველები სვამენ, არის ის, თუ რატომ არ მოიაზრებიან ეკომიგრანტები „იძულებით გადაადგილებული პირების“ ზოგადსაკანონმდებლო დეფინიციის ქართული კანონმდებლობით, იძულებით გადაადგილებულ პირად აღიარებულია მხოლოდ ის, ვინც მუდმივი საცხოვრებელი ადგილი ოკუპაციის, აგრესიის, შეიარაღებული კონფლიქტის, საყოველთაო ძალადობის ან/და ადამიანის უფლებების მასობრივი დარღვევის გამო დატოვა. ომბუდსმენის განმარტებით, ამ მხრივ ეროვნული კანონმდებლობა გაეროს სახელმძღვანელო პრინციპებსაც ეწინააღმდეგება, რადგან ეს პრინციპები იძულებით გადაადგილებულ პირებს გადაადგილების გამოწვევი მიზეზების მიხედვით არ განასხვავებს.

„ასეთი მიდგომა და ის ფაქტი, რომ ამ დრომდე არ არსებობს სისტემატიზებული საკანონმდებლო ბაზა სტიქიური მოვლენების შედეგად დაზარალებული მოსახლეობის სტატუსთან და უფლებებთან

დაკავშირებით, არათანაბარ პირობებში აყენებს მათ იმ პირებთან შედარებით, რომლებსაც ეროვნული კანონმდებლობით დევნილის სტატუსი აქვთ. ეკომიგრანტებისთვის არაა ხელმისაწვდომი ის სოციალური შეღავათები, რომლებიც დევნილებზე ვრცელდება“, – ამბობს სახალხო დამცველი.

გიორგი დვალაძის განმარტებითაც, საბოლოოდ, შედეგის შეფასების კუთხით ეკომიგრანტებს იგივე საჭიროებები აქვთ, რაც შეიარაღებული კონფლიქტების გამო გადაადგილებულ პირებს.

„დეფინილთა შესახებ კანონიდან ეკომიგრანტების გამორიცხვა იმ პირობებში, როდესაც მათ მიმართ მეტ-ნაკლებად გამართული სისტემა მოქმედებს და პოლიტიკაც გარკვეულ სოციალურ დაცვას უზრუნველყოფს, ეკომიგრანტებს ავტომატურად დისკრიმინაციულ ვითარებაში აყენებს, მათ პრობლემებსა და საჭიროებებს კი სახელმწიფო თითქოს მხოლოდ ნახევრად აღიარებს“, – ამბობს EMC-ის იურისტი.

სამინისტროში არსებულ კომისიას

„უმეტესობა აქ შემოდგომაზე გადმოსახლდა. იმ დროიდან მოყოლებული შუქის ჩართვას ელოდებიან.“

ფოტო: სიმონ ავალიანი

ეკომიგრანტების შესახებ ერთიანი კანონის პროექტის მომზადება შექმნისთანავე დაევალა. ამ კანონს ყველა ცალკეული საკითხისთვის უნდა მოეყარა თავი, მათ შორის ბინებით უზრუნველყოფისა და სოციალური გარანტიებისთვის. სამინისტროს კანონპროექტი უკვე თვეებია მზად აქვს და ამისთვის ომბუდსმენისგან დადებითი შეფასებაც დაიმსახურა, თუმცა მისი ინიცირება დღემდე არ მომხდარა.

ეკომიგრანტთა საკითხების დეპარტამენტის უფროსი კოტე რაზმაძე ამბობს, რომ არ იცის, რა ბედი ენია კანონპროექტს, როდის მოხდება მისი ინიცირება, ან მოხდება თუ არა საერთოდ.

„ინიცირება ალბათ ჩვენ უნდა გავაკეთოთ, მაგრამ ვერ გეტყვით, როდის მოხდება ან რატომ არ მოხდა აქამდე. თუმცა პირადად მე ამ კანონპროექტის საჭიროებას ვერ ვხედავ, რადგან ნორმატიული აქტით ეკომიგრანტის სტატუსიც განსაზღვრულია და ყველაფერი, რაც საჭიროა ბინის საკუთრებაში მისაღებად, არ ვიცი, მეტი რა უნდა ეწეროს ცალკე

კანონში. – ამბობს რაზმაძე და დასძენს, რომ კანონით ეკომიგრანტებისთვის არც სოციალური ბენეფიტების მინიჭება მიაჩნია მიზანშეწონილად, – თუკი ჩვენ ვყიდულობთ მათივე მიერ შერჩეულ სახლებს და გადავცემთ საკუთრებაში, მათვე რჩებათ სტიქიით დაზიანებული მიწის ნაკვეთიც, რატომ უნდა მისცეს სახელმწიფომ დამატებითი სოციალური ბენეფიტი? მით უმეტეს, რომ ოჯახების უმეტესობა ისედაც იღებს სოციალურად დაუცველთათვის განკუთვნილ დახმარებას“.

EMC-ის სოციალური უფლებების პროგრამის პროექტების კოორდინატორი ამბობს, რომ კანონპროექტმა ამ დრომდე დღის სინათლე სწორედ შესაბამისი პოლიტიკური ნების არარსებობის გამო ვერ იხილა.

„ეკომიგრანტებთან დაკავშირებული მდგომარეობა ამჟამად ფაქტობრივად გაყინულია. ერთიანი კანონპროექტი, განსახლების საკითხებთან ერთად, სოციალური ინტეგრაციისა და დახმარების საკითხსაც დაარეგულირებდა. მან-

მდე კი, სანამ სახელმწიფოს სოციალური პოლიტიკა არ შეიცვლება, ცალკეული კომპონენტების მოგვარებით პრობლემა არ მოგვარდება“, – ამბობს იურისტი გიორგი დვალაძე.

პროცედურულად კი იმ ოჯახებისთვის, რომლებსაც შეფასებისას მაღალი ქულა მიენიჭა, სამინისტრო 20 000 ლარის ფარგლებში ყიდულობს სახლს. ოჯახებს დაახლოებით ერთი თვის ვადა ეძლევათ იმისთვის, რომ სასურველ ადგილას და სასურველი ტიპის სახლი შეარჩიონ.

ორმაგი შემონმება თუ სუბიექტური მიდგომა – რას ეფუძნება ბინებით დასაკმაყოფილებელი ოჯახების შეფასება?

სტიქიით დაზარალებულმა, იძულებით გადაადგილებულმა ოჯახებმა სახელმწიფოსგან საცხოვრებელი სახლის მისაღებად სპეციალური განაცხადის ფორმა უნდა შეავსონ. ამის შემდეგ დეპარტამენტი ოჯახებზე ინფორმაციის შეგროვებას იწყებს: მუნიციპალიტეტი, რომელშიც ოჯახები დაზიანდნენ, სახლის დაზიანებას აფასებს და მონაცემებს სამინისტროს უგზავნის. იმ მუნიციპალიტეტის

წარმომადგენლები კი, სადაც ეს ოჯახები ამჟამად ცხოვრობენ, მათ სოციალურ-ეკონომიკურ მდგომარეობას ამოწმებენ, იკვლევენ ოჯახების შემადგენლობას, წევრთა საკუთრებაში არსებულ ქონებას და ა.შ. ბინის მისაღებად არსებობს ორი უმთავრესი კრიტერიუმი: სახლის დაზიანების კატეგორია და აქვს თუ არა ოჯახის რომელიმე წევრს ალტერნატიული საცხოვრებელი სახლი. თუ ამ მაჩვენებლებით მათ დაბალი ქულები მიენიჭებათ, ბინის მისაღებად რიგში უკან გადაინაცვლებენ.

გიორგი დვალაძე ფიქრობს, რომ ამ შემთხვევაშიც სისტემა გამართულად არ მუშაობს. ერთი მხრივ, არ არის ზუსტად განვრცობილი კრიტერიუმები, როგორ უნდა მოხდეს სახლის დაზიანების კატეგორიის შეფასება და არც ადგილობრივი მუნიციპალიტეტის წარმომადგენლებს აქვთ ამის შესაბამისი ცოდნა და გამოცდილება. სწორედ ამიტომ დაზიანების შეფასებისას არაერთი დარღვევა გამოვლენილა, რის გამოც კომისიის წევრები მუნიციპალიტეტის მიერ ერთხელ უკვე შეფასებულ სახლებს გადაწყვეტილების მიღებამდე თავად ნახულობენ.

დვალაძის თქმით, ინიციტივით აღქმავად დამოკიდებული ისიც, რა შემთხვევაში როგორ განმარტავენ კომისიის წევრები „ოჯახის წევრს“ და „ალტერნატიულ საცხოვრებელს“.

„კომისიას არ აქვს შემუშავებული „ალტერნატიული საცხოვრებელი ადგილის“ განმარტება. ამიტომ ყოფილა შემთხვევები, როდესაც მაგალითად სიდდერის საცხოვრებელი მიუწინეიათ ასეთად, ანდა ზრდასრული, 50-ს გადაცილებული შვილის სახლი, რომელიც ათეულობით წელია დამოუკიდებლად ცხოვრობს, რაც არღვევს ოჯახური ცხოვრების და კერძო საკუთრების სტანდარტებს ადამიანის უფლებათა ჩრილში. შეიძლება ოჯახის რომელიმე წევრმა სხვადასხვა მიზეზით ბოლო პერიოდში გაასხვისა ბინა, ასეთ დროს კომისიის წევრები მიიჩნევენ, რომ ეს დამატებითი საცხოვრებლის მისაღებად მოხდა. საუბარია ისეთ მოცემულობებზე, რომლებიც რეალურ მტკიცებულებებს არ ეფუძნება“, – ამბობს დვალაძე.

თუმცა კოტე რაზმაძე EMC-ისა და

საქართველოს ოკუპირებული ტერიტორიებიდან იძულებით გადაადგილებულ პირთა, განსახლებისა და ლტოლვილთა სამინისტროს ინფორმაციით, 2014 წლის განმავლობაში ეკომიგრანტების განსახლების მიზნით ბიუჯეტიდან დაიხარჯა 601 297.8 ლარი. შეისყიდეს 32 სახლი. 2014 წლის განმავლობაში საცხოვრებელი სახლის მიღების თაობაზე შეივსო 210 განაცხადი, დაზარალებულის მიერ საცხოვრებელი სახლის მოძიების თაობაზე განაცხადი კი 1 786-მა ოჯახმა შეავსო. „საცხოვრებელი ფართის მიღების თაობაზე განაცხადის“ საფუძველზე 33 ოჯახს 2013 წელს შესყიდული და სახელმწიფო საკუთრებაში არსებული საცხოვრებელი სახლები გადაეცა, ხოლო „დაზარალებულის მიერ საცხოვრებელი სახლის მოძიების თაობაზე განაცხადის“ საფუძველზე 32 ოჯახი დაკმაყოფილდა. ამასთან, 2014 წელს „შვეიცარიის განვითარებისა და თანამშრომლობის სააგენტოსთან“ დადებული საგრანტო ხელშეკრულების ფარგლებში დამატებით 4 ოჯახს გადაეცა საცხოვრებელი ფართი. სამინისტროს მონაცემებით, საქართველოში სტიქიური მოვლენების შედეგად დაზარალებული 35 204 ოჯახია დარეგისტრირებული. თუმცა ეკომიგრანტი ოჯახების რაოდენობის შესახებ სამინისტროს ზუსტი მონაცემები არ გააჩნია. 2004-2014 წლებში საქართველოს ოკუპირებული ტერიტორიებიდან იძულებით გადაადგილებულ პირთა, განსახლებისა და ლტოლვილთა სამინისტრომ 1131 საცხოვრებელი სახლი შეიძინა.

სახალხო დამცველის შეფასებებს არ ეთანხმება და ამბობს, რომ „კავკასიის გარემოსდაცვითი არასამთავრობო ორგანიზაციების ქსელის“ (CENN) და გარემოს ეროვნული სააგენტოს ექსპერტების დახმარებით დეკემბერში ადგილობრივი თვითმმართველობის წარმომადგენლებს შესაბამისი ტრენინგები ჩაუტარდათ. გარდა ამისა, სწორედ სუბიექტური მიდგომების გამოსარიცხად კომისია ყველაფერს ადგილზე ამოწმებს. ამასთან, ინფორმაციას იღებენ ჯანდაცვის სამინისტროსა და საჯარო რეესტრის

მონაცემებიდან, ე.წ. „დაზიანების მუნიციპალიტეტებიდან“, უბნის ინსპექტორებისგან, სოფლის რწმუნებულებისგან, მეზობლებისგან.

„ხშირია ისეთი შემთხვევებიც, როდესაც აჭარიდან გადმოსახლებული ოჯახებიც გაიზარდა და გაიყო. ახლა ისინი ერთზე მეტ ბინას ითხოვენ, მაგრამ სამსუხაროდ, ასეთ ოჯახებს პირველ ეტაპზე მანაც ვერ დავაკმაყოფილებთ“, – ამბობს რაზმაძე.

არასაკმარისი ფინანსები

ამ დრომდე სამინისტროში ბინის მოძიებისა თუ დაკმაყოფილების თაობაზე 2000-მდე განაცხადია შესული. უმეტესობაზე ეკომიგრანტთა დეპარტამენტი პასუხს აჭარის მუნიციპალიტეტებიდან ელოდება. დეპარტამენტის შექმნიდან ამ დრომდე ბინა საკუთრებაში 78 ოჯახს გადაეცა. 2015 წლის ბოლომდე კიდევ 50 ოჯახის დაკმაყოფილებაა დაგეგმილი.

2013-2014 წლებში ეკომიგრანტების ბინებით უზრუნველსაყოფად 600-600 ათასი ლარი იყო გამოყოფილი. 2015 წელს ეს ბიუჯეტი მილიონ 800 ათასამდე გაიზარდა, თუმცა კოტე რაზმაძე მოხალისე წლისთვის გასამმაგებული ბიუჯეტის მოთხოვნასაც არ გამოორიცხავს, რადგან საჭიროება მზარდია.

სახალხო დამცველის რეკომენდაციით, განსახლებისა და ლტოლვილთა სამინისტრო რესურსების თვალსაზრისით ვერ იქნება და არ უნდა იყოს ეკომიგრანტების განსახლება და მათ ინტეგრაციაზე პასუხისმგებელი ერთადერთი სახელმწიფო უწყება. აუცილებელია კომპეტენციები სხვადასხვა სახელმწიფო უწყებებსა და თვითმმართველობებს შორის გადანაწილდეს.

ეკომიგრანტთა განსახლების შემდგომი ადაპტაცია-ინტეგრაციის პროგრამების აუცილებლობას ომბუდსმენთან ერთად არასამთავრობო სექტორის წარმომადგენლებიც აღნიშნავენ. თუმცა სამინისტროს, მიუხედავად დებულებით განსაზღვრული ვალდებულებისა, ამ კუთხით დღემდე არანაირი ღონისძიება არ გაუტარებია.

ეკომიგრანტებზე საუბრისას, EMC-ის იურისტი გიორგი დვალაძე იმ უსახლკარო ადამიანებზეც საუბრობს, რომლებიც

შენობაში წყალგაყვანილობა მოშლილია. ბავშვებს წყლის მოტანა ეზოდან უწევთ.

ოჯახში 7 ბავშვია, პატარები ბაღში არ დადიან. ოჯახს ყოფილი საავადმყოფოს შენობაში მოუხდა გადმოსახლება.

მათ მსგავსად, გამუდმებით თავშესაფრის ძიებაში არიან.

„საჭიროა სახელმწიფომ შეიმუშაოს გარკვეული სისტემა, სადაც ერთჯერადი დახმარების გზით მინც, გამონაკლისის სახით თანდათან დააკმაყოფილებს ამ ადამიანებს, რადგან სხვა შემთხვევაში

ისინი მუდმივად განაგრძობენ ამ პირობებსა და რეჟიმში ცხოვრებას, ეთნიკურად მტრულ და ფიზიკურად გაუსაძლის გარემოში. ამიტომ სახელმწიფოს სოციალურ-ეკონომიკური ხედვის შეცვლა აუცილებელია“, – ამბობს დვალაძე.

რაც შეეხება 1300-მდე სახლს, რომ-

ლებიც 2009 წლამდე სახელმწიფომ ეკომიგრანტებს მხოლოდ ფაქტობრივ მფლობელობაში გადასცა, რაზმაძის თქმით, დეპარტამენტმა ამ სახლებისთვის დაზუსტებული საკადასტრო ნახაზების შედგენა უნდა უზრუნველყოს. წლის ბოლომდე კი ამ სახლების საკუთრებაში გადაცემაც დაიწყება.

ეკომიგრაციის კუთხით კიდევ ერთი მნიშვნელოვანი საკითხი სტიქიური უბედურებების პროგნოზირება და პრევენცია დგას. სამინისტროს ერთ-ერთი ვალდებულება სწორედ სტიქიასაშიში რეგიონებიდან მოსალოდნელი მიგრაციის პროგნოზირებაა. მანამდე კი, სანამ სტიქიით დაზარალებული და გადაადგილებული ოჯახების შესახებ ზუსტი, ერთიანი მონაცემები არ არსებობს, გარემოს დაცვის სამინისტროს მონაცემებით, 2015 წლის დამდეგს, შესწავლილი 2231 ოჯახიდან სტიქიის ექსტრემალური გააქტიურების საშიშროების გამო, 465 ოჯახს აუცილებლად სჭირდებოდა გადაადგილება. 500-ზე მეტი ოჯახი კი მუდმივი მონიტორინგის ქვეშაა. ■

ღამნაშავედ ქაუი მსხვერპლი

ოჯახში ძალადობის პრობლემა საქართველოში რომ ძალიან მწვავედ დგას, ეს ბოლო წლებში უკეთესად გამოჩნდა. გარდა იმისა, რომ ქალი ფსიქოლოგიური და ფიზიკური ძალადობის მსხვერპლი ხდება, ძალადობამ ის შესაძლოა დანაშაულამდეც მიიყვანოს და ქმრის აგრესიისგან თავდაცვის მცდელობამ მკვლელის როლიც მოარგოს.

ქეთევან ლვედაშვილი

ოჯახში ძალადობისას ქალები უფრო ხშირად არიან მსხვერპლნი, ვიდრე მოძალადეები. ამაზე საქართველოს შინაგან საქმეთა სამინისტროს სტატისტიკური მონაცემებიც მეტყველებს. 2014 წლის 9 თვის მონაცემებით, ოჯახში ძალადობის მსხვერპლთა 90% ქალია, ხოლო 10% – მამაკაცი. რაც შეეხება მოძალადეთა სტატისტიკას, მათგან მხოლოდ 7%-ია ქალი, 93% კი – მამაკაცი.

სასჯელალსრულების დაწესებულებაში მყოფი 307 ქალიდან სხვისი სიცოცხლის ხელყოფის გამო სასჯელს არაერთი ქალი იხდის.

ერთ-ერთი მათგანი 41 წლის ნათელა გაჩეჩილაძეა. მას ბრალად „უმწეო მდგომარეობაში მყოფი პირის თავისუფლების უკანონო აღკვეთა“ ედება, რამაც „დაზარალებულის სიცოცხლის მოსპობა“ გამოიწვია (სსკ-ის 143-ე მუხლის მე-3 და მე-4 ნაწილები).

როგორც თვითონ ჰყვება, მან სახლში მისულ ნასვამ მეუღლეს ხელები შეუკრა, რის შემდეგაც მან ალებინა და გაიგუდა. ამბობს, რომ თუ მეუღლეს განზრახ მოკლავდა, ალბათ არასოდეს ინანებდა, მაგრამ ეს გაუაზრებლად, მისი ხუთი შვილისა და საკუთარი სიცოცხლის დასაცავად გააკეთა.

„ეს აფექტის მდგომარეობაში გავაკეთე. სრულიად შემთხვევით მოხდა, ჩემთვის დღემდე ბნელითაა მოცული ის პერიოდი. არ ვიცი რამ მიბიძგა, ალბათ იმან, რომ შვილები და თავი დამეცვა“.

სასამართლოს მიერ მისთვის მისჯილი ცხრა წლიდან სამი უკვე მოიხადა, ამნისტიით სასჯელი 1/4-ით შეუმსუბუქდა, მაგრამ დაწესებულებაში კიდევ 3 წლისა და 9 თვის გატარება მოუწევს.

ნათელამ დაკავებისას გაიგო, რომ მეექვსე შვილს ელოდებოდა. ახლა მისი გოგონა უკვე 2 წლისა და 4 თვისაა და დედასთან ერთად რუსთავის ქალთა №5 დაწესებულებაში ცხოვრობს. დარჩენილ სასჯელზე მეტად ნათელას ის უფრო ალელვებს, რომ მისი შვილი დაწესებულებას 3 წელი შესრულებისთანავე დატოვებს.

ნათელამ მეუღლესთან 19 წელი იცხოვრა, ურთიერთობა ბოლო 6-7 წლის განმავლობაში, მას მერე დაეძაბათ, რაც მისმა ქმარმა სისტემატური სმა დაიწყო. ამბობს, რომ ოჯახიდან წასვლის შემთხვევაში მშობლები და დედამამიშვილები მის მიღებაზე უარს არ იტყოდნენ, მაგრამ სურდა, რომ ბავშვები მამის გვერდით გაზრდილიყვნენ და არსად მიდიოდა.

თუმცა ბოლოს ვითარება იმდენად დაიძაბა, რომ ნათელას ქმრის ძალადობრივი იერიშებისგან თავდასაცავად დანებისა და ჩანგლების დამალვაც კი უხდებოდა.

„ვერ აღვწერ იმას, რასაც მე ვიტანდი – ჩართული „დრუებით“, ნაჯახით, ყველანაირი იარაღით დაგვედგა სახლში. ჩემს სახლში ვერც დანას ნახავდით, ვერც ჩანგალს და ვერც კოვზს. ყველაფერს ვმაღავდი. ასე რომ

■ მან მეუღლის მხრიდან ძალადობის დროს სიკვდილს თვალეზში არაერთხელ ჩახედა. თუმცა ყველაზე რთული მისთვის ის იყო, როცა სახლში მისულს ცუდის მოლოდინისგან აკანკალებული ბავშვები ხვდებოდნენ.

არა, ამდენ ხანს ვერ ვიცოცხლებდი, ვერავინ მიშველიდა“, – იხსენებს ნათელა გაჩეჩილაძე.

მან მეუღლის მხრიდან ძალადობის დროს სიკვდილს არაერთხელ ჩახედა თვალეზში. თუმცა ყველაზე რთული მისთვის ის იყო, როცა სახლში მისულს ცუდის მოლოდინისგან აკანკალებული ბავშვები ხვდებოდნენ.

„შვილის განწირული კივილი რომ მესმოდა, მიშველეო, რა მდგომარეობაში ჩავვარდებოდი?! ჩემს ადგილზე ნებისმიერი სხვა დაუფიქრებლად მოკლავდა მას“.

ახლა, ყველაფრის გაანალიზების შემდეგ ფიქრობს, რომ მეუღლე აუცილებლად უნდა მიეტოვებინა, თუნდაც სანაცვლოდ ქუჩაში ეცხოვრა. მიაჩნია, რომ ბავშვებს ასეთი მსხვერპლის გაღება არ სჭირდებათ, რადგან ოჯახში ძალადობა ბოლოს ისევ მათ ფსიქიკას ანგრევს.

„ძალადობის მსხვერპლი ქალების რიცხვი ძალიან დიდია. მე მათ ვეცყოდი – ძალ-ღონე მოიკრიბონ, ცხოვრება ხელახლა დაიწყონ იმისთვის, რომ თავს უშველონ. ასეთ ოჯახში ნურასოდეს გაჩერდებიან. იცხოვრონ თუნდაც თავშესაფარში, თუნდაც ქოხში, ოღონდ ამ ტრაგედიას აარიდონ თავი. თუ არ განქორწინდი და არ წახვედი, ვერაფერს შეცვლი და ტრაგედიამდე მიხვალ“.

ამჟამად მისი შვილები მამის სახლში მართონი ცხოვრობენ. იმის გამო, რომ არასრულწლოვნები ბავშვთა სახლში ან სხვა ოჯახში არ წაეყვანათ, ნათელამ მათზე მეურვეობა

უფროს შვილს, 21 წლის ბიჭს დააკისრა. მათი ნახვის საშუალება თითქმის არ აქვს, თუმცა ტელეფონზე ხშირად ეკონტაქტება. ამჟამად მისი ერთადერთი სურვილი თავის პატარა გოგონასთან ერთად ციხის დატოვებაა.

ნათელას ერთადერთი იმედი შეწყალების კომისიაა, საიდანაც რამდენიმე თვის წინ უარი მიიღო. ხელახლა მიმართვას კი მაშინ აპირებს, როცა მისი გოგონას დაწესებულებიდან წასვლის დრო მოვა. ნათელა ფიქრობს, რომ სასჯელის დანიშვნისას აუცილებელია დანაშაულის მოტივის გათვალისწინება.

„ჩემი თხოვნაა, პრეზიდენტი ისეთ ადამიანებს დაეხმაროს, ვინც ჩემ მსგავსად განზრახ ასეთ დანაშაულს არასოდეს ჩაიდენს. მხოლოდ ციხე არაა სასჯელი“, – ამბობს ნათელა.

კიდევ ერთი მსჯავრდებული, რომელიც სასჯელს მეუღლის განზრახ მკვლელობისთვის (სსკ-ის 108-ე მუხლი) იხდის, 25 წლის ნინო ხაბეიშვილია. სასამართლოს მიერ მისჯილი 10 წლიდან სამწელიწადნახევარი უკვე მოიხადა.

ნათელას მსგავსად, დაკავებისას ნინოც ორსულად იყო. მისი მეორე შვილიც ქალთა №5 დაწესებულებაში დაიბადა, 2014 წლის ბოლოს კი პატარას 3 წელი შეუსრულდა და იქაურობა დატოვა.

მკვლელობა, რომელსაც ნინო არ აღიარებს, 2011 წლის დეკემბერში მოხდა. ის იხსენებს, რომ სახლში დაბრუნებულ ნასვამ მეუღლესთან

■ ნინომ მეუღლესთან ერთად 3 წელი იცხოვრა. ამ ხნის განმავლობაში მისი ქმარი მუდმივად სვამდა, შემდეგ კი სცემდა. ამის გამო ორსულს ბავშვის შესანარჩუნებლად საავადმყოფოში წოლა არაერთხელ მოუწია. ძალადობისგან დასაცავად ის ძმამ რამდენჯერმე წამოიყვანა, თუმცა ყოველ ჯერზე უკან ბრუნდებოდა.

უთანხმოება მოუხდა, რის შემდეგაც ოთახიდან გამოვიდა და ტელეფონზე დაიწყო საუბარი. დაახლოებით ხუთ წუთში მასთან მეუღლე შემოვიდა და შეველა ითხოვა. ნინოს თქმით, ის გულისზემოთ იყო დაჭრილი.

როგორც თვითონ ჰყვება, სასწრაფო გამოიძახა, 3 თვის ბავშვი მეზობლებს დაუტოვა და მეუღლეს საავადმყოფოში გაჰყვა. მისმა მულმა და ერთ-ერთმა მეზობელმა კი სახლში მკვლელობის იარაღის ძებნა დაიწყეს და სისხლიანი დანა იპოვეს. თუმცა ნინო ამბობს, რომ ეს დანა არც მანამდე და არც სასამართლოში არ უნახავს და მისთვის ხელიც არ შეუხია.

ნინომ მეუღლესთან ერთად 3 წელი იცხოვრა. ამ ხნის განმავლობაში მისი ქმარი მუდმივად სვამდა, შემდეგ კი სცემდა. ამის გამო ორსულს ბავშვის შესანარჩუნებლად საავადმყოფოში წოლა არაერთხელ მოუწია. ძალადობისგან დასაცავად ის ძმამ რამდენჯერმე წამოიყვანა, თუმცა ყოველ ჯერზე უკან ბრუნდებოდა. ამბობს, რომ მისთვის მთავარი ოჯახი იყო და მეუღლის გამოსწორებასაც ათასგვარი გზით ცდილობდა. თუმცა ვერაფერს გახდა.

„ქარელში მე, ჩემი მეუღლე, მამამთილი და ბავშვი ვცხოვრობდით. ჩემს მეუღლეს პათოლოგიური სიმთვრალე ჰქონდა და როცა სახლში ნასვამი მოდიოდა, მე და ჩემი მამამთილი ან გავერიდებოდით, ან მის დამშვიდებას ცვდილობდით ხოლმე“.

ნინო თავს უდანაშაულოდ მიიჩნევს. სიმართლის დასამტკიცებლად მან არაერთხელ მიმართა პროკურატურას, სახალხო დამცველსა და „კონსტიტუციის 42-ე მუხლს“. მაგრამ ყველასგან ერთნაირი პასუხი მიიღო – მისი დახმარება ვერავინ შეძლო, რადგან აღიარებაზე ხელი ჰქონდა მოწერილი, თანაც დანაშაულის ჩადენიდან დიდი დრო იყო გასული.

„მე დანაშაული აღიარებული არ მქონდა. რალაც საბუთები შემომიტანეს, ამას ხელს მოაწერე და თავისუფალი იქნებითო. მოტყუებით მომანერინეს ხელი. დანაშაული რომ ჩამედინა, ვაღიარებდი და სასჯელიც შემომსუბუქდებოდა, მაგრამ რთულია აღიარო ის, რაც არ ჩაგიდენია“.

ფსიქოლოგი მაია ცირამუა მიიჩნევს, რომ მკვლელობას გამართლება მხოლოდ ფსიქოლოგიურად და მეცნიერულად შეიძლება მოექცნოს, მაგრამ არა სამართლებრივად. თუმცა გამოძიებამ და სასამართლომ აუცილებლად უნდა გაითვალისწინოს ის მიზეზები, რამაც ქალი დანაშაულამდე მიიყვანა.

„პასუხისმგებლობა ყველა შემთხვევაში იმაზეა, ვინც ეს ჩაიდინა. თუმცა იმაზეც უნდა დავფიქრდეთ, რამდენად იცავს სახელმწიფო ძალადობის მსხვერპლ ქალებს“.

მაია ცირამუა იმ ფაქტორებზე საუბრობს, რამაც შესაძლოა მსხვერპლი დანაშაულამდე მიიყვანოს. მისი თქმით, როცა ადამიანი დიდი ხნის განმავლობაში ძალადობის ქვეშაა, ის მუდმივად თავდაცვის, თვითგადარჩენის რეჟიმში იმყოფება, საფრთხეს იქცევის, სადაც არაა და მუდმივად საბრძოლოდაა განწყობილი.

თუმცა საზოგადოება ხშირ შემთხვევაში მოძალადე მამაკაცის მხარდამჭერია, ქალს კი მაპროვოცირებელ ქმედებებში ადანაშაულებს. თუკი ამას ქალის მხრიდან თუნდაც თავდაცვის მიზნით ჩადენილი დანაშაულიც დაემატა, მსხვერპლი საზოგადოებისთვის თავად ხდება მოძალადე. სინამდვილეში კი არავის უჩნდება კითხვა, რატომ სჩადის ქალი დანაშაულს. მაია ცირამუა ამას მოძალადე მამაკაცის ორსახოვნებით ხსნის, რომელიც საზოგადოებისთვის დახვეწილი ინტელიგენტი, პარტნიორისთვის კი ძალიან სასტიკი ადამიანია.

„დიდი მუშაობაა ჩასატარებელი იმისთვის, რომ საზოგადოებამ მსხვერპლის მდგომარეობის გააზრება შეძლოს. დიდია მედიის პასუხისმგებლობაც – როგორ აშუქებს ძალადობის ფაქტებს, დისკუსიას აწყობს ამ თემაზე თუ მყვირალა ჰედლაინები გამოაქვს, სადაც კიდევ ერთხელ ქალი გამოჰყავს დამანაშავედ“.

მაია ცირამუსთვის გამოსავალი საზოგადოების განათლების დონის ამაღლება, ქმედითი კანონის შექმნა და დისკრიმინაციული სპერეოტიპებისგან თავისუფალი პოლიციელის ყოლაა. ფსიქოლოგი მიიჩნევს, რომ კანონი მსხვერპლზე ორიენტირებული უნდა იყოს, რაც იმას ნიშნავს, რომ მან თავი დაცულად უნდა იგრძნოს. გარდა ამისა, მნიშვნელოვანია სარეაბილიტაციო კურსების არსებობა როგორც მსხვერპლისთვის, ასევე მოძალადისთვის.

ვიდრე კანონმდებლობა ძალადობის მსხვერპლთა დაცვის ქმედით ბერკეტებს არ შემოგვთავაზებს, საზოგადოება კი სტერეოტიპებისგან არ გათავისუფლდება, ყოველთვის იარსებებს რისკი, რომ ძალადობის მსხვერპლმა ქალებმა თვითონვე სცადონ საკუთარი თავის დაცვა და დანაშაულამდე მივიდნენ. შედეგად კი საზოგადოების თვალში მსხვერპლის ნაცვლად მოძალადეებად იქცნენ. ■

დასაქმების და ხაზიხაი ნინსვის შესაძლებლობა იწყება აქ

საქართველოს ბანკის
უნივერსიტეტი

მომავალი იწყება აქ

საქართველოს ბანკის უნივერსიტეტი 2013 წელს დაარსდა. სტუდენტების პირველი ნაკადი 2014 წელს მიიღეს. უნივერსიტეტი ბიზნესის ადმინისტრირების სამაგისტრო პროგრამას ახორციელებს, მომავალი წლიდან საბალაკავრო საფეხურზე ორი ახალი პროგრამის დაწესება იგეგმება. აღსანიშნავია, რომ მიღებული სტუდენტების საუკეთესო 10%-ს უნივერსიტეტი სწავლას დაუფინანსებს. შემდეგი 20% კი სწავლების საფასურს სწავლის დასრულების შემდეგ გადაიხდის. უნივერსიტეტის სამომავლო გეგმებზე საქართველოს ბანკის უნივერსიტეტის რექტორს, აკაკი ხელაძეს ვესაუბრეთ.

აკაკი ხელაძე, საქართველოს ბანკის უნივერსიტეტის რექტორი

თქვენი უნივერსიტეტის ერთ-ერთი მიზანი ქართულ საგანმანათლებლო სივრცეში მაღალი სტანდარტების დამკვირდება. კონკრეტულად რას აკეთებთ მაღალი საგანმანათლებლო სტანდარტების დაწესებისთვის?

მაღალი სტანდარტი ნიშნავს ღირებულ საგანმანათლებლო პროდუქტს. საგანმანათლებლო პროგრამის შექმნამდე ვაკეთებთ კომპლექსურ ანალიზს. ვიკვლევთ დამსაქმებლების, პოტენციური კლიენტების საჭიროებებს. ჩვენთან კარგად ორგანიზებული სასწავლო პროცესია. ვითვალისწინებთ ყველა მნიშვნელოვან დეტალს: ჯგუფში სტუდენტთა რაოდენობას, სწავლების მოქნილ გრაფიკს, პროფესორ-მასწავლებელთა კვალიფიკაციას, სასწავლო რესურსებს. ლიტერატურა უახლესი და თანამედროვე გვაქვს.

სტუდენტთა აზრის გასაგებად სავალდებულო წესით სისტემატურად ვატარებთ გამოკითხვას. ყოველთვის ვითვალისწინებთ მათ საჭიროებებს, რასაც ჩვენი სტუდენტები კარგად გრძნობენ.

ხარისხიანი და საერთაშორისო/ევროპულ სტანდარტებზე ორიენტირებული კვლევითი საქმიანობის განხორციელება ქართულ საგანმანათლებლო სივრცისთვის ერთ-ერთი მნიშვნელოვანი გამოწვევაა. თქვენი უნივერსიტეტის მისი მიხედვით, უნივერსიტეტისთვის კვლევითი საქმიანობა ერთ-ერთი პრიორიტეტია.

მაგისტრატურის საფეხურზე არსებობს კვლევის კომპონენტი. ჩვენს სტუდენტებს მოუწევთ თეზისის გაკეთება. იმისთვის, რომ სტუდენტებმა კვლევითი კომპონენტი საერთაშორისოდ აღიარებული სტანდარტების გათვალისწინებით მოამზადონ, სწავლების პროცესშივე კურსს იმგვარად ვგეგმავთ, რომ სტუდენტმა კარგად გაითავისოს, რას ნიშნავს კვლევის პროცესი. სწავლების პროცესში გადიან ისეთ საგნებს, რომელიც მათ კვლევითი კომპონენტისთვის ამზადებს. ესენია: კვლევის მეთოდები, მონაცემთა დამუშავება, აკადემიური წერა. ამას დამატებული სამაგისტრო ნაშრომის ხელმძღვანელებად შერჩეული არიან გამოცდილი და კვალიფიციური ადამიანები. მათი კვალიფიკაცია ადგილობრივ და საერთაშორისო დონეზეა აღიარებული.

როგორ ფიქრობთ, რა გამოარჩევს საქართველოს ბანკის უნივერსიტეტს ქართულ საგანმანათლებლო სივრცეში? რა არის მისი ყველაზე ძლიერი და უნიკალური მხარე?

დასაწყისში უნდა აღვნიშნო, რომ უნივერსიტეტის გახსნის შესახებ გადაწყვეტილება იოლი მისაღები არ იყო. თუმცა უკვე სიამაყით შეგვიძლია იმის თქმა, რომ პირველი მიღება ერთ-ერთი ყველაზე ღირებული იყო კერძო სასწავლებლებში ამ ფასის ფარგლებში. უნიკალურს რასაც ვთავაზობთ, ეს პრაქტიკისა და თეორიის ბალანსია. გარდა პრაქტიკის და კარგი თეორეტიკოსი ლექტორებისა, პროგრამის განხორციელებაში საქართველოს ბანკიდან ჩართული არიან დირექტორატის წევრები და TOP მენეჯერები. დარწმუნებული ვარ, თქვენთვისაც ადვილი წარმოსადგენია, რა ღირებულ ინფორმაციას აწვდის სტუდენტებს ლექტორი, რომელიც საქართველოს ბანკში სტრატეგიული მიმართულების მენეჯერია. ჩვენთან სწავლების მოქნილი გრაფიკია. სწავლა კვირაში სამი დღეა, საღამოს შვიდი საათიდან 10 საათამდე. სტუდენტს შეუძლია დღე იმუშაოს და საღამოს ლექციებს დაესწროს. გარდა ამისა, ჩვენ ვთავაზობთ დაფინანსებას. მიღებული სტუდენტების საუკეთესო 10% უფასოდ ისწავლის. შემდეგი 20% კი სწავლების საფასურს შვიდი წლის შემდეგ გადაიხდის. ლიტერატურა და სასწავლო მასალები უფასოა. ჩვენთან სწავლობენ სხვადასხვა კომპანიის და ბანკის წარმომადგენლები, რომლებიც უკვე მუშაობენ მენეჯერულ პოზიციებზე. სწავლების დაწყების შემდეგ რამდენიმე სტუდენტი სამსახურში დანიშნაურდა. აღსანიშნავია, რომ პრაქტიკულად ყოველ ტრინინგში სასწავლო პროცესში ერთი საერთაშორისო ლექტორი მონაწილეობს, რადგან ჩვენთან ჯერ კიდევ არის საგნები, რომლებიც კარგად არ ან ვერ ისწავლება და, შესაბამისად, საზღვარგარეთიდან მონეველი სპეციალისტები გვჭირდება. აკადემიურ წერაში ახლაც უცხოელი ლექტორი გვყავს, ისევე როგორც კორპორაციულ ფინანსებში.

გეგმავთ თუ არა საბაკალავრო პროგრამების დაწესებას?

კი, ჩვენ ვგეგმავთ ორი საბაკალავრო პროგრამის დაწესებას – ინფორმატიკასა და ბიზნესის ადმინისტრირებაში. ვიცით, რომ ინფორმატიკა ყველა განვითარებულ ქვეყანაში საჭირო და აუცილებელი დარგია, მაგრამ სწავლების კუთხით ჩვენთან ჯერ კიდევ პრობლემურია ეს საკითხი. ჩვენ გადავწყვიტეთ იმ პროგრამის განვითარება, რომელიც საჭიროა დამსაქმებლისა და ბაზრისთვის. გვექნება ბიზნესის ადმინისტრირების ბაკალავრიც. ინფორმატიკის საბაკალავრო პროგრამაზე მუშაობა დასრულებულია. სექტემბრიდან ვფიქრობთ სტუდენტების მობილობით აყვანას. რაც შეეხება ბიზნესადმინისტრირებას, გაიხად ავიყვანთ სტუდენტებს. მას, ვისაც რეალურად დასავლური განათლების საქართველოში მიღება სურს, ვისთვისაც მნიშვნელოვანია კარიერული წინსვლა და დასაქმება, სწავლის დაფინანსების რეალური შესაძლებლობა, პრაქტიკული გამოცდილების მიღება, ყურადღება, ინდივიდუალური მიდგომა, სწორედ საქართველოს ბანკის უნივერსიტეტში უნდა ჩააბაროს. რადგან ჩვენი მთავარი მიზანია, შევქმნათ მაღალი კვალიფიკაციის კადრი, ოპერატიულად დასაქმების თუ კარიერული წინსვლის მიზნით.

ჰაშა ბანკი SPOTLIGHT 2015-ის ზეახინის სკონსოხი და მახეახინბუდი ბიბლიოთეხის ინისიახოხი

24 მაისს სასტუმრო „რედისონ ბლუ ივერიაში“ გაიმართა წლის მთავარი მარკეტინგული ღონისძიება – Spotlight 2015. ჰაშა ბანკი ღონისძიების პლატინის სპონსორი იყო.

Spotlight 2013 წლიდან ტარდება და აქ ქართველი მარკეტერები და სხვა პრაქტიკოსი პროფესიონალები მსმენელს საკუთარ გამოცდილებას უზიარებენ.

ღონისძიებაზე გაიმართა ჰაშა ბანკის მიერ ინიცირებული პროექტის – Spotlight Marketing Library პრეზენტაცია, რომელიც Spotlight-სა და თბილისის მედიათეკასთან ერთად განხორციელდა. პროექტის მიზანია ერთ კომფორტულ სივრცეში მოუყაროს თავი მარკეტინგის, ბრენდინგის, PR და სხვა მომიჯნავე დარგების თანამედროვე პროფესიულ ლიტერატურას და ხელმისაწვდომი გახადოს ნებისმიერი მსურველისთვის.

„ჩვენ ნათლად ვხედავთ Spotlight-ის მიშენელობას ადგილობრივი ბიზნეს-საქმიანობის განვითარების და პროფესიონალიზმის ამაღლების კუთხით. შესაბამისად, გადაწყვიტეთ აღნიშნული პროექტის პლატინის სპონსორობა. უფრო მეტიც! ჩვენ მხოლოდ ფინანსური მხარდაჭერით არ შემოვიფარგლეთ და ძალიან სასარგებლო და საინტერესო პროექტი წარვადგინეთ თბილისის მედიათეკასა და Spotlight-თან ერთად. იქიდან გამომდინარე, რომ საქართველოში, სამწუხაროდ, მარკეტინგის მიმართულებით ლიტერატურა მარტივად ხელმისაწვდომი არ არის, გადაწყვიტეთ, ამ სფეროთი დაინტერესებულ ნებისმიერ მსურველს მივცეთ საშუალება, ისარგებლოს თანამედროვე პროფესიული ლიტერატურით Spotlight Marketing Library-ში და ვინვეთ ნებისმიერ კომ-

პანიას, შემოუერთდეს პროექტს და შეავსოს ბიბლიოთეკა ახალი წიგნებით!“ – აღნიშნა ანანო ქორქიამ, ჰაშა ბანკის PR და მარკეტინგის დეპარტამენტის უფროსმა.

ჰაშა ბანკი ბაქოში სათავო ოფისის მქონე ფინანსური ინსტიტუტია, რომელიც ოპერირებს აზერბაიჯანში, საქართველოსა და თურქეთში. ჰაშა ბანკი მსხვილ და საშუალო ზომის საწარმოებს რეგიონალურ კორპორაციულ და საინვესტიციო საბანკო მომსახურებას სთავაზობს.

ჰაშა ბანკი, მთავარი ღირებულებებიდან გამომდინარე, გრძელვადიან და ჯანსაღ პარტნიორულ ურთიერთობებზე ფოკუსირდება. ბანკი Spotlight-თან თანამშრომლობას მომავალშიც განაგრძობს. ქვემოთ შეგიძლიათ, იხილოთ წიგნების ჩამონათვალი, რომელიც საჩუქრად გადაეცა მედიათეკას:

- Marketing Hardcover – Robbin Phillips, Greg Cordell, Geno Church, John Moore
- Rules for Revolutionaries – Guy Kawasaki
- Ignore Everybody and 39 Other Keys to Creativity – Hugh MacLeod
- What Great Brands Do – Denise Lee Yohn
- The Art of the Start: The Time-Tested, Battle-Hardened Guide for Anyone Starting Anything – Guy Kawasaki
- Contagious: How to Build Word of Mouth in the Digital Age -Jonah Berger
- How Brands Grow – Byron Sharp
- The Passion Conversation: Understanding, Sparking, and Sustaining Word of Mouth
- Decoding the New Consumer Mind – Kit Yarrow
- Hello, My Name is Awesome – Alexandra Watkins
- Unconscious Branding – Douglas Van Praet
- The Brand Gap – Marty Neumeier
- The Philosophy of Branding – Thom Braun
- The Power of Visual Storytelling – Ekaterina Walter and Jessica Gioglio
- LoveMarks – Kevin Roberts
- Whatever You Think, Think the Opposite – Paul Arden
- Positioning: The Battle For Your Mind – Al Ries and Jack Trout
- Loveworks – Brian Sheehan
- Ogilvy on Advertising – David Ogilvy
- The Hero and the Outlaw: Building Extraordinary Brands Through the Power of Archetypes -Margaret Mark, Carol Pearson, Carol S. Pearson
- The New Rules of Marketing & PR: How to Use Social Media, Online Video, Mobile Applications, Blogs, News Releases, and Viral

- Marketing to Reach Buyers Directly – David Meerman Scott
- Word of Mouth Marketing: How Smart Companies Get People Talking – Andy Sernovitz
- Confessions of an Advertising Man – David Ogilvy
- The Tipping Point: How Little Things Can Make a Big Difference – Malcolm Gladwell
- Purple Cow – Seth Godin
- Truth, Lies & Advertising: The Art of Account Planning by Jon Steel
- The Psychology of Selling – Brian Tracy
- Enchantment: The Art of Changing Hearts, Minds, and Actions – Guy Kawasaki
- Reality Check: The Irreverent Guide to Outsmarting, Outmanaging, and Outmarketing Your Competition – Guy Kawasaki
- Making Ideas Happen: Overcoming the Obstacles Between Vision and Reality – Scott Branson
- What the Dog Saw and Other Adventures – Malcolm Gladwell
- Logo Design Love: A Guide to Creating Iconic Brand Identities – David Airey
- Brand Thinking and Other Noble Pursuits – Debbie Millman
- Managing the Customer Experience: Turning Customers Into Advocates – Shaun Smith, Joe L. Wheeler
- The Creative Habit: Learn It and Use It for Life – Twyla Tharp
- Symbol by Steven Bateman – Angus Hyland
- Logo – Michael Evamy
- Global Content Marketing – Pam Didner
- HBR 10 Must Read Boxes Set Brand Bible – Debbie Millman

**SPOTLIGHT
MARKETING LIBRARY
INITIATED BY
PASHA BANK**

#BookChallenge

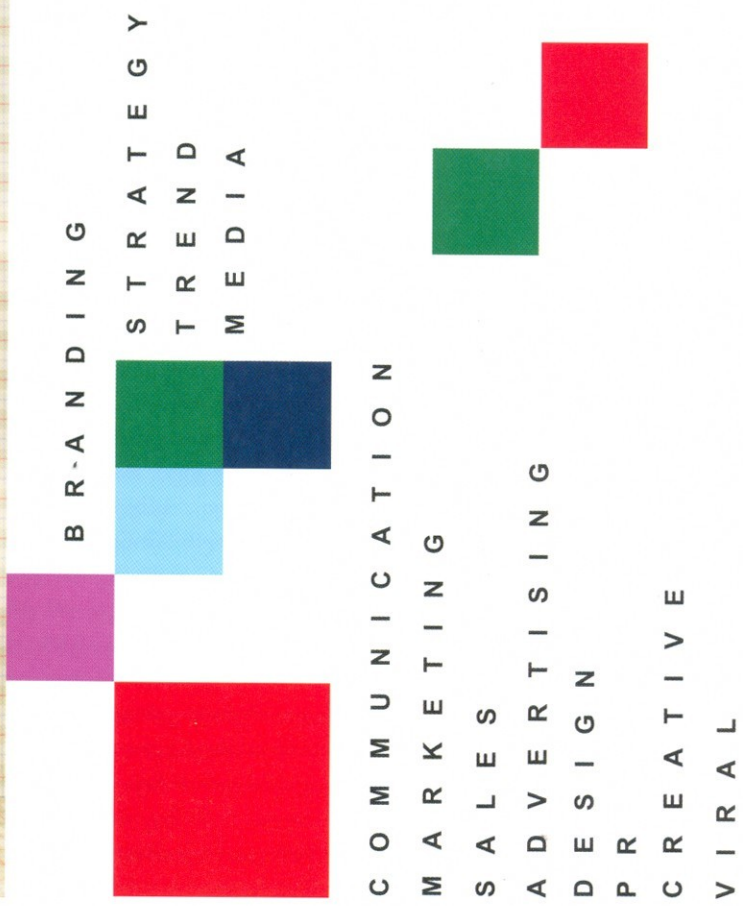
Spotlight Marketing Library არის პაშა ბანკის მიერ ინიცირებული პროექტი, რომელიც განხორციელდა Spotlight-სა და თბილისის მედიათეკასთან ერთად.

პროექტის მიზანია ერთ კომფორტულ სივრცეში მოუყაროს თავი მარკეტინგის, ბრენდინგის, PR და სხვა მომხმარებელთა დარგების თანამედროვე პროფესიულ ლიტერატურას და გახადოს ხელმისაწვდომი ნებისმიერი მსურველისთვის*

* წიგნები ხელმისაწვდომია მედიათეკის ყველა მკითხველისთვის და წლიური საწევრო შეადგენს 15 ლარს.
მედიათეკის მისამართი.: ვაკის პარკი, ი.ჭავჭავაძის გამზ.76

#BookChallenge
კომპანიების საყურადღებოდ

მიიღეთ პაშა ბანკის გამოწვევა და ჩართეთ ამ სასარგებლო წამოწყებაში - შეაწყეთ Spotlight Marketing Library ახალი წიგნებით! ერთად ვიზრუნოთ ახალგაზრდა მარკეტინგებზე!

ბავშვები სკოლის ბაიეთ

ქალაქის ქუჩებში მონყალების სათხოვნელად, სხვადასხვა ნივთების გასაყიდად, თვეობით ცხვარში მწყემსებად, ზღვის სანაპიროზე მზისგან დამწვარ ზურგზე ტომარაკიდებულები, ფეხსაცმლისა და ნიგნების გარეშე – ასეთია მძიმე სოციალური მდგომარეობის, ნაადრევი ქორწინების, უბრალოდ გულგრილობის თუ სხვა მიზეზების გამო სკოლის გარეთ დარჩენილი ბავშვების ცხოვრება. განათლების მიღმა დარჩენილ ბავშვებზე სახელმწიფოს ზუსტი სტატისტიკა არ აქვს. მიუხედავად იმისა, რომ საქართველოში ცხრაკლასიანი განათლების მიღება სავალდებულოა, ხშირ შემთხვევაში ბავშვები საბაზისო განათლებასაც ვერ იღებენ. ამ ფაქტს საჯარო სკოლების სხვადასხვა კლასიდან გასული მოსწავლეების რაოდენობაც ადასტურებს.

თათია ხალიანი

„13 წლის ვარ. სკოლაში რვა კლასამდე დავდიოდი. ახლა არ დავდივარ. რაიონში დედასთან ერთად ვცხოვრობდი, სახლში წყალი ჩამომდიოდა, ნიგნები მისველდებოდა. ხანდახან რაჭაში მივდიოდი ბებიასთან, საქონელს ვუვლიდი, მთაში ცხენით დავდიოდი. მერე სახლიდან გამოვიპარე. ყველაზე მეტად სკოლაში სიარული მინდა. აქ მეუბნებიან სექტემბრამდე ვერ ივლიო“.

„მალე 14 წლის გავხდები. სკოლაში არასდროს მივლია. თბილისში ვცხოვრობ. მშობლებს კი ჰქონდათ სურვილი, სკოლაში მევლო, მაგრამ არ ვიცი, რატომ არ დავდიოდი... ვერ მოვახერხეთ. სახლში ჩემით რალაცას ვსწავლობდი, არ მომწონდა, წერა-კითხვა რომ არ ვიცოდი. ახლა ვიცი. ხუთი თვეა, აქ ვარ“.

„სკოლაში არ დავდიოდი, არ ვიცი რატომ. სურვილი მქონდა. 13 წლის ვარ. გარეთ ვიყავი, ფულს ვშოულობდი, როგორც სხვა ბავშვები. დედაჩემიც გამოდიოდა. აქ ვისწავლე წერა-კითხვა. ახლა სკოლაშიც დავდივარ, მეშვიდე კლასში ვარ. როცა მივედი ყველა ბავშვი მე ჩამეხუტა, ჩემი მეგობრები არიან. აღარასდროს წამოვალ სკოლიდან“.

გიორგი, დათო და ნინო თბილისის ერთ-ერთი კრიზისული ინტერვენციის ცენტრში ცხოვრობენ, რომელიც ქუჩაში მცხოვრებ და მომუშავე ბავშვებს თავშესაფართან ერთად სხვადასხვა მომსახურებას სთავაზობს. ცენტრის თანამშრომლების დახმარებით ბავშვებმა სკოლაში სიარული დაიწყეს. ამჟამად ოჯახური ტიპის დღის ცენტრში 6-დან 18 წლამდე

30 ბავშვი ცხოვრობს, მათგან რამდენიმე ლამითაც ცენტრში რჩება, დანარჩენები კი დღის ბოლოს ოჯახებს უბრუნდებიან. დღის ცენტრში მოხვედრილი ბავშვების უმეტესობას სკოლაში არასდროს უვლია. 8 ბავშვის ჩარიცხვა უკვე მოხერხდა. მაგრამ დაბადების მოწმობის თუ სხვადასხვა საბუთების მოუნქსრიგებლობის გამო რამდენიმე ბავშვი ჯერ ისევ სკოლის გარეთ რჩება.

ქუჩაში მცხოვრები და მომუშავე ბავშვები განათლების მიღმა დარჩენილთა ყველაზე მრავალრიცხოვან კატეგორიას მიეკუთვნებიან, მაგრამ მიზეზები, რომლის გამოც ბავშვები სკოლის გარეთ რჩებიან განსხვავებულია.

„უშუალოდ ქუჩაში მცხოვრებ და მომუშავე ბავშვებთან ვმუშაობ. ჩვენს სეგმენტში სერიოზული პრობლემაა განათლების მიღმა დარჩენილი ბავშვები. ქუჩის ბავშვების უმრავლესობა, თუ ყველა არა, განათლებას არ იღებს. ზოგადად, მიზეზები საკმაოდ განსხვავებულია, ერთ-ერთი მიზეზი, რა თქმა უნდა, სოციალური პრობლემა, ტანსაცმელის, ფეხსაცმელის, სასკოლო ინვენტარის არქონაა. მაგრამ მნიშვნელოვანი საკითხია განათლების მნიშვნელობის გაუცნობიერებლობა და კულტურული ცნობიერების დეფიციტი სხვადასხვა ეთნიკურ თემში, მათ შორის ქართულ კონტექსტში. კახეთში არის შემთხვევები, როდესაც ბავშვებს სეზონურ სამუშაოებზე წაყვანის მიზნით სწავლას აწყვეტინებენ. მშობლები თვეების განმავლობაში საძოვრებზე უშვებენ შვილებს“, – ამბობს მათა მგელიაშვილი, ორ-

ფოტო: სურთ ანდრიაშვილი

განიზაცია „world vision“-ის წარმომადგენელი, რომელიც სხვა არასამთავრობო ორგანიზაციებთან ერთად კრიზისული ინტერვენციის ცენტრებში ბავშვებს უწევს მომსახურებას.

სამი წლის წინ დაწყებული პროექტის ფარგლებში, რომელიც მიზნად ქუჩაში მცხოვრები და მომუშავე ბავშვების მხარდაჭერას, მათ რეაბილიტაციასა და საზოგადოებაში ინტეგრაციას ისახავდა, 400-ზე მეტ ბავშვს დაეხმარნენ. პროექტი ევროკავშირმა დააფინანსა და მასში სოციალური მომსახურების სააგენტოს, გაეროს ბავშვთა ფონდისა და იუსტიციის სამინისტროსთან ერთად, განათლებისა და მეცნიერების სამინისტროც იყო ჩართული.

პროექტის ფარგლებში მთელი ქვეყნის მასშტაბით 6 დღის ცენტრი მუშაობს. ეს ერთადერთი საშუალებაა, რომლითაც სახელმწიფო ქუჩაში მცხოვრებ და მომუშავე ბავშვებს ეხმარება.

როგორც განათლების სამინისტროში ამბობენ, ე.წ. „ქუჩაში მცხოვრები და მომუშავე ბავშვებისთვის“ არსებული სერვისების ბენეფიციარებიდან სკოლაში სულ 28 ბავშვი ჩაირიცხა.

2013 წლიდან საქართველოს განათლების სამინისტროსა და გაეროს ბავშვთა ფონდის

(UNICEF) ერთობლივი ინიციატივით დაიწყო პროგრამა „განათლების მიღების მეორე შესაძლებლობა სასწავლო პროცესის მიღმა დარჩენილი ბავშვებისთვის საქართველოში“. პროგრამის მიზანია სხვადასხვა მიზეზით საგანმანათლებლო სივრცის მიღმა დარჩენილ ბავშვთა განათლების უფლების უზრუნველყოფა და ყველა ბავშვის ფორმალური განათლების სისტემაში ჩართვის ხელშეწყობა. თუმცა პროგრამის ფარგლებში განათლების მიღმა დარჩენილი ბავშვების რაოდენობის შესახებ ინფორმაციის მოპოვება ვერ მოხერხდა. როგორც პროგრამის კოორდინატორი ამბობს, ამ ეტაპზე პროგრამა სკოლის გარეთ დარჩენილი ბავშვების სასწავლო პროცესში ინტეგრაციის პოლიტიკის განსაზღვრას ემსახურება.

„სამწუხაროდ, არ არსებობს სტატისტიკა სკოლის მიღმა დარჩენილი ბავშვების შესახებ. მივმართეთ საქართველოში მოქმედ საერთაშორისო და არასამთავრობო ორგანიზაციებს, თუმცა სხვადასხვა მიზეზის გამო ვერცერთმა მათგანმა ვერ წარმოგვიდგინა მონაცემები ფორმალური განათლების მიღმა დარჩენილ ბავშვთა რაოდენობის შესახებ. მათ შორის პრობლემაა სანდო ინფორმაცია და საკანონმ-

■ „სკოლაში არ დავდიოდით, არ ვიცი რატომ. სურვილი მქონდა. 13 წლის ვარ. გარეთ ვიყავი, ფულს ვმოულობდი, როგორც სხვა ბავშვები. დედამიც გამოდიოდა. აქ ვისწავლე წერა-კითხვა. ახლა სკოლაშიც დავდივარ, მეშვიდე კლასში ვარ. როცა მივედი ყველა ბავშვი მე ჩამეხუტა, ჩემი მეგობრები არიან. აღარასდროს წამოვალ სკოლიდან“.

■ მონიტორინგმა აჩვენა, რომ განათლების გარეშე დარჩენილი ბავშვების ყველაზე მაღალ რისკჯგუფს, ე.წ. ქუჩაში მცხოვრები და მომუშავე ბავშვები მიეკუთვნება; ასევე, ბავშვები სოციალურად დაუცველი ოჯახებიდან; ბავშვები, რომლებიც სეზონურ სამუშაოების გამო ან ოჯახური საქმიანობის თავისებურებებიდან გამომდინარე ხანგრძლივად არ ესწრებიან სწავლის პროცესს ან არ ირიცხებიან სკოლაში; მოქალაქეობის არმქონე და პირადი ნომრის არმქონე ბავშვები; ეთნიკური უმცირესობების წარმომადგენლები; ეთნიკური უმცირესობების წარმომადგენლები (ბოშები, აზრბაიჯანელები და ა.შ.); არასრულწლოვანი პრობაციონერები, დევნილები, ბავშვები საპატრიარქოს ბავშვთა სახლებიდან და სხვადასხვა ინსტიტუციებიდან.

დებლო ბარიერი პერსონალური ინფორმაციის დაცვის რეგულაციების გამო“, – ამბობს პროგრამის კორდინატორი ლელა გაფრინდაშვილი.

მიუხედავად სტატისტიკის არარსებობისა, პროგრამის ფარგლებში განისაზღვრა განათლების მიღმა დარჩენის რისკის მქონე ბავშვთა ჯგუფები. კერძოდ, გამოიკვეთა ის მონაცვლადი კატეგორია, რომელთაგან მოზარდი ყველაზე ხშირად რჩება ფორმალური განათლების გარეშე.

მონიტორინგმა აჩვენა, რომ განათლების გარეშე დარჩენილი ბავშვების ყველაზე მაღალ რისკჯგუფს, ე.წ. ქუჩაში მცხოვრები და მომუშავე ბავშვები მიეკუთვნება; ასევე, ბავშვები სოციალურად დაუცველი ოჯახებიდან; ბავშვები, რომლებიც სეზონურ სამუშაოების გამო ან ოჯახური საქმიანობის თავისებურებებიდან გამომდინარე ხანგრძლივად არ ესწრებიან სწავლის პროცესს ან არ ირიცხებიან სკოლაში; მოქალაქეობის არმქონე და პირადი ნომრის არმქონე ბავშვები; ეთნიკური უმცირესობების წარმომადგენლები (ბოშები, აზრბაიჯანელები და ა.შ.); არასრულწლოვანი პრობაციონერები, დევნილები, ბავშვები საპატრიარქოს ბავშვთა სახლებიდან და სხვადასხვა ინსტიტუციებიდან.

„სამწუხაროდ, დღეისთვის ქვეყანაში არ არსებობს სკოლის მიღმა დარჩენილი ბავშვების მონიტორინგის სისტემა, რომლებიც არასდროს ჩარიცხულან სკოლაში, არ აქვთ საგანმანათლებლო ისტორია და სამინისტროს საინფორმაციო ბაზაში მათზე არავითარი მონაცემები არ არსებობს. მნიშვნელოვანია, შეიქმნას სხვადასხვა ორგანიზაციებში რეგისტრირებულ მონაცემთა ბაზებში ასახული ინფორმაციის გაზიარების მექანიზმი. დღეისთვის პერსონალური მონაცემების დაცვის რეგულაციების გამო განათლებისა და მეცნიერების სამინისტროს შესაბამის სტრუქტურულ ერთეულებს უკვე არსებულ ინფორმაციაზე ხელი არ მიუწვდებათ“, – ამბობს ლელა გაფრინდაშვილი.

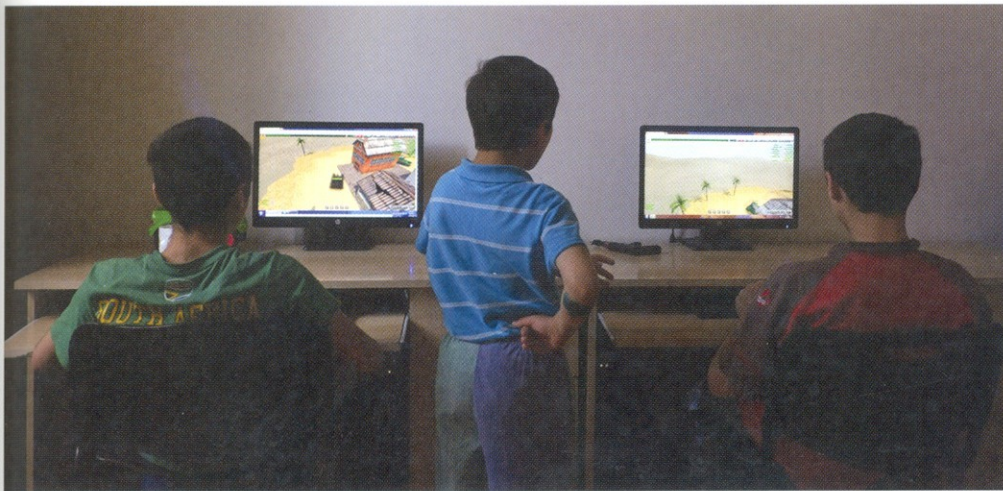
განათლების გარეშე დარჩენილი ბავშვების რაოდენობაზე ინფორმაცია არ აქვს არც სახალხო დამცველის ბავშვის უფლებათა ცენტრის ხელმძღვანელს, მათა გედევანიშვილს. თუმცა მიიჩნევს, რომ ეს მნიშვნელოვანია, რადგან ბავშვების ზუსტი რაოდენობის ცოდნისა და პრობლემის მასშტაბების შეფასების გარეშე გადაჭრის გზების მოძებნა გართულდება.

მათა გედევანიშვილი ასევე ფიქრობს, რომ პრობლემა გაცილებით სერიოზულია, ვიდრე ერთი შეხედვით ჩანს, რადგან ბავშვების სკოლის გარეთ დარჩენა მათი მშობლების განათლებასა და ცნობიერებაზე მიბმული, ხშირად მათთვის შვილების განათლება პრიორიტეტული არ არის.

„უნდა შემუშავდეს ბავშვების საგანმანათლებლო პროცესში ჩართვის ეროვნული მოდელი და შეგროვდეს სტატისტიკა. ასევე მნიშვნელოვანია უწყებებს შორის კოორდინაცია და ინფორმაციის გაზიარება. ამ საკითხზე მიმდინარეობს მუშაობა, მაგრამ ვისურვებდი მას უფრო აქტიური და სისტემური ხასიათი ჰქონდეს“, – ამბობს მათა გედევანიშვილი.

ჯანდაცვის სამინისტროს სოციალური დაცვის დეპარტამენტის ყოფილი უფროსი ვიაკაკაჩია „ლიბერალთან“ საუბარში ჰყვება, რომ შემოდგომაზე სოციალურად დაუცველთა ბაზაში არსებული ბავშვების მონაცემები განათლების სამინისტროდან გამოთხოვილი სასკოლო ვაუჩერების ბაზას შეადარა. აღმოჩნდა, რომ 800-ამდე ბავშვი, რომელიც სოც.დაუცველთა სივრცეში ირიცხებოდა, ვაუჩერს არ იღებდა, ანუ ეს ბავშვები სკოლაში საერთოდ არ დადიოდნენ. მისი თქმით, თუკი სახელმწიფოს ნება იქნება თუნდაც ამ კატეგორიის ბავშვების იდენტიფიცირება ძალიან მარტივია და ამის დარეგულირება მთავრობის ნორმატიული აქტითაა შესაძლებელი.

„არსებობს ხელმისაწვდომობის პრობლემა, რადგან საკითხი რეალურად პირად ინფორმაციას ეხება, რომელიც სოციალურ-ეკონომიკურ მდგომარეობასთან არის დაკავშირებული, მაგრამ სოც. დაუცველთა ბაზებს სხვადასხვა ორგანოები სხვადასხვა პროგრამების დაგეგმვის დროს იყენებენ. რა შეიძლება იყოს იმაზე უფრო დიდი პრობლემა, რომ ბავშვები სკოლაში არ დადიან და მათი კონსტიტუციით გარანტირებული – განათლების უფლება ირღვევა. ძალიან მარტივად შეიძლება ამ თემის დარეგულირება. რეესტრიდანაც შეიძლება ინფორმაციის ამოღება, თუმცა სოც. დაუცველთა ბაზა ყველაზე ოპტიმალურია იმ კუთხით, რომ ფაქტობრივად მუდმივად მონდებდა ეს ოჯახები და იცი, რომ ბავშვი საქართველოში იმყოფება. ეს ერთ-ერთი ყველაზე უფრო მონაცვლადი კატეგორიაა და ამიტომაც შევადარე ეს ორი ბაზა ერთმანეთს. ამის დარეგულირება მთავრობის ერთი განკარგული

შუადღისთვის თბილისის კრიზისული ინტერვენციის ცენტრში ბავშვები კომპიუტერული თამაშებით ირობენ თავს

ბითაა შესაძლებელი. როცა 7 წლის ბავშვი სკოლაში არ დადის, ეს ტრაგედიაა და მარტივად შეიძლება მისი აღმოჩენა და პრობლემის გადაჭრა“, – ამბობს გია კაკაჩია.

განათლებისა და მეცნიერების სამინისტრომ იმ მოსწავლეთა რაოდენობის შესახებ (მხოლოდ 2011-2012 სასწავლო წლის სტატისტიკა) მოგვანოდა ინფორმაცია, რომლებმაც სხვადასხვა საკლასო საფეხურზე სწავლა შეწყვიტეს. მეცხრე კლასამდე სკოლიდან გასული მოსწავლეების რაოდენობით თბილისის საჯარო სკოლები ლიდრობენ, შემდეგ მოდის ქვემო ქართლისა და სამცხე-ჯავახეთის სკოლები.

თბილისის საჯარო სკოლებიდან 2011-2012 სასწავლო წელს მეცხრე კლასამდე 364-მა ბავშვმა შეწყვიტა სწავლა – პირველი კლასიდან 40 ბავშვი გავიდა, მეორედან - 50; მეცხრე კლასიდან კი ჯამში – 1639 ბავშვი.

ამავე წლებში ქვემო ქართლის საჯარო სკოლებიდან მეცხრე კლასამდე სწავლა 321 ბავშვმა შეწყვიტა, მეცხრე კლასიდან კი 1115 ბავშვმა. რაჭა-ლეჩხუმის, ქვემო სვანეთისა და გურიის გარდა, ყველა რეგიონში ფიქსირდება თითოეული კლასიდან რამდენიმე ბავშვის სწავლის შეწყვეტის ფაქტი. ბავშვების გადინების მაჩვენებელი პიკს აღწევს მეცხრე კლასში, როცა სასწავლო პროცესს ყველაზე მეტი ბავშვი წყვეტს.

ფსიქოლოგი მაია ცირამუა ამბობს, რომ სკოლა ბავშვისთვის არა მხოლოდ განათლების მიღების, არამედ სოციალიზაციის გარემოცაა, ამიტომ მას განსაკუთრებული მნიშვნელობა აქვს მოზარდის განვითარებისთვის. როგორც ის ამბობს, როცა ბავშვი საგანმანათლებლო სივრცის გარეშე რჩება ამან საბოლოოდ ბევრი პრობლემა შეიძლე-

ბა შექმნას – ჩნდება როგორც ქცევითი და ემოციური პრობლემები, ასევე ანტისოციალური და ძალადობრივი ქცევების რისკიც.

„განათლებას, ზოგადად, პრევენციის ძალიან დიდი ძალა აქვს. რაც უფრო მაღალია განათლების დონე და სოციალიზაციის ხარისხი, მით უფრო კლებულობს ანტისოციალური ქცევების ჩამოყალიბების რისკი. თუკი ვსაუბრობთ დანაშაულის პრევენციაზე და იმაზე, რომ ფსიქიკურად ჯანსაღი თაობა გავზარდოთ, ასეთი დამოკიდებულებით – როცა ბავშვი სკოლაში არ დადის და ამით მისი ფუნდამენტური უფლება ირღვევა – ამას ვერ შევქმნით. ვხედავთ ბავშვებს, რომლებიც იმის ნაცვლად, რომ სკოლაში სწავლობდნენ, საქველმოქმედო თანხას აგროვებენ, ქუჩაში სხვადასხვა ნივთებსა და ყვავილებს ყიდნან. ეს ბავშვის უფლებების პირდაპირი დარღვევაა და ადამიანმა, რომელმაც ამის შესახებ იცის, უნდა განაცხადოს და მიმართოს სოც.სააგენტოს, სახელმწიფო აქტიურად უნდა ჩაერთოს ამ პროცესში, რადგან გამოდის, რომ ჩვენ ვერ ვიცავთ ბავშვების ფუნდამენტურ უფლებას“, – ამბობს მაია ცირამუა.

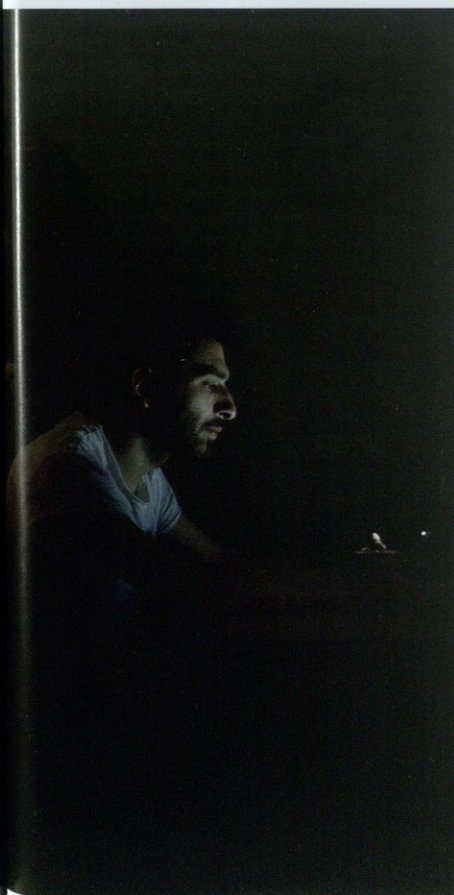
მიმდინარე წელს პროგრამის -"განათლების მიღების მეორე შესაძლებლობა სასწავლო პროცესის მიღმა დარჩენილი ბავშვებისთვის საქართველოში" ფარგლებში დაგეგმილია სკოლის მიღმა დარჩენილი ბავშვების იდენტიფიცირების მიზნით არსებული საინფორმაციო ბაზებიდან განათლების სამინისტროსთვის ინფორმაციაზე წვდომის საკითხის დარეგულირება. ასევე, სამინისტრო აპირებს საჯარო სკოლის პედაგოგთა მომზადებას ადრეული განათების რისკის მქონე მოსწავლეთა იდენტიფიკაციისა და სასწავლო პროცესში მათი ინტეგრაციისთვის. ■

ბიოხბი და ბიოხბი

ბასტი მგალობლიშვილი

საქართველო

გიორგი და გიორგი ლიტონის ნახევრად წელიწადიანი ცდილობის შედეგად, მათი გადაწყვეტილება საბოლოო კურსს წინ დაიწყეს, ჩვენს წინადადებას დასთანხმდნენ, რადგან ფიქრობენ, რომ ასე სხვა გუნდებთან თავიანთი სექსუალობასა და ურთიერთობებზე ლიად საუბრის მოტივაციას მისცემენ.

„ადამიანები მანტაის მსხვერპლი სწორედ იმის გამო ხდებიან, რასაც მალავენ. გველი განსაკუთრებულად განიცდიან მსგავსი ტაპის ზენილას და ამისგან თავის დაღწევის ერთადერთი საშუალება ქანჩინგ აუთია. თუმცა გმობის ვერაფერია მოსახლეობა, მით უმეტეს, როდესაც არსებობს იმის საფრთხე, რომ თვახისგან გაიფრთხილდნენ“ – ამბობენ ისინი.

27 წლის გიორგი კიონიშვილი ონლაინ-სივრცეში ცნობილი ბლოგერია. სხვადასხვა დროს სხვადასხვა გამოცემისთვის წერდა და ერთ-ერთი ბლოგბოსტისთვის ვეროკაგორის პრინცი აქვს მომუშაველი. მუშაობს გიორგი კი საკმაოდ წარმატებული გრაფიკის დიზაინერია. მისი ნამუშევრები არაერთ გამოცემაში დაბეჭდილია.

საქართველოში მცენარეული მედიცინა და მასკულტურა პოპულარული ადამიანებს ხშირად კარგად ურთობს ან ეგზოტიკურ არსებობს ნარმოცხს. ამ ფოტოპროექტით შევცადეთ საზოგადოებისთვის მსგავსებინა, რომ ლეგალიზაცია ადამიანებსა და სოციალის დანარჩენ წევრებს შორის მსგავსება გაცილებული მეტია, ვიდრე განსხვავება. რომ მათ, როგორც საზოგადოების წევრებს, იგივე პრობლემები აწუხებთ, რაც სხვებს – სოციალური უსამართლობა, ექსპლუატაცია და სხვადასხვა ფორმის ჩადგრა. ისინი ხშირად არიან ჩართული სოციალურ აქტივიზმში. ცოტა ხნით მარცხ თუ გეგმებით მათთან კონტაქტი და დაკავრდებით მათ ბუნებრივ, ოპორტი გავერებულ ურთიერთობას. აუცილებლად გაქრება ის დისტანცია, რომელსაც საზოგადოებაში დამკვიდრებული სტერეოტიპები წარმოქმნის. ■

პროექტი დაფინანსებულია ამის სახელის მხარე. გამოცემაში გამოქვეყნებული მასალები ავტორი ელვა და შეიქმნა არ ასახელებს ამის სახელწოდებას და სტრატეგის თვალსაზრისს.

სხვა ზაფხულის ნიბნთა ბაშო

მთიან სოფელში კი არა, ისეთ ადგილას, ზღვისპირა სოფელი რომ ჰქვია. მანდარინის ხეების სუნი და ნაჭაობარი ადგილების მლაშე სუნი რომ იგულისხმება ღია ფანჯრებიდან.

მარლაგაკრული ფანჯრები – კოლოები ვერ შემოვლენ. მთვარის შუქი შემოვა - ისიც მორიდებული მეზობელივით, ყოველდღე ორი კოვზი შაქრის სასესხებლად რომ შემოდის.

შენი ძალი ცივად ყეფს. ყმუილშერევით. ბაყაყები ყიყინებენ თუ არა, აღარ მახსოვს. წესით - კი, თან თუ წვიმას აპირებს. ამ სურათში მთავარი პირველის ათი წუთია. ამ დროს მატარებელი შემოივლის, ხუთი წუთით გაჩერდება, დაიკვივებს და გავა. არავინ იცის, ვინ ხვდება სადგურზე ან რატომ ხვდება. შეიძლება ლოთი კოტია და მესემიჩკე ირა. უფრო არავინ. ბათუმი-ოზურგეთი. შენ ლოგინში წევხარ, უკვე ორი საათია, იმ ხუთ წუთს უცდი და მერე დაიძინებ. მატარებელი შემოივლის, გაჩერდება, დაიკვივებს და გავა. ზაფხულია.

ცხელი ღამე. არაფერია ამ წუთებზე სევდიანი და ამაო. უმიზეზოდ სევდიანი და ამაო. მაგრამ ხანაც ეს წუთები სხვა საქმეს ეთმობა. საქმეს რა – ფიქრს. მაგრამ ხან ფიქრიც ხომ საქმეა. ჩვენს დროში მაინც.

გიორგი კვეკელიძე

მოკლედ, იმას გიყვებით, რომ ამგვარ ზაფხულებში, ძილამდე ვიდრე ხუთი წუთით ადრე არის იმ წიგნის გახსნების დროც, რაც დღის განმავლობაში წაიკითხე. ზაფხულის საათები კი, თუ სოფელში ხარ, თუ ოთხ-მოცდაათიანი წლებია – წიგნის კარადების ქექვასაც გულისხმობს. მით უფრო, რომ

ყველანაირი გასართობი დაზვერილია და დაგემოვნებული. მანდარინის ხეებს შორის გავლებულ თხრილებში ომობანას თამაში და ახლო ხილულ სამყაროში ერთადერთი, მეზობლის მაგიდის ჩოგბურთის რიგში მიცვლამდე დგომა. გვიანი ბლის და საადრეო მსხლის ხეების დალაშქვრა და სხვანი. სხვა-

თავან მთავარიც: ზღვაზე წასვლა. ამაზე ადრეც დავწერე და ახლაც ვიტყვი. ზღვა, მაგალითად სოფელ ნატანებიდან კილომეტრებშია – ცოტა მონდომებისას, ფეხით დასაძლევ გზაზე. მაგრამ იქ წასვლის სიხარული და მზადება, ბენზინის ფულის მოგროვება, მაგ: ნოდარას მარშუტკისთვის, უტოლდება გაცილებით შორიდან ჩამოსული სტუმრების რიტუალს. მიზეზი მარტივია და რთულიც – არაფერია ისე ახლო და შორი ქართველისთვის, როგორც ზღვა. ჩემთვისაც. არასდროს მომსვლია აზრად იქ მცხოვრებს, ზამთრის ან შემოდგომის სანაპირო მენახა. ზღვა ჩვენში მხოლოდ ზაფხულობით იღვიძებს. ისიც უცნაურად, ძალიან უცნაურად. მოკლედ, ეს სხვა საქმეა. მე ღამის ჩაფიქრებების მიზეზებზე ვლაპარაკობდი.

ბიბლიოთეკებს, როგორც წესი, გურულები ოდაში აწყობენ. ანუ მეორე სართულზე, „მასტიკიან“ ოთახში. მასტიკიანი ოთახი ცოტა მისტიკიანიცაა. მისტიკურობას ისიც იწვევს, რომ შიგნით შესვლისას საგარეო ფეხსაცმელი უნდა გაიხადო და ჩხაფუტები ჩაიცვა. მერე ცოტა გასრიალდე და პირდაპირ შეეჯახო ერთ გიგანტურ და გარეკანდალლილ გამოცემას – საოჯახო წიგნს. დამავიწყდა მეთქვა, რომ ამგვარ ოთახებში, მზისგან დასაცავად, როგორც წესი, გაუმჭვირვალე ფარდები ჰქონდა და გარეკანთა სახეებს ცოტა ამუქებს. ჰოდა, ეს საოჯახო წიგნი რაღაც ჰორორისას უფრო ჰგავდა, ვიდრე 1956 წლის ტექნიკისა და შრომის სახელმძღვანელოს. საერთოდ, ამ გამონაკლისის გარდა, წინა პლანზე სულ „კაი წიგნები“ ეწყო. „კაი წიგნები“ გულისხმობდა პრიალადიანებს, როგორც წესი, რაღაც სერიის ნაწილებს, რომლის მთლიანად შეძენა ან პატრონმა ვეღარ შეძლო ან გამომცემელმა შეწყვიტა. ვისაც ახსოვს, საბჭოთა დროის მერე, რაღაც ხანი ამოქმედდნენ კოოპერატივები, რომლებიც პოპულარულ ავტორებს გამოსცემდნენ. მაგალითად, მაინ რიდს ან ჟოულ ვერნის. რაღაც ფურცელი ჰქონდათ, ტალონის მსგავსი, იმას ყიდულობდი და მერე ნელ-ნელა შლიდნენ ზედ დატანილ უკვე დაბეჭდილი წიგნების დასახელებებს. როგორც წესი, წაუშლელი მეტი რჩებოდა, რადგან კოოპერატივი კოტრდებოდა ან სადღაც, მაშინდელ ახლო სამალავში იკარგებოდა და ახალი სახელით წამოყოფდა თავს. დაკარგვასთან დაკავშირებით თემატურია ერთი ასეთი წიგნი უკვე ხსენებული ავტორისა „ოკეანეში დაკარგულები“, რომელიც ბარე ხუთჯერ ნავიკითხე. ეს მეორე, მესამე წრე და ასე შემდეგ გარდაუვალი ამბავია, თუ ახალი წიგნები აღარ არის და ზაფხული კი, რა გასაკვირია, მეორდება. დიუმას „დედოფალი მარგო“, ბიჩერ სტოუს „ბიძია თომას ქოხი“, კიტა ბუაჩიძის „შავი წიგნი“, გურამ ფანჯიკიძის „ფორცა, იტალია“, კონსტანტინე გამსახურდიას ნოველები, მურმან ლებანიძის ლექსები გალაკტიონისადმი, ყურნალ „მართვეს“ ათი ნომერი და გერმანიიდან საიდანღაც ბებიაჩემის თაროზე მოხვედრილი მოდის კატალოგი, 1989 წლის. თვალის შეჩვევა გადამწყვეტი საქმეა, ეს და სხვა წიგნები, რომელსაც ყოველდღე ვხედავდი, აუცილებელი ნაწილი გახდა – მერე, როცა კარადა დაძველდა, გამოიცვალა და წყობა დაიშალა, თავი უცხო სახლში მეგონა.

სოფლის ბიბლიოთეკის ერთი მნიშვნელოვანი მახასიათებელი ეგეცაა, რომ იქ სელექცია აზრს კარგავს. ალბათ ასეთივეა ციხის ბიბლიოთეკაც, თუ იშვიათად ახლდება. კითხულობ ყველაფერს და ახლოს ხარ მდგომარეობასთან, ყველაფერი მოგწონდეს. უცნაური ამბავია. ძნელად გადმოსაცემი და დასასაბუთებელი, მაგრამ ასეა. ის წიგნები, რაც იმ კარადიდან წამიკითხავს, ალბათ დღევანდელ მკითხველს თავს ვერ შეახსენებს: ვანო ურჯუშმელაშვილის „სამხრეთის ვარსკვლავი“, იაკინთე ლისაშვილის „ვარდნილი“, პარმენ ლორიას „ჩემი პატარა ოჯახი“, „ფილმი – ზღაპრები“ – რაღაც ანიმაციები ტექსტად, უტლევებორობას რომ არ გაგრძნობინებდა. ჰოდა, ის წიგნები არანაკლებ მიყვარს, ვიდრე ტვენის, ფოკლენერის, მანის რომანები. სხვადასხვა მიზეზით ნაკარნახევი სიყვარულია, მაგრამ თანაბრად ძლიერი.

კიდევ: სულ მანვალეობა ორი კითხვა-სურვილი. ჩემი სახლის წიგნების კარადიდან გამომყვა – რა ერქვა „ბემბის“ ავტორ ფ.ზალტენს (რაღაც დროს საბჭოთა წიგნებს სახელს ასე აწერდნენ) და როგორ მთავრდებოდა იური ოლეშას „სამი გოდორა“. ფელიქსის ამბავი ადრევე გავიგე, გოდორას სამი გვერდი დღეს ნავიკითხე, ამ სტატიას რომ ვწერდი.

ყველა წიგნს ვერ ჩამოვთვლი, ასზე ცოტა მეტია. ეს წიგნები მაფიქრებდნენ ღამ-ღამობით, ზაფხულის ნესტიან დღეებში, ჩემს სოფელში, რომელიც ზღვასთან ძალიან ახლოს იყო და ძალიან შორს. ■

■ ბიბლიოთეკებს, როგორც წესი, გურულები ოდაში აწყობენ. ანუ მეორე სართულზე, „მასტიკიან“ ოთახში. მასტიკიანი ოთახი ცოტა მისტიკიანიცაა. მისტიკურობას ისიც იწვევს, რომ შიგნით შესვლისას საგარეო ფეხსაცმელი უნდა გაიხადო და ჩხაფუტები ჩაიცვა. მერე ცოტა გასრიალდე და პირდაპირ შეეჯახო ერთ გიგანტურ და გარეკანდალლილ გამოცემას – საოჯახო წიგნს. დამავიწყდა მეთქვა, რომ ამგვარ ოთახებში, მზისგან დასაცავად, როგორც წესი, გაუმჭვირვალე ფარდები ჰქონდა და გარეკანთა სახეებს ცოტა ამუქებს.

პატიმრების ჯგუფი ბოხობით ნიკო ელიავა მისგან მარცხნივ
თამაშევი ლიზიკო გაბუნის კოლექცია, 1907 წელი.

ფოტო: კარგაშვილი "საბურთალოს რაიონის ბიბლიოთეკა"

უჭიხისუფლო სასაფლაო

ფანტასტიკის ჟანრის ფილმების მოყვარულებისთვის უცხო არ არის სიუჟეტი, როდესაც გარკვეულ ადგილას „დროისა და სივრცის“ გამრუდება ხდება, წარმოიქმნება „პორტალი“ და იქ მოხვედრილი ადამიანები უკვალოდ ქრებიან – სხვა განზომილებაში გადაინაცვლებენ ხოლმე.

არაეთიკური შედარების მიუხედავად, შეგვიძლია ვთქვათ, რომ საბჭოთა ტოტალიტარულმა რეჟიმმა მსგავსი ადგილები რეალურად დაუტოვა მის მსხვერპლ საზოგადოებებს. თბილისში კი ყველაზე ტრაგიკულ, მასობრივი გაუჩინარების ადგილად ორთაჭალის ციხე იქცა.

მეფის რეჟიმის დროს ორთაჭალის საგუბერნიო ციხის, ე.წ. „გუბერნსკის“ რეპუტაცია მეტეხის საპატიმროს ფონზე უფრო ნაკლებად საშიში და „ლიბერალური“ იყო. მეტეხის ციხე ძირითადად პოლიტიკური პატიმრებისთვის განკუთვნილ მკაცრი რეჟიმის საპატიმროდ იქცა და „უგალონიკების“ ძირითადი მასის მიმღებად და გადამამუშავებლად ორთაჭალის ციხე დარჩა.

საბჭოთა ოკუპაციის პირველივე თვეებიდან, მასობრივი რეპრესიების დანებების კვალობაზე, რომლის მთავარი სამიზნე პოლიტიკური მოწინააღმდეგეები იყვნენ, გადაიტვირთა მეტეხის საპატიმრო. მთელი 1920-იანი წლების განმავლობაში ორთაჭალას მეტეხთან და ჩეკას წინასწარი დაკავების იზოლაციორ-სარდაფებთან „პოლიტიკურების“ დიდი ნაკადების მიღება და მიმოცვლა უწევდა. ამ დროისათვის პოლიტპატიმრები ჯერ კიდევ ახერხებდნენ მეფის ციხეებში დამყარებული სტატუსკოს შენარჩუნებას და „უგალონიკებსა“ და „ბიტოვიკებისაგან“ განცალკევებულ კოლონიად არსებობას, თუმცა საყოველთაო კრიზისის და გალატაკების პირმშო, შიმშილი და ეპიდემიები ერთნაირად ურტყამდა უკვე „№1 გამასწორებელ სახლად“ გადანათლებულ „გუბერნსკის“ ყველა ბინადარს:

„...ჩვენ აქ ცივი წყალიც სანატრელი გვაქვს. უკვე სიცივეები დაიწყო და ვყრივართ

იატაკზე ფანჯრებჩამტვრეულ საკნებში, იატაკი კი ცემენტისაა. ავად გახდები და იმედი არ უნდა გქონდეს საავადმყოფოსი; წამლობას თავი დაანებე, საჭმელსაც არ გვაძლევენ, ჩვეულებრივი „კომუნისტური ულუფა“ არის იქაც და მეტი არაფერი. პირდაპირ ომი გვაქვს სიკვდილთან, ომი უთანასწორო და მსხვერპლიც დღითიდღე მატულობს. ერთი ვირის ტაჩკა აქვსთ სპეციალურათ ამ საქმისათვის და ძლივ აუდის. ეჰ, ისევ ჩვენი ვირი. მხოლოდ ამ პირუტყვს აქვს შეგნებული თავისი მოვალეობა: მუდამ მზათაა, გაბმულია; წაიღებს ერთს, დატოვებს სასაფლაოზე და მოდის დალონებული, თითქო ტირისო (არავინ იცის, მხოლოდ ხალხს სტირის თუ თავის ჯანს); მოვა საავადმყოფოს კარებთან, მოაბრუნებს „ტაჩკას“ და შემოსძახებს თავისებურ მაღალ ხმაზე, ორთაჭალის ჰანგებზე, თითქო მსახურთ უძახის – გამოიტანეთ ვისიც რიგიაო. ან იქნებ ტუსალებს ამხნევენს – ნუ გეშინიათ, არც თქვენ დაგტოვებთო. ვირი მაინც უყვარსთ ტუსალებს და ნატრობენ: ნეტა საავადმყოფოს ქონდეს ასე შეგნებული თავის დანიშნულება, მაშინ საწყალ ვირსაც ნაკლები ჯაფა ექნებოდაო...“

1930-იანი წლების მეორე ნახევრიდან ერთდროულად ორმა მოვლენამ განაპირობა ორთაჭალის ციხის ერთ-ერთ ყველაზე საზარელ ადგილად გადაქცევა. 1920-იან წლებში „კონტრრევლუციასთან“ ბრძოლისას „წითელი ტერორის“ საუკეთესო ტრადიციების დაცვით საბჭოთა რეჟიმი არ ერიდებოდა მსხვერპლთა განადგურების ფაქტის გასაჯაროებას, მათი დახვრეტის შესახებ ცნობის პრესაში განთავსებასაც კი. როგორც წესი, ციხიდან პატიმრის პირადი ნივთების და ტანისამოსის ახლობლებისათვის დაბრუნება ან

ირაკლი ხვადაგიანი

■ **ორთაჭალის ციხე ერთგვარ „შავ ყუთად“ იქცა, სადაც უკანასკნელ მომენტამდე თავად პატიმრებიც ვერ ხვდებოდნენ, საით მიჰყავდათ: უკან ხელახალ დაკითხვაზე – შინსახკომში, დასახვრეტად თუ „ეტაპზე“. 1937-38 წლების მასობრივი ტერორის მძიმე წლებში ორთაჭალის კედლებში გამეფებული რეჟიმი ალბათ წარმოუდგენლად ჩანდა 1920-იან წლებგამოვლილი ვეტერანი „პოლიტიკურებისათვის“.**

„პერედაჩის“ მიღებაზე უარი მსხვერპლის დახვრეტის ან სიკვდილის არაოფიციალური ნიშანი იყო. გადასახლების შემთხვევაში კი, როგორც წესი, პატიმარს თადარიგის დაჭერის საშუალებას აძლევდნენ და თარიღსაც ატყობინებდნენ.

1930-იანი წლების მეორე ნახევარში, როდესაც ოფიციალური პროპაგანდით საბჭოთა სახელმწიფომ ლამის უკვე მიაღწია სოციალისტური საზოგადოების ფორმაციას, „კონტრრევოლუციაც“ დამარცხდა, სამოქალაქო ომისა და ნითელი ტერორის პრაქტიკაც ოფიციალურად წარსულს ჩაჰბარდა. თუმცა მალევე დაწყებული „შეფარული მტრების“ გამომჟღავნების კამპანიისას, 1937-38 წლებში შუალამით სახლიდან გაყვანილი ადამიანების კვალი ძალზე დამოკლდა და ძველ დროსთან შედარებით ძნელად მოსახელთებელი გახდა.

ამასობაში მეტეხის ციხე გაუქმდა – ძველი კორპუსების ნაწილი დაანგრიეს, ნაწილში კი ხელოვნების მუზეუმი განათავსეს. შესაბამისად, პატიმართა არნახული ნაკადი „გუბერნსკის“ დაანვა და ჭირისუფლების გრძელმა რიგებმაც ტრამევის „კრუგთან“ გადაინაცვლა, სადაც 1936-1937 წლებიდან მასობრივი „წმენდის“ მსხვერპლთა კვალი წყდებოდა. აქედან მოყოლებული, 1940-იანი წლების ბოლომდე, ერთეული გამონაკლისების გარდა, სასიკვდილო განაჩენი პრესით არ გამოცხადებულა. პატიმართა ათეულ ათასობით ახლობლები კი ციხესთან მრავალთვიანი მორიგეობის შემდეგ ერთხელაც სტანდარტულ პასუხს იღებდნენ ხოლმე – „გადასახლებულია მიმონერის უფლების გარეშე 10 წლით“.

ამ დროიდან ორთაჭალის ციხე ერთგვარ „შავ ყუთად“ იქცა, სადაც უკანასკნელ მომენტამდე თავად პატიმრებიც ვერ ხვდებოდნენ, საით მიჰყავდათ: უკან ხელახალ დაკითხვაზე – შინსახკომში, დასახვრეტად თუ „ეტაპზე“. 1937-38 წლების მასობრივი ტერორის მძიმე წლებში ორთაჭალის კედლებში გამეფებული რეჟიმი ალბათ წარმოუდგენლად ჩანდა 1920-იან წლებგამოვლილი ვეტერანი „პოლიტიკურებისათვის“.

„...აბაზანისა და ტუალეტის ნესტიანი, ბინძური და მრუმე საღებავით დაფარული კედლები აჭრელებული იყო ფრჩხილებით ან შემთხვევით შერჩენილი თმის სარჭებით ამოკანრული წარწერებით. ამ წარწერებით ჩვენი შვილების შესახებ ვეკითხებოდით და

„ახლებიც“ ხშირად გვატყობინებდნენ ცნობებს იმავე გზით. დროდადრო წარწერებს შლიდნენ, ჩვენ გვაფრთხილებდნენ, რომ შეგვეწყვიტა მიმონერა და კარცერთ გვემოქრებოდნენ, მაგრამ მიმონერა მაინც გრძელდებოდა. საშინელება იყო ბავშვების წმინდა სახელების ამოკითხვა ამ მყრალ, სამარცხვინო კედლებზე.

...დადგა მარტის თვე. იშვიათად ცივი, თოვლიანი და ქარიშხლიანი. განთიადისას ფანჯარასა და ფარებს შუა ვხედავდით, როგორ სქლად ბარდნიდა თოვლი. ერთ საღამოს მოულოდნელად ჯგუფებად დაიწყეს ჩვენი გაყვანა კამერებიდან. ამან მძაფრი მღელვარება გამოიწვია – ჩანს დაკითხვაზე – გადავწყვიტეთ. ყოველმა ჩვენგანმა რეპეტიცია დაიწყო, რას და როგორ ილაპარაკებდა. კორიდორში ჯგროდ შეკრებილი მოველოდით დაკითხვის დაწყებას, მაგრამ საქმე სხვაგვარად წავიდა. ვიღაც სამხედროფორმისანი ხალხი გამოჩნდა და თითოეული ჩვენგანის გვართ, სახელით და მამის სახელით გამოძახება დაიწყო და გვეუბნებოდნენ, რომ განაჩენი გამოტანილია. განაჩენი კი – სამიდან ხუთამდე ან რვა წელი იყო, სამწლიანები კი სულ ცოტანი. მე რვა წელი მივიღე. ვტიროდით, ვითხოვდით დაკითხვას. ზოგმა უარი განაცხადა განაჩენზე ხელის მოწერაზე, მაგრამ ამას არავითარი მნიშვნელობა არ ჰქონდა. იგივე მოხდა სხვა რამდენიმე კამერაშიც. ჩვენც ეტაპის ლოდინი დაიწყეთ. რვა მარტის ღამით გვიბრძანეს ბარგი შეგვეკრა, ვისაც კი ასეთი რამ გაგვაჩნდა. ჩავიცვით თბილი ტანსაცმელი, უქონლებს გავუზიარეთ. შემდეგ ერთმანეთის მიყოლებით დაიწყეს ჩვენი კამერებიდან გამოყვანა და ეზოში ჩაშვება. ციხის უზარმაზარი ეზოს გავლით დიდხანს მივყავდით სადღაც. სიარულს გადაჩვეულები ვჩერდებოდით ხოლმე, ვჯდებოდით, რათა თედოს სახსრების ტკივილი ჩაგვეხშო. თავს დაგვლრიალებდნენ და გვაჩქარებდნენ. საბოლოოდ ცარიელ, ელექტრონის შუქით მკვეთრად განათებულ მოედანზე გაგვიყვანეს, სადაც სტუდენტკერები იყო გამწკრივებული. ჩვენამდე განწირულმა ყვირილმა და ყრუ გუგუნმა მოაღწია. ეს ციხის მეორე მხარეს, რიგში მდგომი ჩვენი ახლობლები რალცნაირად მიხვდნენ, რომ მივყავართ და საშინლად აღელვებულები მოვარდნენ. ჩვენ აქ ქვითინი ამოვუშვით და თავისთავად, საპასუხო გუგუნიც მოგვესმა მწუხარებისაგან გაგიჟებული ჩვენების ტალღისაგან. ჩვენ ბავშვებისგან,

დედ-მამისგან, მშობლიური მხარიდან, ყველაფრისაგან გველეჯდნენ, რასაც კი ჩვენი ცხოვრება წარმოადგენდა. ქარი სქელ ფანტელებს ატრიალებდა. გაყინულები დიდხანს ვიდევით, რადგან სხვა კამერების პატიმრების მოლოდინში საბარგოებში ჩასხდომამდე დიდხანს გვაჩერებდნენ. მთელი ამ დროის განმავლობაში, ჩვენ ხან გარკვევით, ხანაც ყრუდ გვესმოდა ყვირილი და გუგუნი. ეს ჩვენს ახლობლებს ერეკებოდნენ, მაგრამ ისინი კიდევ და კიდევ აწყდებოდნენ ჩვენკენ. საპასუხოვდ ჩვენ უფრო ძლიერ ვქვეითინებდით. ბოლოსდაბოლოს გვიბრძანეს ჩასხდომა, ერთმანეთის მიყოლებით ვძვრებოდით საბარგულში და იატაკზე ვთავსდებოდით. თითოეული მათგანის კუთხეში დაცვა – ოთხი ახალგაზრდა ყმაწვილი იდგა, უზარმაზარ ბენვის ქურქსა და ქუდში, ფეხზე შეყენებული თოფებით. ისინი რუსეთიდან სპეციალურად გადმოიყვანეს ამ საქმისათვის...”

1940-იანი წლების ბოლოდან ორთაჭალიდან „10 წლით მიმონერის უფლების გარეშე“ გამქრალი ადამიანების ახლობლებთან „მმაჩის“ ცნობებმა დაიწყო დენა, რომლებიც გადასახლებაში მყოფი პატიმრების სხვადასხვა ავადმყოფობით გარდაცვალების შესახებ იუწყებოდნენ. საბჭოთა რეჟიმის მამებმა მინც სახიფათოდ მიიჩნიეს იმ ინფორმაციის გავრცელება, რომ „გადასახლებულთა“ დიდი ნაწილი სინამდვილეში მალევე დახვრიტეს თბილისში. ნაწილი ძიებისას სასტიკ წამებას და ციხის არაადამიანურ პირობებს ემსხვერ-

პლა, გადასახლებულთა ნაწილმა კი საკონცენტრაციო ბანაკამდე ვერც ჩააღწია.

1990 წელს ფაბრიკის ეზოში მუშების ბარაკების უკან გარაჟის მშენებლობა ნამოინწყეს. ფერდობზე მინის მოჭრისას დიდი რაოდენობით ნაპოვნმა ძვლებმა, მშენებლები შეაშინა და დასახმარებლად ოფიციალურ ორგანოებს მიმართეს. ინფორმაცია გავრცელდა – „რუსთაველის საზოგადოების“ წევრების ინიციატივით, კინოდოკუმენტალისტთა ჯგუფმა ფაქტი ფირზე გადაიღო. ცნობა საბჭოთა რეჟიმის მსხვერპლთა სავარაუდო სამარხის აღმოჩენის შესახებ პრესაშიც გამოჩნდა. თუმცა საზოგადოების რეაქცია ცივი და მოულოდნელი გამოდგა – ადგილი ძალიან ახლოს იყო – ორთაჭალის ციხესთან – და „ეროვნული მოძრაობის“ წარმომადგენლებმაც პირად საუბრებში აღმოჩენებს აგრძნობინეს, რომ „ციხის სასაფლაო“ სსოვნის საყურადღებო ადგილი არ იყო.

დედს ორთაჭალის ციხის სასაფლაო საყოფაცხოვრებო ნარჩენებით და ნაგვით სავსე, მიტოვებული და გაველურებული ადგილია. ადგილი, სადაც გვერდიგვერდ წვანან, პროფესიონალი ჯიბის ქურდი, რამდენიმე კილოგრამი „სოციალისტური საკუთრების“ დამშეული გამტაცებელი, მეფის კატორღამოვლილი ძველი რევოლუციონერი და დამფუძნებელი კრების დეპუტატი – იმ ათიათასობით „ზეკის“ მცირე ნაწილი, რომლებიც ორთაჭალის „პორტალმა“ ახლო მანძილზე გადაამისამართა. ■

■ დღეს ორთაჭალის ციხის სასაფლაო საყოფაცხოვრებო ნარჩენებით და ნაგვით სავსე, მიტოვებული და გაველურებული ადგილია. ადგილი, სადაც გვერდიგვერდ წვანან, პროფესიონალი ჯიბის ქურდი, რამდენიმე კილოგრამი „სოციალისტური საკუთრების“ დამშეული გამტაცებელი, მეფის კატორღამოვლილი ძველი რევოლუციონერი და დამფუძნებელი კრების დეპუტატი – იმ ათიათასობით „ზეკის“ მცირე ნაწილი, რომლებიც ორთაჭალის „პორტალმა“ ახლო მანძილზე გადაამისამართა.

ჟან მარი ორანისთვის ქართული ღვინო აღმოჩენა გახდა

იენისის დასაწყისში საქართველოს რამდენიმე დღით ვაზი-და ღვინის საერთაშორისო ორგანიზაციის (OIV) გენერალური დირექტორი ჟან მარი ორანი ეწვია. 5-7 იენისს საგამოფენო ცენტრ „ექსპო-ჯორჯიაში“ ღვინისა და ალკოჰოლური სასმელების გამოფენა ჩატარდა, რომლის ფარგლებშიც OIV-ს ოფიციალური პატრონაჟით ღვინის მე-7 საერთაშორისო კონკურსი გაიმართა. ჟან მარი ორანი კონკურსის სპეციალური სტუმარი იყო. „მოხარული ვარ საქართველოში ვიზიტით. საქართველოში ჩემსა და ღვინის საერთაშორისო ორგანიზაციის ძალიან აქტიური წევრია. კმაყოფილი ვარ ქართული ღვინის მრავალფეროვნებით, ეს ყველაფერი აღმოჩენა ჩემთვის. საქართველო

უძველესი ღვინის კულტურის ქვეყანაა. ძალიან მნიშვნელოვანი სიმდიდრეა ღვინის დაყენების თქვენი, ადგილობრივი მეთოდები“, – აღნიშნა ჟან მარი ორანმა კახეთში სტუმრობის დროს, სადაც მან რამდენიმე ღვინის ქარხანა დაათვალიერა. კახეთში ჩასვლამდე, OIV-ს გენერალური დირექტორი საქართველოს აგრარულ უნივერსიტეტს, სოფლის მეურნეობის სამეცნიერო-კვლევითი ცენტრის ჯილაურას სანერგე მეურნეობას და ასევე ერთ-ერთ ღვინის კომპანიას ეწვია. ჟან მარი ორანს საქართველოს სოფლის მეურნეობის მინისტრი ოთარ დანელია შეხვდა.

www.georgianwine.gov.ge www.facebook.com/Wines.of.Georgia

დიდი ხახუბის ყველაზე პატარა ნახმოებენი

ლეოპარდი დიდი კატების ყველაზე პატარა წარმომადგენელია, თუმცა ის პატარა ცხოველი სულაც არ არის – სიგრძეში კუდიანად დაახლოებით 2 მეტრამდე აღწევს, კუდის ზომა ერთ მეტრზე მეტიც შეიძლება იყოს. ხვალი ლეოპარდები 90 კილოგრამამდე აღწევენ, ხოლო ძუები 60-მდე. ამ ძალიან ძლიერი ცხოველის სიცოცხლის ხანგრძლივობა (ტყვეობაში რაც არის დაფიქსირებული) 21 წელს აღწევს. დიდი კატების წარმომადგენელთაგან ლეოპარდი ყველაზე ფართოდაა გავრცელებული. თუკი ვეფხვი მხოლოდ აფრიკაში გვხვდება, იაგუარი მხოლოდ სამხრეთ ამერიკაში, ლომის გავრცელების არეალი კი საკმაოდ შეზღუდულია, ლეოპარდის გავრცელება მოიცავს აფრიკასაც და აზიასაც. წარმოიდგინეთ, ის დღემდე ბინადრობს კავკასიაში.

ზურაბ გურგილიძე

ბოლო ტაქსონომიური კვლევის შესაბამისად, ლეოპარდების 20-ზე მეტი ქვესახეობა 9 ქვესახეობად გააერთიანეს. ესენი გახლავთ: *Panthera pardus pardus* – აფრიკული ლეოპარდი, *Panthera pardus fusca* – გვხვდება ინდოეთის სუბკონტინენტზე, *Panthera pardus kotiya* – ბინადრობს შრი ლანკაზე, *Panthera pardus melas* – იაგური ლეოპარდი, *Panthera pardus japonensis* – ჩრდილოეთ ჩინური ლეოპარდი, *Panthera pardus delacouri* – სამხრეთ ჩინური ლეოპარდი, *Panthera pardus nimr* – არაბეთის ნახევარკუნძულზე მოხინაძრე ლეოპარდი, *Panthera pardus orientalis* – ამურის ლეოპარდი, *Panthera pardus saxicolor* – წინააზიური ლეოპარდი, რომელიც გავრცელებულია კავკასიაშიც. ამურის ლეოპარდთან ერთად ეს უკანასკნელი ამ ცხოველის ერთ-ერთი ყველაზე დიდი ქვესახეობაა.

ლეოპარდი ფიზიკურად ძალიან ძლიერი ცხოველია. მართალია ის დიდ კატებს შორის ყველაზე პატარაა, მაგრამ წონასთან შეფარდებით ის ყველაზე ძლიერია – მას შეუძლია თავის წონაზე ორჯერ მძიმე მსხვერპლის ხეზე ატანა. სიმაღლეში დაახლოებით 3 მეტრამდე, სიგრძეში კი 6 მეტრამდე ხტება. მისი სისწრაფე საათში 60 კმ-მდეა. ცხოველი საკმაოდ რთული შესანახია ტყვეობაში – ლეოპარდისთვის მხოლოდ და მხოლოდ დახურული ვოლიერებია რეკომენდებული, რადგან მას ნებისმიერი სიმაღლის ღია ვოლიერიდან შეუძლია გაქცევა.

სიძლიერის მიუხედავად ლეოპარდი გადაშენების საფრთხის პირას მყოფი ერთ-ერთი

სახეობაა. ბუნების დაცვის მსოფლიო კავშირის კლასიფიკაციის მიხედვით, ლეოპარდი გადაშენების რისკის ქვეშ მყოფი სახეობაა. შეიძლება ითქვას, რომ შედარებით მრავალრიცხოვანი მხოლოდ ინდური და აფრიკული ლეოპარდები არიან. განსაკუთრებით მცირერიცხოვანი ჯგუფი წინააზიური ლეოპარდია, რომელიც, წესით, ჩრდილოეთ კავკასიაში – რუსეთის ნაწილში, საქართველოში, აზერბაიჯანში, სომხეთში, თურქეთში, ირანში და შუა აზიის ქვეყნებში უნდა იყოს გავრცელებული, თუმცა სად და როგორ გვხვდება, ეს ცალკე საკითხია.

გავრცელების ასეთი ფართო არეალის მიუხედავად, წინააზიური ლეოპარდი ყველაზე საკმაოდ მცირე რაოდენობით გვხვდება. ამ ქვესახეობის ყველაზე დიდი პოპულაცია ირანში გვხვდება, თუმცა მათი ზუსტი რაოდენობა ცნობილი არ არის. თურქეთში ბოლო პერიოდში ლეოპარდის არსებობის ნიშნებს მიაკვლიეს, 2014 წელს კი ქვეყნის სამხრეთ ნაწილში ერთი ცხოველი მოიპოვეს. ასევე არსებობს ინფორმაცია, რომ ლეოპარდი ტრაპიზონთან ნახეს, რაც ძალიან სასიხარულო უნდა იყოს ჩვენთვის, რადგან საკმაოდ ახლოს არის ჩვენს საზღვრებთან. თუმცა ზოგიერთი მკვლევრის ცნობით, ეს ინფორმაცია არ დასტურდება. ლეოპარდები გვხვდება სომხეთშიც, მართალია მცირე რაოდენობით, მაგრამ ეს ცხოველები იქ მუდმივად არიან. ანალოგიური სიტუაციაა აზერბაიჯანში. რაც შეეხება ჩრდილოეთ კა-

ფოტო: ს. ანასტა

ვკასიას, ცხოველის ინტენსიური ძებნის მიუხედავად, ლეოპარდის პოვნა იქ ჯერ ვერ მოხერხდა.

საქართველოში ლეოპარდი უკვე დიდი ხნის განმავლობაში საკმაოდ იშვიათ სახეობას წარმოადგენს. ჩვენთან მეოცე საუკუნეში რამდენჯერმე იყო დაფიქსირებული – 1950 წელს ლარსთან – ყაზბეგის მახლობლად და ზნაურის რაიონში; 1952 წელს ცხინვალთან; 1954 წელს ზედაზენთან (ყველა ეს ცხოველი მოკლეს); 1955 წელს მისი კვალი ლაგოდეხის ნაკრძალში, 1956 წელს კი ბზიფის ხეობაში ნახეს. შემდეგ 1977 წელს უკვე ჯიქი გამოჩნდა – სპეროზას მთაზე ალაზნის სათავეებში, 1979 და 1986 წლებში უკვე არხოტში ნახეს.

შემდეგ ცხოველი გაქრა და კარგა ხანს გადაშენებულიც ეგონათ. იყო ინფორმაცია, რომ ამა და ამ ადგილას ცხოველს წააწყდნენ. მის საძებნელად ექსპედიციები ტარდებოდა თუშეთში, არხოტში. ისევ მოდიოდა ინფორმაცია სპეროზის მთიდან, თუმცა, სამწუხაროდ, მისი არსებობის უტყუარი ფაქტები არ მოგვეპოვეთ.

სასიხარულო ამბავი გავიგეთ 2004 წელს, როდესაც სახეობათა კონსერვაციის ცენტრ „ნაკრესის“ მიერ ვაშლოვანის ეროვნულ პარკში დაგებულმა ფოტოხაფანგმა ლეოპარდი დააფიქსირა. კავკასიაში ფოტოზე პირველად დაფიქსირებული ლეოპარდი ახალგაზრდა ხვადია. ფოტოხაფანგების მუშეობით ამ ცხოველზე მონიტორინგი ხუთი წლის განმავლო-

ბაში მიმდინარეობდა და არაერთი ფოტოც დაგროვდა. ბოლოს მისი კვალი 2009 წელს ვნახეთ, შემდეგ ეს ლეოპარდი გაქრა.

ვაშლოვანის პარკში ლეოპარდის ნახვა მოულოდნელი იყო. აქ არ ბინადრობენ დიდი ზომის ჩლიქოსნები, მხოლოდ ღორი გვხვდება პერიოდულად. ასე რომ, ლეოპარდისათვის საკვები ბაზა ძალზედ ღარიბია. მიუხედავად ამისა, როგორც ჩანს, ვაშლოვანში ლეოპარდმა საკუთარი ადგილი ნახა და მისი ძირითადი საკვები სავარაუდოდ ქვეწარმავლები და კურდღლები იყო.

ლეოპარდი ერთ-ერთი ყველაზე პოპულარული, ე.წ. ვარსკვლავი სახეობაა და მის აღდგენასთან დაკავშირებით საკმაოდ სერიოზული ინტერესია. ერთ-ერთი ასეთი პროექტი რუსეთში, სოჭთან ახლოს მიმდინარეობს. ამ სახეობის აღდგენა საქართველოშიც გვაქვს განზრახული. მოვანყვეთ ვოლიერები და საფრანგეთიდან ჯერჯერობით ორი ხვადი ლეოპარდი ჩამოვიყვანეთ. გარკვეული დროს შემდეგ უფროსი, 8 წლის ედუარდი სხვა ქვეყანაში გაემგზავრება, მის ნაცვლად კი 2 წლის სალამისთვის ძუს ჩამოვიყვანთ. ამის შემდეგ მათ გამრავლებას დავინწყებთ.

თბილისის ზოოპარკში გვყავდა წინააზიური ლეოპარდი ლეო, რომელმაც 20 წელზე მეტი იცოცხლა და 3 წლის წინ დაიღუპა. ასაკისგან დაპატარავებული ლეო ახლომასლო ტყვეობაში მყოფი ერთადერთი ლეოპარდი იყო კავკასიაში. სწორედ ლეოს დაღუპვის შემდეგ

■ ლეოპარდი ფიზიკურად ძალიან ძლიერი ცხოველია. მართალია ის დიდ კატებს შორის ყველაზე პატარაა, მაგრამ წონასთან შეფარდებით ის ყველაზე ძლიერია – მას შეუძლია თავის წონაზე ორჯერ მძიმე მსხვერპლის ხეზე ატანა. სიმაღლეში დაახლოებით 3 მეტრამდე, სიგრძეში კი 6 მეტრამდე ხტება. მისი სისწრაფე საათში 60 კმ-მდეა. ცხოველი საკმაოდ რთული შესანახია ტყვეობაში – ლეოპარდისთვის მხოლოდ და მხოლოდ დახურული ვოლიერებია რეკომენდებული, რადგან მას ნებისმიერი სიმაღლის ღია ვოლიერიდან შეუძლია გაქცევა.

■ **სასიხარულო ამბავი**
გავიგეთ 2004 წელს,
როდესაც სახეობათა
კონსერვაციის ცენტრ
„ნაკრესის“ მიერ
ვაშლოვანის ეროვნულ
პარკში დაგებულმა ფო-
ტოხაფანგმა ლეოპარდი
დააფიქსირა. კავკასიაში
ფოტოზე პირველად და-
ფიქსირებული ლეოპარ-
დი ახალგაზრდა ხვადია.
ფოტოხაფანგების
მეშვეობით ამ ცხოველ-
ზე მონიტორინგი ხუთი
წლის განმავლობაში მი-
მდინარეობდა და არაერ-
თი ფოტოც დაგროვდა.
ბოლოს მისი კვალი 2009
წელს ვნახეთ, შემდეგ ეს
ლეოპარდი გაქრა.

გადაწყვეტილი, ზოოპარკში აუცილებლად მოგვეყვანა წინააზიური ლეოპარდი. გთავაზობდნენ შორეული აღმოსავლეთის ლეოპარდს, ამურის, იგივე, ციმბირულ ლეოპარდს, ან აფრიკულს, რომელიც მკაფიო შეფერილობით გამოირჩევა. დიდი ხნის განმავლობაში ვცდილობდით ადგილობრივი ქვესახეობის ცხოველების პოვნას. დღეს ისინი უკვე თბილისის ზოოპარკში ცხოვრობენ.

საერთოდ ლეოპარდი დიდი ზომის ცხოველებით იკვებება და მისი საკვები ბაზა ძალიან მნიშვნელოვანი უნდა იყოს. რა თქმა უნდა, ლეოპარდი უპირატესობას დიდი ზომის ძუძუმწოვრებს ანიჭებს, თუმცა მას ძალიან ბევრი სახეობით შეუძლია კვება, მათ შორის, ქვეწარმავლებითაც კი. მაგალითად, აფრიკაში მისი ძირითადი საკვები ანტილოპა გახლავთ, მსხვერპლი, რომელიც ლეოპარდებს ხეზეც კი ააქვთ ხოლმე. წარმოიდგინეთ ცხოველის ძალა, რომელსაც თავისივე წონის ან უფრო მძიმე ცხოველი პირით შეუძლია აიტანოს ძალიან დიდ სიმაღლეზე და იქ დაკიდოს. ეს იმის გამო ხდება, რომ ლომებმა და აფთრებმა საკვები არ წაართვან.

ლეოპარდი აფრიკაშიც კი ძალიან რთულად მოსახელთებელი ცხოველია. აფრიკის დიდი ხუთეულის ცხოველებიდან, რომელთა ნახვაც ადამიანებს ყველაზე მეტად აინტერესებთ (სპილო, ლომი, მარტორქა, გარეული კამეჩი და ლეოპარდი), ყველაზე რთული სანახავი სწორედ ეს უკანასკნელია, თუმცა მათი რაოდენობა არც ისე მცირეა.

აფრიკაში ერთ-ერთი ვიზიტისას ორი ლეოპარდისა და ძუ ლომის ჩხუბს შევესწარი. ლეოპარდები ერთმანეთის ალერსით იყვნენ გართულნი, როცა ბუჩქნარიდან გამოვარდა ძუ ლომი და თავს დაესხა ლეოპარდების წყვილს. ხანმოკლე შეტაკების შემდეგ ისინი ხეზე აძვრნენ. შესაბამისად, ძუ ლომმა დაიკავა ტერიტორია და ლეოპარდები დიდხანს ელოდებოდნენ მის წასვლას.

სიძლიერისა და მოქნილობის მიუხედავად, ლეოპარდი საკმაოდ სერიოზული საფრთხის წინაშე აღმოჩნდა და ამის ერთ-ერთი ძირითადი მიზეზი ნადირობა და ბრაკონიერობაა. ცოტა ხნის წინ აფრიკაში აღმოაჩინეს ერთი მონადირის საცავი, სადაც ლეოპარდის დაახლოებით 200-მდე ტყავი ინახებოდა.

ჩვენთანაც, წინააზიური ლეოპარდის გადაშენება ძირითადად ბრაკონიერობის „დამსახურებაა“. დიდი ხანია, რაც საქართველოში ეს ცხოველი იშვიათობაა. 1950-იან წლებში ზე-

დაზენზე ერთი ლეოპარდი მოკლეს. როგორც ამბობდნენ, კვალი ლაგოდეხის ნაკრძალსა და აფხაზეთში ნახეს. 60-იან წლებში ცხოველზე არანაირი ინფორმაცია არ არსებობდა. 70-იან წლებში კი ზევაში ლეოპარდის კუდი და სხეულის ნაწილები იპოვეს. ამავე პერიოდში საკმაოდ ხშირად მოდიოდა ინფორმაცია არხოტიდან. 1980-იან წლებში ამ ინფორმაციის მოდინება შეწყდა. 90-იან წლებში ისევ იყო საუბრები, რომ ამა და ამ ადგილას ლეოპარდი ნახეს. 2004 წელს კი ეს ცხოველი დოკუმენტურად დაფიქსირდა ვაშლოვანის ეროვნულ პარკში, ანუ იმ ადგილას, სადაც ყველაზე ნაკლებად ვეძებდით.

რაც შეეხება ლეოპარდის რეინტროდუქციის საკითხს, ერთია ცხოველების გამრავლება, მეორე კი, გაცილებით რთული, მათი ბუნებაში დაბრუნების საკითხია. ზოგადად დიდი მტაცებლების რეინტროდუქცია საკმაოდ რთული და პრობლემური საკითხია. ერთი მხრივ, რთულია ტექნიკურად, იმიტომ რომ ეს ცხოველი ინტელექტუალურად კარგად არის განვითარებული, ეჩვევა ადამიანს და შემდეგ მისთვის ძალიან რთულია ბუნებრივ გარემოსთან ადაპტირება. მეორე რთული საკითხი ის გახლავთ, რომ ლეოპარდი საკმაოდ სახიფათო ცხოველია. მაგალითად, ინდოეთში ზოგჯერ ლეოპარდი კაციჭამიობითა დაკავებული და საკმაოდ რაოდენობით ადამიანებიც ჰყავს მირთმეული. ლეოპარდი ყველა შემთხვევაში უნდა აღდგეს, მაგრამ როგორ უნდა მოხერხდეს ბუნებაში მისი დაბრუნება, ამ მიმართულებით ძალიან ბევრი და რთული სამუშაოა ჩასატარებელი.

ლეოპარდი სოლიტარული (მარტოსული) ცხოველია, ის მარტო ცხოვრობს და საკმაოდ დიდი ინდივიდუალური ტერიტორია აქვს. ხვადი მხოლოდ გამრავლების პერიოდში პოულობს ძუს. მისი ტერიტორია 3-4 ძუს ტერიტორიას გადაფარავს და ხვადიც მორიგეობით სტუმრობს სხვადასხვა ძუს. ისეთ ადგილებში, სადაც სხვა დიდი მტაცებლებიც ცხოვრობენ, ლეოპარდი ძირითადად ხეზე ყოფნას არჩევს. მას ძალიან კარგად შეუძლია ცოცვა და ხტომა. რაც შეეხება კავკასიას, აქ ლეოპარდისთვის ხეზე ყოფნა უკვე ნაკლებადაა დამახასიათებელი. ის ძირითადად მთიან ადგილებში ცხოვრობს და მინაზეც ჩვეულებრივ გადაადგილდება, რადგან აქ მას პრინციპში კონკურენტი არ ჰყავს, ანუ არ არის ცხოველი, რომელიც წინააღმდეგობას გაუწევს.

ლეოპარდს შეუძლია გადაიაროს დასახლებული პუნქტები, მათ შორის დიდი ქალაქები ისე, რომ საერთოდ ვერ დააფიქსირონ. იყო

შემთხვევა, როდესაც ლეოპარდი გამოჩნდა კეიპტაუნთან. Table mountain ჰქვია ადგილს, სადაც ცხოველები არ ცხოვრობდნენ. ერთხელ შემთხვევით იქ ლეოპარდი აღმოჩნდა. ეს ცხოველი Table mountain-ზე ვერანაირად ვერ აღმოჩნდებოდა, თუ ამ უზარმაზარ მეგაპოლისს არ გადაკვეთდა.

ასევე, მაგალითად, აფრიკაში, შონას ტომის ტრადიციის მიხედვით, რაღაც ასაკამდე ბავშვი არ შეიძლება მშობელთან ერთად იყოს. ღამით პატარებს მალალ ფეხებზე შეყენებულ ქოხებში აწვენენ და ქოხის კარს ამოაშენებენ. ერთ-ერთი ვერსიით, ამას სწორედ ბავშვების ლეოპარდისგან დასაცავად აკეთებენ. ეს ცხოველი თავისუფლად გადაადგილდება სოფლებში, თანაც ისე, რომ ადამიანმა შეიძლება საერთოდ ვერც კი შეამჩნიოს ის.

კატები ძირითადად სოლიტარული ცხოველები არიან. ერთადერთი სოციალური ცხოველი მათ შორის ლომია, რომელსაც თავისი პრაიდები აქვს. დანარჩენი ყველა კატა მარტო ცხოვრობს. პირველ რიგში, იმიტომ, რომ ფიზიკური მონაცემების გამო მათ დამოუკიდებლად ძალიან კარგად შეუძლიათ საკვების მოპოვება. ამას გარდა, ლეოპარდს ოთხივე თათი ძალიან სერიოზულად აქვს „შეიარაღებული“

ბული“ ბრჭყალებით, რომელსაც სანადიროდ იყენებს. სიარულის დროს ისინი ეკეცება და არ ბლაგვდება, განსხვავებით მგლისაგან, რომელიც ბრჭყალებს გადაადგილებისას იყენებს.

ლეოპარდის ნადირობის მეთოდი განსხვავდება ძაღლისნაირების ნადირობის მეთოდისგან – ლეოპარდი ჩასაფრებით ნადირობს, გამოდევნების მონაკვეთი კი ძალიან მოკლეა. ასეთ დროს ცხოველი დაახლოებით საათში 60 კილომეტრამდე სისწრაფეს ავითარებს. ლეოპარდს თავისუფლად შეუძლია ხეზე ნადირობაც. საკმაოდ ხშირად მის საკვებს ხეზე მცხოვრები მაიმუნებიც შეადგენენ.

ყველაფერთან ერთად, არსებობს ასეთი ცნება – ვერსატილობა, ადაპტაციის შესაძლებლობა, თუ რამდენ ჰაბიტატში შეიძლება ესა თუ ის ცხოველი ბინადრობდეს. ლეოპარდი კატებში ყველაზე ვერსატილური ცხოველია. მას, ერთი მხრივ, შეუძლია ცხოვრობდეს ძალიან მკაცრ სიცივეში, ისეთ ადგილას, როგორც არის აღმოსავლეთ ციმბირი და, მეორე მხრივ კი – აფრიკაში. ასევე შეუძლია სტეპში, ტყეში, მთაში თუ ნებისმიერ ადგილას ცხოვრება, თუმცა ადამიანმა მაინც მოახერხა ამ საკმაოდ ძლიერი ცხოველის განადგურება.

„ურნალ „ლიბერალისა“ და თბილისის ზოოპარკის ერთობლივი პროექტი

სტამბა „სეზანი“ გთავაზობთ

ქალაქის შესაფუთი მასალების ფართო სპექტრს:

- კრაფტის ქალაქის ჩანთებს,
- ქალაქის ჭიქებს, ყუთებსა
- და სწრაფი კვების სხვა შესაფუთ მასალებს

ყველა შესაქლო ფერი!

CEZANNE
PRINTING HOUSE

საქართველო, თბილისი 0119, წერეთლის 140
ტელ.: +995 32 235 70 02; +995 32 235 70 05
www.cezanne-web.com

ღუღის საბჭოთა ხაზში

ღუღის თემა საბჭოთა კავშირში მრავალმხრივ საინტერესო იყო. უპირველეს ყოვლისა იმიტომ, რომ საბჭოთა კავშირი იყო ქვეყანა, რომელიც, ასე ვთქვათ, მკაცრი წესებით ცხოვრობდა, მეორე მხრივ კი, ის იყო რუსეთის იმპერიის მემკვიდრე, იმპერიის, რომელსაც ჰქონდა პრობლემა – მისი მოქალაქეები სვამდნენ.

ლევან ბერძენიშვილი

საბჭოთა კავშირში ღუღს ცოტას სვამდნენ. 30-იან წლებში ერთ სულ მოსახლეზე 13 ლიტრი მოდიოდა, მაშინ როდესაც არყის მაჩვენებელი 7,5 ლიტრი იყო (ეს, რა თქმა უნდა, სერიოზული მაჩვენებელია განსაკუთრებით იმის გათვალისწინებით, რომ არაყს ყველა არ სვამს). ამიტომაც ამ ქვეყანაში სმა, უპირველეს ყოვლისა, არაყთან იყო დაკავშირებული.

ზოგადად სმა საბჭოთა კავშირში დასაშვებ, თუმცა არცთუ კომუნისტურ ჩვეულებად ითვლებოდა. ქვეყანას, სადაც ყველა არაყს სვამდა, ჰყავდა ხელმძღვანელი, რომელიც ალკოჰოლის ამ სახეობას არ სწყალობდა. სწორედ ამხანაგმა სტალინმა მოიფიქრა ცბიერი გეგმა, როგორ უნდა შეემცირებინათ არყის მოხმარება ღუღის პოპულარიზაციის გზით და ნაწილობრივ გადაერჩინათ რუსი ხალხი, რომელიც მას, მგონი, გულწრფელად უყვარდა.

იცოდა რა რუსების ხასიათი, არაყთან მათი ფილოსოფიური და, ვიტყვოდი, ეგზისტენციალური დამოკიდებულება, ამხანაგმა სტალინმა გადანიშნა ნელ-ნელა შეეპარებინა არყის ნაცვლად ღუღი. ეს კაცი რომ რამეს რომ მოიფიქრებდა, ეს კიდევ ცალკე ამბავი იყო.

30-იან წლებში სტალინს მშრალი კანონის მიღებაც კი შესთავაზეს, თუმცა ამერიკულმა გამოცდილებამაც აჩვენა, რომ ეს სისულელე და რთულად შესასრულებელი ამოცანა იყო, თანაც პოპულარობის საშინელ დაცემასაც უკავშირდებოდა. ღუღის წინ წამოწევის „ოპერაცია“ სტალინმა ასე წამოიწყო – რომელიც ყრილობაზე, ვითომ შემთხვევით, ჩრდილო ოსეთის წარმომადგენლებს შეხვდა და ერთი შეხედვით უწყინარი შეკითხვა დასვა – ისევ ადუღებენ თუ არა ალანები ღუღსო.

ზოგადად კავკასიაში ოსური ღუღი მაშინაც ცნობილი იყო და ახლაც ცნობილია.

სტალინის კითხვაზე პასუხად გაირკვა, რომ ჩრდილო ოსეთში ლუდს ადუღებდნენ. მეტი არაფერი. ამას მაღალი დონის მოხელეებისგან ბრძანება მოჰყვა – არიქა, ოსური ლუდის წარმოება უნდა დაიწყოს და რომელიმე დამსახურებულმა ბოლშევიკმა საგანგებოდ ამხანაგ სტალინისთვის ლუდი უნდა მოხარშოსო. ასეთი დამსახურებული ბოლშევიკი ამხანაგი მედოევი აღმოჩნდა, რომელმაც მითითება შეასრულა. სტალინისთვის ლუდის მოხარშვისა და გაგზავნის სპექტაკლს მყოფრებული უხვად ჰყავდა. ეს პროცესი ფოტოფირზეც დაფიქსირდა.

როცა გაცხადდა, რომ ამხანაგი სტალინი ლუდს სვამდა, რუსი ხალხი ღრმად და საფუძვლიანად დაფიქრდა. ამ უკანასკნელმა ერთ სულ მოსახლეზე ლუდის მოხმარება 13-დან 24 ლიტრამდე აიყვანა.

ეს 30-იანი წლების ამბებია. ლუდის მომხმარებელთა რიცხვი საგრძნობლად გაიზარდა. ამ ყველაფერთან დაკავშირებით უამრავი მითი შეიქმნა. ზოგიერთები საკუთრივ ლუდის წარმოების ამბებით დაინტერესდნენ.

საბჭოთა კავშირმა რუსეთიდან მემკვიდრეობით ძირითადად ოთხი სახის ლუდი მიიღო: ე.წ. ჩეხური ტიპის ლუდი, რომელსაც ახლა „ლაგერს“ ან „პილზნერს“ ვუწოდებთ; ე.წ. ავსტრიული ტიპის ლუდი, ოდნავ უფრო მუქი, ისიც ქერის – მას ერქვა „ვენური“; მიუნხენური შავი ლუდი, რომელსაც „გერმანული“ ერქვა და „ბოკი“, ანუ სულ სხვა ტიპის ლუდი, რომელზეც დღეს ბევრმა შეიძლება თქვას, რომ რაღაც სხვა სასმელია.

ოთხივე ტიპის ლუდი უცხოურ სახელს ატარებდა და ლუდის საბჭოთა პროპაგანდის დაწყებისთანავე, რა თქმა უნდა, მათი სახელებიც შეიცვალა. ჩეხურ ლუდს დაერქვა „მოსკოვური“, იმ ქალაქის სახელი, სადაც იწარმოებოდა. ვენურს, რომელიც საბჭოთა კავშირში ყველაზე მეტად მოსწონდათ, რუსული სახელი ვერ მოუფიქრეს და მასაც მწარმოებელი ქარხნის სახელი – „Жигулевское“ დაარქვეს; შავ ლუდს „რუსული“ ეწოდა, „ბოკს“ კი უცხოური სახელი – „პორტერი“ შერჩა. მას მხოლოდ მაღალი თანრიგის ხალხი სვამდა.

ამ დროისთვის ბოთლის ლუდის ფასი 45 კაპიკი იყო (აქედან 20 კაპიკი ბოთლის ფასი), ჩამოსასხმელი კი 20 ან 22 კაპიკი ღირდა. ეს ის პერიოდია, როდესაც მანეთი ფულია,

შეგიძლია ერთი ტოლჩა ლუდი დაარტყა და ხინკალი და ქაბაბიც დააყოლო.

ლუდი იაფი იყო, თუმცა აქ იყო პატარა საიდუმლო – ე.წ. დანეული (დემპინგური) ფასი. ლუდი სპეციალურად იყო იაფი, რათა ხალხს რამენაირად არყის ნაცვლად ესვა. ასე ანგარიშობდნენ – რაც მეტ ლუდს სვამ, მით ნაკლებ არაყს ეტანები. თუმცა ამასთან დაკავშირებით რუსმა ხალხმა ერთი სიბრძნე მოიფიქრა – „Пиво без водки деньги на ветер“ და გაჩნდა ე.წ. „Бурый медведь“ – ლუდი და არაყი, ჩვენებურად - ჩაკიდული.

რუსეთში ლუდზე რიგები იდგა. ამ რიგებთან დაკავშირებით გაჩნდნენ „ვეტერანები“, რაც ლუდის ენაზე იმ ადამიანს ნიშნავს, რომელიც უკვე იდგა რიგში, ლუდიც აიღო და დამატების შემთხვევაში რიგში აღარ ჩადგება. ეს ამბავი ყველამ იცოდა და კორუფციის მექანიზმიც ამოქმედდა – ახალგაზრდები, რომელთაც ამხელა რიგში დგომა ეზარებოდათ, ე.წ. „ვეტერანს“ ლუდის საფასურთან ერთად დამატებით მანეთს აძლევდნენ და „ვეტერანიც“ სასმელის ასაღებად მიეშურებოდა.

აქტუალური იყო ჭურჭლის პრობლემაც. ლუდის რიგში მდგომს სასმელს ტოლჩით ან ქილით განვდიდნენ. წასაღებად სამლიტრიანი ქილა ყველაზე პოპულარული იყო – კარგად ერგებოდა თავსახური და ლუდი არ „იხრჩობოდა“. ამასთან დაკავშირებით მთელი ამბები იყო ჩვენთანაც, ოღონდ არ წყდებოდა საუბარი იმაზე, რომ „ეს ის ლუდი არ არის“.

ამასაც თავისი მიზეზი ჰქონდა. ლუდი სამჯერ ფუჭდებოდა: პირველად – ქარხანაში, ანუ ჩამოსხმის წინ ქარხნის მუშები მასში წყალს ურევდნენ; მეორედ – ე.წ. ლუდის დამტარებელი მანქანა შუა გზაში გაჩერდებოდა, იქიდან ლუდს გადმოასხამდნენ და წყალს ჩაამატებდნენ. მესამედ – ლუდის ჩამომსხმელებმა იცოდნენ, საიდან ჩაემატებინათ წყალი. საბოლოო ჯამში ადამიანები ძალიან საეჭვო ლუდს სვამდნენ – ბევრი წყალი და ცოტა ლუდი. ადამიანები რიგში იდგნენ არა ლუდის სტანდარტული გემოსთვის, არამედ კითხვაზე პასუხის გასაცემად – ნეტა როგორი ლუდი იქნება დღეს? მოკლედ, მთელი ამბები – დღევანდელი ლუდი კარგი იყო, გუშინდელი არ ვარგოდა, როგორი იქნება ის ხვალ? ამ თვალსაზრისითაც საბჭოთა კავშირი არასტაბილური გემოს ქვეყანა იყო. ■

ქვიზიფასი ლითონის ფონდი

საქართველოში ძვირფასი ლითონის დამუშავებას უძველესი ტრადიციები აქვს. თბილისელთა ყოფაში ადრიდანვე გვხვდება ვერცხლის მაღალმხატვრული ნაკეთობანი, რომლებსაც, წმინდა ესთეტიკურის გარდა, ყოფითი დანიშნულებაც ჰქონდა. თბილისში, როგორც სავაჭრო გზების გზაჯვარედინზე მდებარე ქალაქში, რუსეთთან შეერთების შემდეგ კი – ამიერკავკასიის ადმინისტრაციულ ცენტრში, სხვადასხვა ეთნოკულტურული კავშირებისა და გავლენების გამო ძალიან მრავალფეროვანი ქალაქური ყოფითი კულტურა შეიქმნა.

ამის დასტურია თბილისის ისტორიის მუზეუმში დაცული ვერცხლის კოლექცია, სადაც თავმოყრილია როგორც ქართული წარმომავლობის, ასევე დაღესტნური, სომხური, რუსული ნაკეთობანი. თბილისში ვერცხლის დამუშავებას რომ განსაკუთრებული ყურადღება ექცეოდა, ამის ნათელი მაგალითია იმ ქუჩის არსებობა, რომელსაც დღესაც ვერცხლის ქუჩის სახელით ვიცნობთ, სწორედ აქ მუშაობდნენ ვერცხლის ოსტატები.

ქართველები ძველთაგანვე იყენებდნენ ოქროსა და ვერცხლის დამუშავების ისეთ ხერხებს, როგორიცაა ფილიგრანი, სევადა, ცვარი, ზარნიში, ვარაყი. თბილისის ისტორიის მუზეუმში დაცულ ექსპონატებში დამუშავების ყველა ეს ხერხია გამოყენებული. აქ დაცულია ძირითადად XIX და XX საუკუნის პირველი ნახევრის ვერცხლით შემკული იარაღი – ხანჯლები, ხმლები, თოფები, დანები, საპირისნამლეები. მდიდრული იარაღი და ქამარ-ხანჯალი ადამიანის მაღალი სოციალური სტატუსის ხაზგასმას ემსახურებოდა, თუმცა მოსახლეობის დაბალ ფენაშიც, ხელოსნებსა და ვაჭრებში, ვერცხლის ქამარი ჩაცმულობის აუცილებელ ატრიბუტად ითვლებოდა. აქვეა დაცული საოჯახო ან რიტუალური დანიშნულების ვერცხლის ჭურჭელი, სამკაულები, საკულტო და წვრილი ყოფითი ნივთები და სხვა. ■

სანთლის ნამწვავის მოსაჭრელი მაკრატელი, სიგრძე – 15.3 სმ, სიწვრი – 84.

ჯვარისები ბანქოს მაგიდისათვის, ვერცხლი, ხე, ჯაგარი, 7.3x4.8x1.7 სმ, წონა 48.0 გრ, სიწვრი – 875.

ორნამენტირებული ბალთა, ვერცხლი, წონა 391.5 გრ, 10x16 სმ, სიწვრი – 84.

ქამარი ინიციალებით „ჩ. ო.“, ვერცხლი, ტყავი, წონა 1.025 გრ. 100x5 სმ, სინჯი – 84.

ქამარი ფირუზისფერი თვლებით, ვერცხლი, ტყავი, მინა, წონა 1.656 გრ, 88x5,5 სმ, სინჯი – 875.

კულა, ავტ. მ. მაგომედოვა, ხე, ვერცხლი, რქა, წონა 130 გრ, 27 X 11 სმ., სინჯი – 875.

რიტუალური დანიშნულების კვერცი, ვერცხლი, სიმაღლე – 9.5 სმ, დიამეტრი – 3.5 სმ, სინჯი – 84.

კოლოფი სამკაულებისათვის, ვერცხლი, ფილიგრანი, დიამეტრი – 7 სმ.

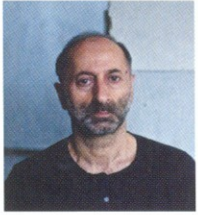
საფულე, ვერცხლი, ფილიგრანი, 8,5x6 სმ., სინჯი – 800.

საქართველოს ეროვნული მუზეუმისა და ჟურნალ „ლიბერალის“ ერთობლივი პროექტი.

ენა ბვწყუხია ჩვენ ჰიხდაჰიხი

...ოხის მოხდა, სანამდავი, უსაქსო საქსი, მოხსიო ჰენდანი; სხვა ახაფუხი

დავით ბუზრიკიძე

მეოცე საუკუნის ფრანგ დრამატურგსა და მწერალს, ჟან ჟენეს საქართველოში აშკარად არ გაუმართლა. მართალია, გამომცემლობა „დიოგენემ“ რამდენიმე წლის წინ ქართულ ენაზე ლიტერატურის ისტორიაში ერთ-ერთი ყველაზე სკანდალური ავტორის გახმაურებული რომანი – „ნოტრ-დამ-დე-ფლერი“ გამოსცა, მაგრამ ინფორმაციულ სიმიწირეს ეს აშკარად ვერ ავსებს. არც მისი პოეზია გახდა მაინცა და მაინც მოდური და ვერც მისმა შესანიშნავმა, უცნაურმა და ბრუტალურ-პოეტურმა პიესებმა („მოახლეები“, „აივანი“, „შაგები“, „შირმები“) ალაგზენეს ახალგაზრდა თუ კლასიკოს რეჟისორთა ფანტაზია.

შესაძლოა იმიტომ, რომ მთარგმნელებთან ერთად რეჟისორებიც დღემდე ვერაფერს უხერხებენ ჟენეს პიესების თვითმყოფად, დახვეწილ და ურთულესი პოეტური ნიუანსებით მდიდარ ტექსტს. მისი „კრიმინალური ვნებები“ შეპყრობილი პერსონაჟების განსახიერება კი მსახიობებისგან განსაკუთრებულ მომზადებას, ინტელექტს, ემოციურ სიმძაფრეს და შინაგან ენერჯიას ითხოვს.

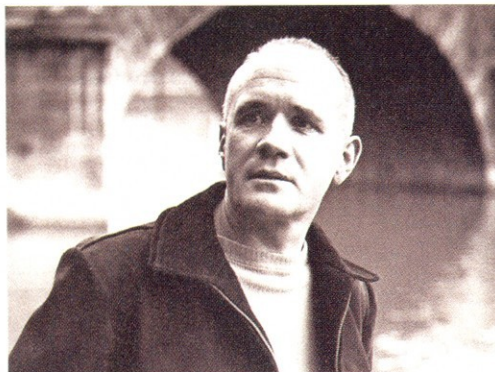
...მარგინალთა და კრიმინალთა მეხოტბე, ქურდი და პოეტი, „წმინდანი და წამებული“, უკომპრომისო და გარყვნილი, დახვეწილი და რეფორმატორი, მუდამ დევნილი და განდევნილი – ასეთია ჟენეს გრაფიკულ-პოეტური პორტრეტი. მისთვის ციხე ლამის მარადიულ ბიბლიოთეკად იქცა. 15 წლისა იყო, როდესაც პირველად არასრულწლოვან დამნაშავეთა კოლონიაში მოხვდა. მაშინ ცხადია, არ იცნობდა შემდგომში მისი შე-

მოქმედების მუდმივ დამცველებსა და მეხოტბეებს – ჟან კოკტოს და ჟან-პოლ სარტს. სწორედ მათი მფარველობის გამო გაათავისუფლეს ჟენე ციხიდან. მწერალი, პოეტი და დრამატურგი თავის შემოქმედებაში განუწყვეტელი უბრუნდება ცოდვის, დანაშაულის, ეროტიზმის თემებს, რომლებიც ასევე თავს იყრიან პიესაში „მოახლეები“.

პიესა 1947 წელს დაიწერა, რომელიც იმავე წელს ცნობილმა რეჟისორმა, ლუი ჟუვემ პარიზის თეატრ „ატემეში“ დადგა. იმ დროს ევროპა მეორე მსოფლიო ომის ჭრილობებს იშუშებდა და ჯერ კიდევ არაფერი გაეგო ჟენეს შესახებ. ის მხოლოდ 60-70-იან წლებში, სტუდენტური მღელვარებისა და „სექსუალური რევოლუციის“ ჟამს გაიხსენეს რეჟისორებმა და მსახიობებმა. ჟან-პოლ სარტმა კი მას სქელტანიანი გამოკვლევა უძღვნა და „წმინდანი და წამებული“ უწოდა.

გასული საუკუნის 60-იან წლებში გერმანელი კინორეჟისორის, ტომას ენგელის მიერ დადგმულ „მოახლეებს“ (ეპატაჟური სატელევიზიო ვერსია) გერმანიის ფედერაციულ რესპუბლიკაში დიდი დისკუსია მოჰყვა. უფრო მეტადაა ცნობილი ბრიტანელი რეჟისორის, კრისტოფ მაილსის ფილმი, რომელშიც მთავარ როლებს შესანიშნავი მსახიობები – გლენდა ჯექსონი (სოლანჟი) და სუზან იორკი (კლერი) თამაშობენ. თანამედროვე შვედმა კომპოზიტორმა პიტერ ბენგსტონმა კი ჟენეს პიესის მიხედვით ერთაქტიანი ოპერა დაწერა, რომელიც დიდი წარმატებით დაიდგა შვედეთის სამეფო ოპერაში (რეჟისორი რაინჰარდ ლიცი). საბჭოეთის დაისის ჟამს, 1989 წელს მოსკოვის თეატრ „სატირკონში“ რეჟისორ რომან ვიკტიუკის დადგმული „მოახლეები“ კრიტიკამ ლამის რევოლუციურად შერაცხა. თუმცა მოგვიანებით, 90-იან წლებში მისი ნახვის შემდეგ რაღაც უგემოვნებისა და უხამსობის შეგრძნება დამიტოვა.

„ვენინალმდეგები სამყაროს, რომელიც მუდმივად მამცირებს და ამგვარად, მაიძულებს უფრო მშვენიერი გაეხდეს. ვემსგავსები ანგელოზს, რომელსაც კლავენ და ასახიჩრებენ“ — ეს ჟან ჟენეს პერსონაჟების

ჟან ჟენე – დრამატურგი, პოეტი, მწერალი

ნატა მურვანიძე და ნინო კასრაძე სპექტაკლში „მოახლეები“

ფოტო: ანა ბერიძე

დასახასიათებლად საოცრად ზუსტი ფრაზაა, რომელსაც მართალია ახლახან სამეფო უბნის თეატრში დადგმულ „მოახლეებში“ ვერ მოისმენთ, მაგრამ დები – კლერი (ნატა მურვანიძე) და სოლანჟი (ნინო კასრაძე) და მათი ქალბატონი (ბაია დვალისვილი) თითქოს ჩაბმულნი არიან სწორედ, ამ „დასახიჩრებული და დამცირებული“ ანგელოზების ირაციონალურ, საშიშ და ეროტიკულ დუელში, სადაც გამარჯვება ფაქტობრივად შეუძლებელია.

„მოახლეები“ პირველად იდგმება საქართველოში და იმედია, შენეს პიესა და საერთოდ, მისი დრამატურგია ახალგაზრდა რეჟისორების პროვოცირებას მაინც შეძლებს, რაც ფრანგი ავტორის სხვა პიესების დადგმებში გამოიხატება. თორემ შექსპირ-მოლიერ-კლდიაშვილით დაღლილ პუბლიკას თეატრი ან ისევ მუზეუმად მოეჩვენება, ან სატელევიზო შოუების გაგრძელებად. ამ მხრივ სამეფო უბნის თეატრი დღეს „ესთეტიკური აღზრდის“

ფუნქციასაც ითავებს, სადაც ძალიან საინტერესოდ მიმდინარეობს მეოცე საუკუნის მივინყებული კლასიკის გაცოცხლება-რესტავრაცია. ამდენად, „მოახლეების“ დადგმას გაცილებით მნიშვნელოვანი დატვირთვაც ჰქონდა.

საინტერესოა, რომ მოახლე დების კრიმინალურ ისტორიაში, რომლებიც ჯერ თავიანთი ქალბატონის საყვარელს პოლიციაში დაასმენენ და შემდეგ მისი მონამვლის გეგმას დასახავენ, სინამდვილეში უმთავრესი ფსიქოლოგიური კომპლექსების, შენიღბული ბოროტების, დაუფარავი ეროტიზმისა და უხილავი ესთეტიზმის იშვიათი ნაზავია, რასაც ვერცერთ სხვა მწერალთან (ალბათ, მარკიზ დე სადის გარდა) ვერ ამოიკითხავთ. შესაძლოა, სწორედ დაუძლეველი სირთულეების გადალახვა მოინდომა მსახიობმა და რეჟისორმა ნიკა თავაძემ, როცა შენეს „მოახლეებს“ შეეჭიდა.

ნიკა თავაძე: „თავიდან არ მიფიქრია დადგმაზე, მაგრამ პიესის ნაკითხვის შემდეგ რამდენიმე დღეში მისი თავი-

დან გადაკითხვის სურვილი გამიჩნდა. მონუსხული ვიყავი პიესის სიღრმით, იმით, რაც ქვეტექსტებში, მოვლენათა რიგში იკვეთებოდა. რაც მთავარია, ეს პიესა არ ჰგავდა აქამდე ჩემ მიერ ნაკითხულ არცერთ პიესას. უნე, ცდილობს გვიამბოს ადამიანთა ფსიქოლოგიურ მდგომარეობაზე, რომელიც აბსოლუტურ, ლოგიკურ გამართლებას საჭიროებს. პიესაზე მუშაობისას ყველაზე რთული სწორედ ამ მოვლენათა ამოკითხვა და სიღრმისეული, ლოგიკური ჯაჭვის გამართვა იყო. თითქმის ყველა სცენის გადანყვეტის დროს ჩნდება შეკითხვა – რატომ ხდება ასე, რატომ სჩადიან პერსონაჟები ამას? ამ კითხვებზე პასუხის გაცემა, პიესის მთლიანი კონსტრუქციის ლოგიკურ სქემაში უნდა ჯდება. პირველი ფორმულა, თუ შეიძლება ასე ითქვას, რომელიც პიესაზე მუშაობის შედეგად გამოიკვეთა, ასე უღერდა: დამნაშავე, რომელიც მკვლელობას გეგმავს, როგორ ხდება თავად თვითმკვლელი.

ფოტო: კობი მამიაძე

ბაია დვალისვილი

პიესაზე მუშაობა დაახლოებით ორ თვეს გრძელდებოდა. მსახიობთა შემადგენლობაზე თავიდან არ მიფიქრია, მაგრამ როდესაც გადაწყვიტე, ეს უკვე საბოლოო გადაწყვეტილება იყო და რომელიმე მათგანს უარი რომ ეთქვა, სპექტაკლს არ დავდგამდი. მთავარია, რომ დამთანხმდნენ და დიდი მადლობა მათ ამ ნდობისთვის. სამივე – ნინო, ნატა და ბაია უაღრესად განათლებული, გამოცდილი და უნიჭიერესი მსახიობები არიან. სარეჟისორი პერიოდი იმდენად საინტერესო იყო, რომ მისი დასრულება მაინცდამაინც არ გვახარებდა... მადლობა მათ ამ დიდი სიამოვნებისთვის. და მადლობა მთელ შემოქმედებით გუნდს – მხატვარ ქეთი ნადიბაიძეს, კომპოზიტორ ნიკა ფასურს და ირმა ტაველიძეს, რომელმაც შესანიშნავად თარგმნა პიესა“.

რეჟისორი თითქმის არ ერევა პიესაში, არ ცვლის ტექსტს და არც სცენოგრაფიულ „ფოკუსებს“ ატარებს, რათა მაყურებლის ყურადღება მიიპყროს. რეჟისორული ხერხებისა და მიზანსცენების უბრალოება გაცილებით ახლოა კლასიკურ საოპერო დადგმებთან და 50-იანი წლების ფსიქოდრამებთან, ვიდრე ამას თანამედროვე, ეპატაჟურ-რეჟისორული „მოდა“ მოითხოვს. და როგორც არ უნდა შევაფასოთ სამეფო უბნის თეატრის პრემიერა, მთავარი მაინც მისი ერთგული მაყურებელია,

რომელიც დროთა განმავლობაში მის გულშემატკივრად იქცა.

როგორც პოეტი ამბობს, „ყველას რაიმე აქვს სახსოვარი“ და ამიტომაც, ვილაცისთვის ყვავილებით გადავსებული სცენა-ოთახი და ბურგერული ატმოსფერო უფრო 50-იანი წლების ფრანგულ მელოდრამებზე პაროდიად აღიქმება. ვილაცას კენ რასელის „რუდოლფო ვალენტინოს“ ეპიზოდები გაახსენდება ან სულაც, ფასბინდერის „პეტრა ფონ კანტის ცხარე ცრემლები“ ესთეტიკა. სიტყვამ მოიტანა და დროდადრო ისეთი შთაბეჭდილება რჩება, თითქოს ნინო კასრაძე და ნატა მურვანიძე თავიანთი კოსტიუმირებული, სადომაზოხოსტური თამაშებითა თუ აკვიატებებით შენეს პიესის აივნიდან პირდაპირ ფასბინდერის პეტრა ფონ კანტის დახუთულ, უპაერო ოთახში გადაცხოვრდნენ და უკვე იქ განაგრძობენ მოახლე-ქალბატონის ფსიქოლოგიური მოდელით მანიპულირებას.

სპექტაკლის საათი და ორმოცი წუთი საჭიროა იმისათვის, რომ დაიჯეროთ, შეუძლიათ თუ არა ამ ეგოცენტრულ, ჭირვეულ, აშკარად ფსიქოპეუსულური კომპლექსებით „დახუნძლულ“ მოახლეებს, მონამლონ ქალბატონი, ვისაც ემსახურებიან და ვინც სინამდვილეში სძულთ. ნატა მურვანიძის კლერი ფეთქებადი ხასიათით, ცვალებადი განწყობითა და ტემპერამენტით გამოირჩევა. თამამად შეუძლია ქალ-

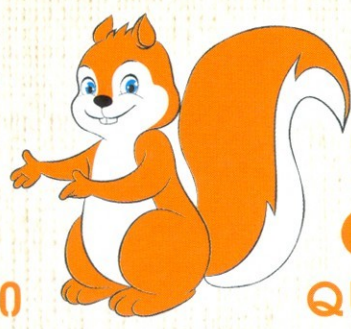
ბატონს დასცინოს, მისი კაბები მოირგოს, მისი სოციალური როლი გაითამაშოს, მის „ტყავში შეძვრეს“... ისე, რომ დაუფარავი აგრესიით ბოლოს თავადვე განადგურდეს. კლერი ერთდროულად ძლიერი და სუსტია, აგრესიული და თვითმკვლელი... როდესაც ხალათ-მოსხმული, მოქნილი და ოდნავ თავხედი კლერი სპექტაკლის დასაწყისში მთვარით განათებულ აივანზე ჰენდელის საოპერო არიის თანხლებით გამოჩნდება, უკვე გარკვეულწილად გასაგები ხდება ნარმოდგენის ტონალობაც და ესთეტიკაც.

ნინო კასრაძე – სოლანჟი მორჩილებას შინაგან სიძლიერეს უხამებს, სიმორცხვეს – გარყვნილებას... ფინალში კი მას სანიმუშო ძალადობად აქცევს. სცენა, როდესაც სოლანჟი მარგალიტის მიძივებით ახრჩობს კლერს, სპექტაკლში ერთ-ერთი საუკეთესოა. რომ არაფერი ვთქვათ სოლანჟის ფინალურ მონოლოგზე, რომელშიც სანიმუშოდ განვრთნილი დრამატიზმი, მგრძობელობა და სიგიჟის ნიშნები ერთდროულად იგრძნობა.

რაც შეეხება ბაია დვალისვილის დაახლოებით 20-25 წუთიან შესანიშნავ „ინტერმეცოს“, მასში ზუსტად და ირონიულადაა განსაზღვრული ჭირვეული პარიზელი ქალბატონის სასიყვარულო განცდების არეალი. ფრანგული თეატრისა და კინოს მოყვარულებს ალბათ გაახსენდება ისეთი სახელები, როგორიცაა მადლენ რენო, მარია კაზარესი, ან ფენევივე პაჟი.

“მოახლეებში” ლამის ყველაფერია – ქურდობა და დასმენა, კრიმინალი და ვნება, ერთგულება და ორსახოვნება და ცხადია, ბევრი უსექსო სექსი... რადგან ბოლოსდაბოლოს, ქალები ქალებს თამაშობენ. არადა, შენეს სურდა, რომ სოლანჟი და კლერი მამაკაც-მსახიობებს ეთამაშათ. თავის დროზე ანტიონენ არტომ ძალადობა, როგორც პერფორმანსის ფორმა, სრულიად ახალ საფეხურზე აიყვანა და სწორედ ძალადობა გამოიყენა გართობის ესთეტიკის გასანადგურებლად. დრამატურგიაში ეს პირველად სწორედ ჟან შენემ შეძლო... შენემ, რომელიც თურმე ძალიან გვწყურია!

სმარტი

Smart

ხარისხი დეტალებში

QUALITY IN DETAILS

T: 2 557 557 • info@smart.ge • www.smart.ge

დაგეგმეთ თქვენი ღონისძიება სმარტის დახმარებით!

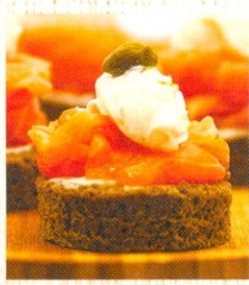
Smart events & catering

სმარტის ქაითარინგისა და ღონისძიებების სამსახური გთავაზობთ:

- ნებისმიერი სახის ღონისძიების დაგეგმვა და მენეჯმენტი (კორპორატიული საღამო, პრეზენტაცია, კონფერენცია, სემინარი, ვორქშოპი, გამოფენა, შეხვედრები, საბავშვო ღონისძიება, ქორწილი);
- კონფერენციების და სემინარების უზრუნველყოფა ლანჩით და ყავის შესვენებით;
- პერსონალური დღესასწაულების და ღონისძიებების ორგანიზება;
- კორპორატიული კვება და ბუფეტის ტიპის მომსახურება.

ჩვენი უპირატესობებია:

- უგემრიელესი მენიუს ფართო ასორტიმენტი (ქართული და ევროპული სამზარეულო, საკონდიტრო ნაწარმი);
- კერძებისა და ბუფეტის გამორჩეული და განსხვავებული ვიზუალური მხარე;
- კრეატიული და მაღალკვალიფიციური გუნდი;
- თანამედროვე ჭურჭელი და დეკორაციები;
- ღონისძიებებისთვის საჭირო ნებისმიერი სახის ინვენტარი;
- მომსახურება როგორც თბილისში, ასევე საქართველოს ნებისმიერ რეგიონში.

ფანი

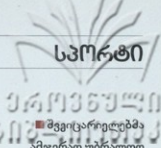
მგონი, ამჯერად მოხდა. მგონი, ამჯერად დაინყო და ასე იოლად აღარ დამთავრდება და ჩაიფარცხება.

გიორგი ახვლედიანი

შეიცვარა ხშირად ყოფილა ხმარაირანი დაკავებების ადგილი. შევიცარიელი პროკურორებიც ხშირად გამოსულან მსოფლიოს შემაჯანდარებელი განცხადებებით. ერთი დაროება იყო, ახალი ამბების ყველა გამოშვება ლეგენდარული ლუგანოელი პროკურორის, კარლა დელ პონტეს პრესკონფერენციით ინვეზიოდა.

ხმარაირანი საქმეები იყო, საბოლოოდ იტალიური მათვის ბოსნიაზე მისული. მერე კარლა დელ პონტე ივგოსლავიის და რუსიის და საერთაშორისო ტრინაუალის პროკურორი გახლდათ. ახლა პენსიაზეა. ბენსიაზე არ ყოფილიყოთო. თუმცა, ეს შევიცარიელის ამბავი არაა.

შევიცარიელმა ამჯერად ზუსტად ობერაცია ჩაატარეს და ეს განთქმული ხალხი, ეს მსოფლიო ობეროლორები ნასაუზმევს აიყვანეს. სულ დიდობხელები ექვსნი. იმასობაში კი ტრინიდადში დააკვეს და თავდებზე უარი არ უთხრეს "ფიფას" ყოფლი ვიცეპრეზიდენტს, გამოლიტოკისებულ ჯეკ უორნერს, რომლის ომბახინი მიტინგიდან საინტერესო იყო ფრანკა, რომ ციხეში მანდვლა, განდი და კასტროც ისხდნენ, და ჯეკ უორნერი იმათთან ვინაა, ხოლო თუ თვითონ კორუმპირებულია, მაშინ ზემ ბლატერიც კორუმპირებულია.

თონ კორუმპირებულია, მაშინ ზემ ბლატერიც კორუმპირებულია. ასეა თუ ისე, უორნერსაც და იმ სხვა დაკავებულსაც ამერიკაში გაისტუმრებენ და იქ კი გამოიძება უფრო ფიციხელი ივანი, ვიდრე ბერ ისეთ ქვეყანაში, საიდანაც ფიფას განთქმული დიდობხელები არიან. როგორც იქნა, ეს ამბავი დაინყო. ამერიკიდან, არცთუ საფეხურითო ქვეყნიდან. საგარეოლი მთავარი მიწმე იქმდნა და ინიტომ. ფულის ამბავი, ქრიაიმებზე, ფულის გათუთრებაზე და რეკეტზეც კია ლაპარაკი. რეკეტისა რა ვთქვათ, მაგრამ ფიფას აუტს ყველა ბერის იტყვის. რა თქმა უნდა, არა იმას, რაც ამერიკელ პროკურორებს უკვე გამაზადებული აქვთ, არამედ უზრალის და სახალხოს: რომ ნამეტანია, რომ ძელმოდურია, რომ უსამაროთლა ხოლმე, რომ დასუქდნენ, დამდიდრდნენ და ასე შემდეგ, რომ ფეხბურთში ხმა არა აქვთ იმათ, ვინც ფეხბურთის თამაშობს და ასე დაუსრულებლად. ვივით, ფიფა რაც არის. სხვა არ არსებობს, უზრალად. მთელი ამ დაქვრების ფონზე, ეს ზემ ბლატერი მაინც ვიქურ იქნა არრუელი. გასაგებია, დაქვრებიც არმეზების ნინ მოახდინეს. მაგრამ ამან ბლატერი ვერც კი შეაჩვია. ისიც გასაგებია, რომ ლამის ოთხმოცი წლის კაცის, რომელიც ჩედიმტე წელნადა ფიფას პრეზიდენტია, მანამდე ჩედიმტე წელნადა ფიფასავე გენერალური მდივანი იყო, მანამდე ექვს წელნადას კი ამავე დანსებულების ტექნიკური დირექტორი, ასეთ ვითარებაში თავისით ვერსად წავა და სხვა ვითარებაშიც გაუჭრდება. მაგრამ ფიფაში ისეთი ვინმეც ცოტაა, ამაში რომ დაქვრებება. ბლატერმა კვლავ მილი ხმების ორი მესამედი და ალბათ ნაწივი სკამიდან ფეხბურთული ბუროს აგენტების მტერი ვერაინ აყვენებს. ამ სკამზე დიდხანს ვჯდომა ფიფას ერთგვარი ტრადიციაა. ფულ რიმე, მგონი ადრედა წელნადაზე მეტხანს იჯდა, ყოთა ავლანთი ოცდამთხე წელნადას. ახლა ბლასობაში კი ტრინიდადში დააკვეს და თავდებზე უარი არ უთხრეს ფიფას ყოფლი ვიცეპრეზიდენტს, გამოლიტოკისებულ ჯეკ უორნერს, რომლის ომბახინი მიტინგიდან საინტერესო იყო ფრანკა, რომ ციხეში მანდვლა, განდი და კასტროც ისხდნენ, და ჯეკ უორნერი იმათთან ვინაა, ხოლო თუ თვი-

■ ფიფას გარშემო
წლებია სკანდალებია.
სულ რაღაც ფულე-
ბზე, გაყალბებებსა და
მოსყიდვებზეა ლაპა-
რაკი. ფიფა თვითონაც
იძიებს თავისი დიდმო-
ხელეების ამბებს. ყო-
ველ შემთხვევაში ამაზე
ლაპარაკობს ხოლმე.
მაგრამ ის აულებელ
ციხე-სიმაგრედ რჩება.
რჩებოდა. შეიძლება
ასეც ითქვას. თუმცა
ისიც შეიძლება ითქვას,
რომ ეს დაჭერები ბე-
ვრს არაფერს შეცვლის.
როცა ფიფასთან გაქვს
საქმე, ვერ გაიგებ რა
მოხდება. თითქოს
მარად განახლება-
დი, ფიფა ერთ-ერთი
ყველაზე კონსერვა-
ტიული დაწესებულებაა
მსოფლიოში.

და ოთხმცოდნეობისა კი ამაყად გადადგა, მა-
გრამ ბრეჟნევი რა მოსატანია ფიფას ბოლო
ორ უფროსთან ან ვადით, ანდა აზრის სი-
ფართოვით.

ფეხბურთი გლობალიზაციის პიონერია. ეს
ყოფილი ავსტრიელი მოხაზა და გააკეთა კი-
დეც.

სტენლი როუზი რომ განზე გასწია, ავსტრიე-
ლმა იმ დღიდანვე დაიწყო ფიფას მსოფლიო
დაწესებულებად ქცევა. ისედაც მსოფლიო
იყო, მაგრამ მხოლოდ სახელით. ავსტრიელმა კი
წამოსწია მესამე სამყარო, ასევე ის სამყარო,
სადაც ფეხბურთი, პირველი კი არა, მეორე
სპორტიც არასდროს ყოფილა.

ეს იყო უზარმაზარი პროგრამა, რომლის
არსიც ფიფას უმთავრესი შეჯიბრების, მსო-
ფლიო თასის სამყაროს ნომერ პირველ სანა-
ხაობად ქცევა, აფრიკის, აზიის, შუა ამერი-
კის საფეხბურთო სამყაროს სრულფასოვან
წევრებად ქცევა და ერთიანი დიდი ფეხ-
ბურთის შექმნა იყო.

ავსტრიელის და მისი მარჯვენა ხელის, ბლა-
ტერის ხელში ფიფა უმდიდრეს დაწესებუ-
ლებად იქცა. მერე რა, რომ ერთი ოდესღაც
წყალბურთის ხელმძღვანელობდა, მეორე
კი - ჰოკეის. ორივენი გამობრძმედილი მო-
ხელენი და ბიზნესმენი იყვნენ. მათ მსო-
ფლიო თასი თექვსმეტი გუნდით ჩაიბარეს
და ოცდათორმეტიანად აქციეს.

ფიფა არის მკაცრი აგებულების დაწესე-
ბულება. მსოფლიო ფეხბურთი მის ხელშია,
სახელმწიფო ვერსად ეხება ფიფას ხელქვეით
მყოფ ფედერაციებსა და ასოციაციებს, თუ
კრიმინალი არ გამოემულავნდება.

სხვანაირ შეხებაზე ფიფას მოკლე პასუ-
ხი აქვს: ის თავისი რიგებიდან რიცხავს იმ
ფეხბურთის ფედერაციებს, რომელთა საქ-
მიანობაშიც სახელმწიფო ჩაერევა. ეს კი და-
ლუპვის ტოლფასია ხოლმე: ქვეყანა უფეხ-
ბურთოდ რჩება. უფეხბურთოდ დარჩენა კი
წარმოუდგენელია სწორედ იმიტომ, რომ ფი-
ფამ ის აუცილებელ, გარდუვალ, გლობალურ
თამაშად აქცია.

ალბათ ამაში ცუდი ბევრი არაფერია. მა-
გრამ ფიფაში სულ სკანდალებია. ფიფას გა-
დაწყვეტილებები ხშირად საეჭვოა. ფიფაში
ათწლეულობით სხედან ერთი და იგივე ადა-
მიანები, რომელთაც არც არჩევის ლიმიტი
ეხებათ, არც დემოკრატია, არც რამე სხვა
ასეთი შემანუხებელი.

ფიფას გარშემო წლებია სკანდალებია.
სულ რაღაც ფულეებზე, გაყალბებებსა და

მოსყიდვებზეა ლაპარაკი. ფიფა თვითონაც
იძიებს თავისი დიდმოხელეების ამბებს. ყო-
ველ შემთხვევაში ამაზე ლაპარაკობს ხოლმე.
მაგრამ ის აულებელ ციხე-სიმაგრედ რჩება.
რჩებოდა. შეიძლება ასეც ითქვას. თუმცა
ისიც შეიძლება ითქვას, რომ ეს დაჭერები
ბევრს არაფერს შეცვლის. როცა ფიფასთან
გაქვს საქმე, ვერ გაიგებ რა მოხდება. თი-
თქოს მარად განახლებადი, ფიფა ერთ-ერთი
ყველაზე კონსერვატიული დაწესებულებაა
მსოფლიოში.

მიშელ პლატინი ბლატერს გადადგო-
მისკენ მოუწოდა. ბრიტანეთის პრემიერ-
მა კამერონმაც. ინგლისის ფეხბურთის
ასოციაციის თავმჯდომარემ, გრეგ დაიკმა
თქვა, რომ არჩევის მიუხედავად, ბლატერი
შოკში უნდა იყოს და რომ ჯერ არაფერი
დამთავრებულა. ინგლისელები ბლატერის-
ტებად არასდროს მოიაზრებოდნენ. ერთი
პატარა წყენაც, რომლითაც მსოფლიო
თასის მასპინძლობაში ფიფამ ინგლისს
რუსეთი ამჯობინა, რა თქმა უნდა, ცო-
ცხლობს.

ათწლეულებია ფიფა მხოლოდ უარყოფი-
თად მოიხსენება მედიაში, მაგრამ ეს ხელს
არ უშლის მთელი აფრიკის და აზიის უმე-
ტესი ნაწილის ხმოსნებს, წლიდან წლამდე
მხოლოდ ბლატერს დაუჭირონ მხარი. მათი
პასუხი გასაგები და სასაცილოა: მხოლოდ
ბლატერის ხელში შეგვიძლია ვიგრძნოთ
თავი სხვათა თანასწორებად საფეხბურთო
სამყაროში და მივილოთ ფიფასგან საიმისო
ფული, რომ ჩვენს ქვეყნებში ფეხბურთი გან-
ვავითაროთ.

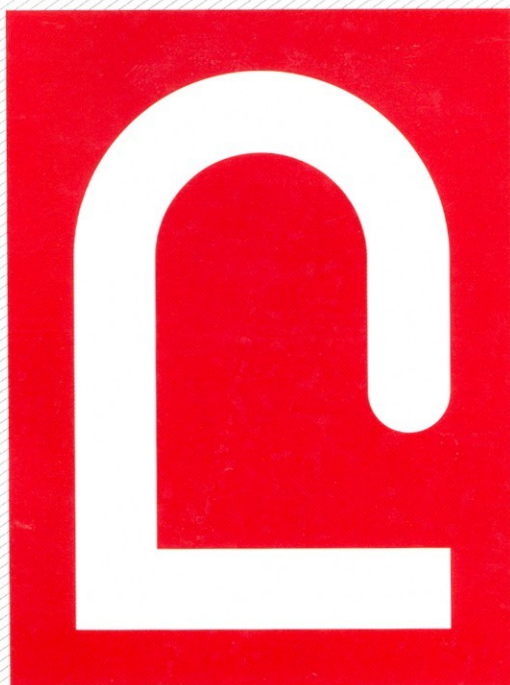
ესაა და ეს. მარტივად და გასაგებად.
უბრალოდ, ახლა ყველა ამერიკელ ჩაქ
ბლეიზერზე ლაპარაკობს, ფიფას ყოფილ
დიდმოხელეზე და ასევე ბნელ საქმეებში
გახვეულ კაცზე, მისტერ ათ პროცენტზე,
ნახსენები ჯექ უორნერის ძმაცაცზე, რომე-
ლიც, სავარაუდოდ, იძულებული შეიქნა ფე-
დერალური ბიუროს უკვე უშლიაპო ბიჭების
პირობებს დასთანხმებოდა და უამრავ საუ-
ბარსა და შეხვედრას იწერდა ფარულად.

მგონი ფიფა გაება. როგორც ჩვენში
იტყვიან, თავის ყველაფრით. მგონი.

კარლა დელ პონტე კი პენსიაზეა, მაგრამ
არის სხვაც, ლორეტა ლინჩი, შტატების გე-
ნერალური პროკურორი, ქალი, რომელიც
ყელში სწვდა ფიფას.

ამიტომ ინგლისელები მართალს ამბობენ.
ყველაფერი ახლა იწყება.

WWW.LIBERALI.GE

ჩვენ ვეხმარებით ორგანიზაციებს,
ისეთი წვლილებები განახორციელონ სტრუქტურაში,
რომ სტანდარტულად უკეთესი შედეგები მიიღონ.

სინერჯი 1999 წლიდან
ორგანიზაციული აკრედიტაცია **სინერჯი**

15 წლის განმავლობაში

ორგანიზაციული განვითარების 300-მდე პროექტი

100-ზე მეტ წარმატებულ ორგანიზაციასთან საქართველოში